

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

IX. évf. 6. szám
1998. december
90,— Ft

Betlehemes játék

*A világválság
lélektani okai*

*Ausztrália
vallási képe*

*Interjú
Kovács Teréziával*

Olvasóink leveleiből

*Moha-mese
gyerekeknek*

*Bécsi
úti beszámoló*

*Vasárnapi
elmélkedések*

Környezetvédelem

Szöllősy Zoltán:

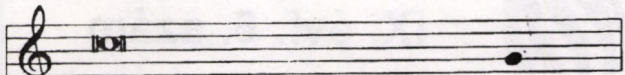
Betlehemes játék

Első jelenet

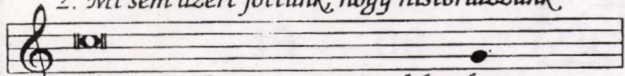
PÁSZTOR: Szabad-e betlehemet jámi?

HÁZIAK: Szabad.

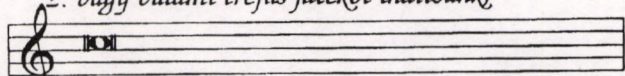
PÁSZTOR:

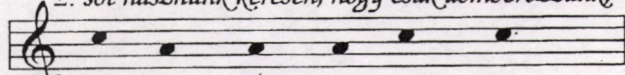
1. Dicsértessék Krisztus az magos egekben,
2. Mi sem azért jöttünk, hogy históriázzunk.

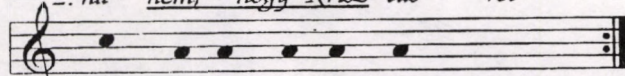
1. aki megszületett mostan Betlehemben,
2. vagy valami tréfás játékot indítsunk,

1. kívánom, Kendtek is tartsa egészségben,
2. sőt használunk keresésén, hogy csak dombérezzunk,

1. tart - son és ma - rasz - szon
2. ha - nem, hogy Krisz - tus - ról

1. vég nél - kül ö - röm - ben.
2. egy pél - dát mu - tas - sunk.

(prózában)

A Szent Családnak itt szállás nem adatik,
sehol a vidéken be nem fogadtatik,
hanem mindenkitől most tovább küldetik,

Második jelenet

(gazdag család, TV-t néznek, az asszony fát díszít)

APA: (kapcsolgatja a csatornákat) Már megint nincs semmi érdekes a TV-ben.

ANYA: Kapcsold ki, tedd fel inkább az új karácsonyi CD-t!

APA: (kikapcsolja, felteszi) (Ó gyönyörű szép c. dal)

APA: Milyen szép volt az iskolában a karácsonyi koncert!

ANYA: Hát igen.... Látod, bárki bármit mond, azért szükség van a hagyományok ápolására. Örülök, hogy Lajos atya az éjféle mise előtt betlehemes játékot is szervez, és végre Saci is elvállalt egy szerepet.

APA: Szerinted nem fog belesülni?

ANYA: Miért sülné bele? Alaposan megtanulta a szövegét, énekelnie pedig csak egyetlen dalt kell. (ki-kiabál) Saci!

SACI: (kintről) Mi van?

ANYA: Gyere, énekelj el az „Ím midőn”-t.

SACI: (bejön, fáradt, unott) Most?

ANYA: Hát persze, hogy most. Este már a közönség előtt fogod előadni, csak nem izgulsz még mindig?

SACI: Na jó. (elénekli a betlehemes dalt, az Apa közben olvasgatja a TV-újságot)

1. Ím, mi-dőn mindeneket bir-ság-gal hí-vat-na

Augustus hogy könyvébe számszerint íratva.

2. Cirinus küldteteték Betlehem városba,
hogy az egész tartományt venné egy summába.

3. Elindula József is a Szűz Máriával,
Istennek erejéből terhes mátkájával.

4. Betlehembe hogy juta fáradt állapottal,
szállásról kérdezkedik, minden embert ural.

5. De a sok vendég miatt nincs senki barátja,
ki távolról meglátja, ajtaját bezárja.

6. Szállni kényszerítették egy rongyos pajtába,
városon kívül, elhagyott vadak barlangjába.

7. Ó kegyetlen tigrisek! Betlehem városa!
Hogy lehet tinálatok Jézusnak így sorsa?!

ANYA: Mit akarsz, ez most már tökéletes!

APA: Elviszem a kamerát, felvesszük videóra.

SACI: Minek? Ide sem figyeltél!

(csöngetnek)

APA: Ki a fene alkalmatlankodik még ilyenkor is?? (ajtót nyit, egy fiú és egy terhes lány áll az ajtóban)

FIÚ: Isten áldja meg, és ne haragudjon, hogy zavarjuk! Vidékről jöttünk, segítségre szorulunk.

LÁNY: Nincs hova mennünk, megfagyunk az utcán éjszaka. A szívem alatt hordom a gyermekemet, nagyon féltjük őt.

APA: Pénzt akarnak?

FIÚ: Dehogy, csak láttuk, hogy a faluban maguknak van a legszebb és legnagyobb házuk, gondoltuk, biztos megengednék, hogy legalább egy éjszakára meghúzzuk magunkat, vagy a legkisebb szobában, vagy akár a garázsban. Higgye el, igazán nem zavarnánk az ünneplést.

APA: Ha a felesége terhes, miért nem megy kórházba?

LÁNY: Nincs énnekem TB-kártyám, se annyi pénzem, hogy kifizessem az orvost.

APA: (csörög a rádiótelefonja) Ne haragudjanak, csöng a telefonom, utána rohanunk itthonról, nem érek rá most magukkal foglalkozni. Kérdezzék meg a papot, talán az tud segíteni. Halló!

Harmadik jelenet

LÁNY: Nagyon fázom. Mi lesz a kicsivel? (megölelik egymást)

FIÚ: Az atya majdcsak megszán minket. (odaérnek a plébániához, becsöngetnek)

FIÚ ÉS LÁNY: Dicsértessék!

PAP: Mindörökké! Mit óhajtának?

FIÚ: A segítségét kérjük. Szeretnénk meghúzódni valahol egy éjszakára a menyasszonyommal a nagy hideg elől, gondoltuk, a plébánián ilyenkor biztos akadna egy üres szobácska.

PAP: A menyasszonya?

FIÚ: Igen.

PAP: És terhes?

LÁNY: Áldott állapotban vagyok, félek, hogy beteg lesz a gyerek, ha nem találunk szállást.

PAP: Gondoljanak bele, micsoda botrány lenne belőle, ha itt lennének. Nem is házások, de már gömbölyödik a pocakja. Szájukra vennének a hívek. Elvesztem a hitelemet, ha a házasság szentségéről beszélek, közben meg a lányanyákat támogatom. Meg aztán éjszaka karácsonyi ünnepség lesz a plébánián. Zengeni fog az egész épület, de hát tudják, milyenek a gyerekek, zajonganak, ricsajoznak, maguk meg nem is tudnának pihenni. Miért nem mennek valami munkásszállásra?

FIÚ: Kecskeméten van a legközelebbi, nem jutunk már át ma estére.

PAP: Csöngessenek be Pásztor Feri bácsihoz, a Király utca 3-ba! Özvegy öregember, lehet, hogy ő még örülni is fog maguknak, legalább nem lesz egyedül.

Negyedik jelenet

FERI BÁCSI: Persze, jól tette az atya, hogy ide küldte Önöket, csak szégyellem magam, mert olyan szegényes a lakásom. Amióta meghalt a feleségem, rendet sem tudok tartani igazán, három éve kezdtek el a padlástér beépítését, már majdnem kész, de az is félbemaradt. A szigetelést például nem fejeztem be a mai napig sem, úgyhogy elég hűvös van ott fenn, de azért mégsem mínusz hűsz.

FIÚ: Tökéletes lesz nekünk, Feri bácsi!

FERI BÁCSI: Hát ha csakugyan úgy gondolják, akkor maradjanak nyugodtan, adok egy hőszugárzót, majdcsak ér valamit az is.

LÁNY: Igazán nagyon hálásak vagyunk.

FERI BÁCSI: Ugyan, csak ne hálálkodjanak! Természetes, hogy segít az ember, hogyha tud. Viszont amióta özvegy vagyok, néhány cimborám át szokott nézni hozzám szenteste egy pofa borra. Amennyire tudunk, csöndesek leszünk, de lehet, hogy egy kicsit mégis fölhallatszik a trécselésünk. Szoktunk egy-két órát zsongálni meg kockázni.

LÁNY: Játsszanak csak egészen nyugodtan, minket egyáltalán nem fog zavarni.

FERI BÁCSI: Na, akkor jöjjenek utánam, fölme-gyünk a padlásra, megmutatom a szobát.

Ötödik jelenet

(templom, a pap vezényel, a kórus énekel)

Lassú rubato

1. A Szűz egy fi- at szült, Kin mennyben öröm gyúlt;
2. Elhagyta or-szá- gát, Ő nagy gazdagsá- gát;

R. pász- to- rok, ö- rül- je- tek,
Szabadi- tó föld- re szál- lott, örvendje- tek!

Hatodik jelenet

FERI BÁCSI (egyedül van, egy kis deszkát fűrészel): Csak nem haragszik meg a Jóisten, hogy szenteste is dolgozom, de biztos örül az asszonyka, ha kap tőlem emléke egy kis fakeresztet. Végül is nagy csoda, hogy minden ilyen simán ment. Ha belegondolok, hogy mennyi baj lehetett volna! (füttyüli a Kis-karácsonyt)

(csöngetnek) Na, végre megjöttek! (ajtót nyit, hárman érkeznek, szintén munkások)

HÁROM MUNKÁS: Boldog karácsonyt!

FERI BÁCSI: Nektek is, de csak kerüljétek beljebb!

1. MUNKÁS: Na, hogy vannak a vendégeid?

FERI BÁCSI: Most már jól, csak nagy volt az ije-delem. Nem számítottunk rá, hogy ilyen hamar meg-indul a szülés.

2. MUNKÁS: És miért nem vittétek el a kórházba?

FERI BÁCSI: Ebben a hatalmas hóban? Nem lehet kijutni a faluból. A mentősök is azt mondták telefonon, hogy legfeljebb helikopterrel tudnának idejönni. Szól-junk a körzeti orvosnak.

3. MUNKÁS: És Garai doktor?

FERI BÁCSI: Azt mondta, hagyjuk békén, mert sza-badnapja van. Látszott rajta az is, hogy sokat ivott. De talán jobb így, hogy nem az ő kezébe került.

1. MUNKÁS: Még szerencse, hogy az anyósom ré-gen bábaasszony volt, és tudott segíteni.

(újra csöngetnek)

3. MUNKÁS: Úgy látszik, megjött az Öreg is.

FERI BÁCSI: Jöjjön be, Béla bátyám!

ÖREG: Nem megyek, mert félek, hogy a nyakamba akasztasz egy hétméteres kolbászt.

2. MUNKÁS: Ne féljen, nem olyan szívesen látott vendég itt kend!

ÖREG: De félek, hogy a teli kulacsot a kezembe nyomják.

1. MUNKÁS: Ugyan már, nem olyan szívélyes itt a házigazda. No, csak jöjjön be, Öreg!

ÖREG: Öreg ám az ükanyád, majd adok a hátadra egy utolsó kenetet, hogy a temetőig meg sem állsz.

3. MUNKÁS: Csak ne fenyegetőzzön, Béla bácsi, mert elítéli majd az Igaz Bíró!

ÖREG: Micsoda? Miért ítélne el az igazgató? No, de nem kell annyit beszélni, inkább adjatok egy kis bort! Bejártam Ázsiát, Afrikát, Amerikát, mégsem kaptam sehol egy korty itókát. *(leül, elővesz egy butykost, lefordítja, üres)* Ez meg a nagy úton kiszáradt.

FERI BÁCSI: No, igyék csak, Béla bátyám! *(tölt neki)*

ÖREG: Csizmámat a portól, torkomat a bortól, gyomromat a fehér cipőtől meg nem kímélem. *(iszik, eszik)* Mesélj a vendégekről! Ugyan kifélék, mifélék?

(miközben beszélgetnek, az Öreg elalszik)

FERI BÁCSI: Rendes emberek, a férfi egyszerű munkás, akárcsak mi. Amolyan asztalosféle.

1. MUNKÁS: Tényleg, hogy hívják?

FERI BÁCSI: Ács József, ha jól emlékszem. Az asszonyka is takaros kis teremtés. És még olyan fiatal! Szegény, nagyon kifáradt.

2. MUNKÁS: Nézd, az Öreg elbóbiskolt! Fölmehetnénk a padlásra, hoztam egy kis húslevest a fiatalasszonynak, jót tesz az ilyenkor.

1. MUNKÁS: Én meg egy kis csokoládét, sok benne az energia.

3. MUNKÁS: Vitaminokra van most szüksége, adok neki egy pár szem gyümölcsöt. Na, vigyük föl!

Hetedik jelenet

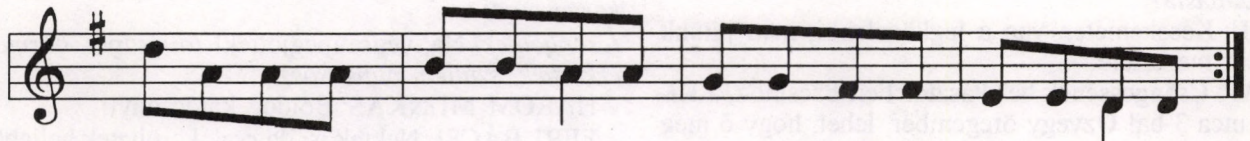
(padlás)

(Lány, Fiú, Baba, Munkások, Feri bácsi)

(eléneklük a dalt)

1. *Bet - le - hem - be* jer, *paj - tás,* *ot - tan lé - sen* jól *tar - tás*
2. *E - gyik an - gyal* fu - ru - lyál, *a má - sik* meg *trom - bi - tál,*

1. *Sör, bor fo - lyik,* *mint a ten - ger,* *ott i - fia - tik* jót *az em - bei*
2. *a har - ma - dik* tán - cot jár, *er - re min - den* *szent ug - rál.*

(Függöny)

Nyolcadik jelenet

PÁSZTOR: *(recitálva)*

*Hallátok rend szerint e rövid példánkban,
Miként Krisztus Jézus romlott istállóban
Született, s tétetett a hideg jászolba,
Midőn a pásztorok angyalnak szavára
Jövének Krisztusnak látogatására.*

(prózában tovább) Kedves Gazdasszonyom! A Kis Jézuskának egy kis ajándékkal hogyha szolgálának, ha százasuk nincsen, ezres is jó bele, tessék ideadni, hadd ballagjunk vele.

(kétoldalról perselyezők jönnek) Köszönöm s hálálom, kik itt hallgatátok, alacsony munkánkat meg nem utálátok, ti pedig jó gazdák, kik befogadátok s perselyünkbe jó sok pénzt bedobálátok, kiért a mennyekben

legyen koronátok, Kis Jézus áldása szálljon tireátok, semmiféle átok ne férjen hozzátok!

Mi pedig elmegyünk, vígan maradjanak, áldást, békességet kívánunk e közel lévő újévre!

(magnóról)

*Ég és föld között itt áll a padlás,
hozzánk vezet a holdsugár,
a titkos kikötő nyitva áll,
várjuk, hogy ránk találj.
Mert kell egy hely, hol minden szellem látható,
mert kell egy hely, hol minden szólam hallható,
mert kell egy hely, hol nem fáznak a csillagok,
mert kell egy hely, hol emlékünktől majd élni fog.*

Demeczky Jenő

A világválság lélektani okai

(II. rész)

A tudatfölötti hatásának erősítése

A tudatalatti uralma a tudatos élet felett azt mutatja, hogy az ember tudatos lénye nem eléggé önálló, vesztélyes lenne tehát közvetlenül az autonóm komplexusokkal szembeállni. Célszerűbbnek látszik közvetett módot választani: gyakoroljunk olyasmit, amiben erősek, tettekre készek vagyunk, hogy később eredményt érzünk el gyenge pontjainkon is. Semmi értelme nincs tehát az önzésünk ellen harcolni, bűneinkre, rossz szokásainkra összpontosítani, ezzel csak elfedjük önmagunk elől az esélyes pályákat, és kiszolgáltatjuk önmagunkat a tudattalan erőnek.

A gyakorlatok célja a jelenléti elem erősítése a tudat fejlesztésével. Formája: saját idő kiszakítása a hétköznapi megszokott ritmusából, napi tíz perc, amikor olyasmit csinálunk, ami nem szükséges a hétköznapi menetéhez, és nem tudatalatti indítékokból származik, hanem csak a saját önálló elhatározásunkból. Ez a napi 10 perces megszakítás alkalom arra, hogy önálló lényünk megerősödjön. Tulajdonképpen mindegy, hogy mit csinálunk, az a fontos, hogy előre, szabadon elhatározzuk, és meg is tesszük. Van azonban néhány gyakorlatilag hasznos irány, amelyeket érdemes fontolóra venni.

Beszéd és meghallgatás

Annyit még a materialista természettudósok is megállapítanak, hogy az ember megkülönböztető jellemzője a beszéd, a második jelzőrendszer. Beszéd útján közöljük önmagunkat a másik emberrel, s ez a közlés több szinten is megvalósulhat. Mindenki által ismert a tájékoztatásra szánt beszéd: ennek során ismereteket, adatokat közlünk, csupa olyasmit, amit már gondoltunk. Ennél is gyakoribb a fecsegés, megszólás, pletykálás. Mások hibáiról, gyengéiről, vétkeiről az igazak öntudatával beszélni, önző kielégülést ad. De amennyire célját téveszti és messze áll az emberi beszéd valódi rendeltetésétől, ugyanannyira vonzó is a fecsegés, mert közösséget teremt a pletykálkodók

között, ezért is olyan nehéz elkerülni társaságban a megszólást, hiszen aki ebből kivonja magát, bizonyos értelemben a közösségből is kiválik, és gőgösnek, elzárkózónak minősül.

A helyes beszéd az igazi közlés és egység eszköze, de csak akkor, ha nem előre gyártott elemekből áll, ha nem csak sokszor gondolt készletből válogatjuk össze, hanem olyasmit mondunk, amit éppen most gondolunk, esetleg még soha nem gondoltunk. Ugyanígy a választ sem szabad kész, ismert gondolatként fogadni, amelyre a válasz és az ellenérvek is készen állnak, inkább azzal a hallgatással kell előkészíteni, amely nemcsak a válasz, hanem a másik ember megértését is kifejezi. Az értés, a másik megértése akkor lehetséges, ha nem rutinból, hanem jelenlétből beszélünk, ha azt mondjuk, ami éppen fölmerül bennünk, amit éppen akkor élünk át igazságként. A beszélgetés közösségformáló ereje, megerősítő és frissítő mivolta nem a szavakban, hanem a szavak mögött és fölött, a megértésben, az egymást értésben áll. Ezért nem lehetetlen a szavak nélküli beszélgetés, sőt a beszélgetés legteljesebb formája lehet.

A beszéd, az írás, az olvasás a föld minden népének hagyományában isteni ajándékként jelenik meg, hiszen beszéd nélkül nincs ember, így a másik, a beszélgetőtárs nélkül sincs. Ha a beszéd az emberi mivolt eszköze, akkor a fecsegés, a hazugság, a félrevezetés természetellenes, s ahol a nyelv hanyatlik, ott az emberség kerül veszélybe. A helytelen beszéd a legvilágosabb tudatfölötti működéssel él vissza, de ez már csak jele a lelki bajoknak. Ahogyan az evangéliumban olvassuk: „Nem az szennyezi be az embert, ami szájába jut, hanem ami a száját elhagyja” (Mt 15,11). „... ami a száját elhagyja, a szívből származik...” (Mt 15,18).

A helyes beszédet ugyanúgy gyakorolhatjuk, mint a tudatosán jelenlétét, előre kijelölt időpontokban, meghatározott ideig. Az alkalom lehet olyan beszélgetés, megbeszélés, amelyre más okból készülünk. Először a helyes hallgatást gyakoroljuk. Próbáljuk meg azt érzékelni, aki be-

szél, először gondolatilag: ne a saját (válaszoló, kritizáló, kiegyesítő, helyeslő) gondolatainkat gondoljuk, hanem a beszélő gondolatait kövessük, ha elbizonytalanodunk vagy félreértéstől tartunk, inkább kérdezzük meg, hogy jól értjük-e, amit mond. Amikor gondolatilag már tudunk jól hallgatni, megpróbálhatjuk a beszélőt érzéssel is fölfogni. Nem a bennem keltett rokonszenvről vagy ellenszenvről van szó, hanem azokról az érzésekről, amelyek a beszélőre vonatkoznak, rá jellemzőek.

Akkor hallgatunk jól, ha a meghallgatás során nem hozunk semmiféle ítéletet, még logikai vagy értékítéletet sem! A meghallgatásban csak akkor lehetünk éberek, ha nem hagyjuk magunkat eltéridíteni a saját gondolataink és a saját azonnali kritikánk által, ha a beszélőre figyelünk, és a meghallgatott gondolatokra vonatkozó helyeslésünket vagy elutasításunkat nem engedjük megnyilvánulni. Minél inkább elfeledkezünk magunkról a meghallgatásban, annál gyorsabban és találóbban fogalmazódik meg később a hallottakra vonatkozó ítélet és válasz. A nagy Én önállóságát, a tudatfölötti hatását erősíti, ha lemondunk arról, hogy közbeszéljünk, hogy megszakszaksuk a másikat. (Előfordul, hogy beteges beszélhetnében szenvedő embertársunkat meg kell szakítanunk; ezt tesszük indulatmentesen, és olyan módon, hogy belőle se váltson ki indulatokat.) Később a belső rögtönítelő bíróságról történő lemondásunk helyét átveszi majd a másikkal befogadó közeget teremtő lelki alapállás, a megértés előzetes jelképe. Ez a készség azonban nem jelenti sem a meghallgatott tartalom elfogadását, sem az elutasítását, az értés nem ítélet, hanem segítség a másikkal, hogy jól értse önmagát.

Amikor jól tudunk már hallgatni, elkezdhetjük a helyes beszédet gyakorolni. Az első lépés itt is a lemondás, főlegesen ne beszéljünk, ne fecsegjünk. Nem mindig egyértelmű, hogy mi fölösleges, és mi szükséges, de beszélgetéseink utólagos végiggondolása ebben is segíthet. Figyeljük meg, ha lemondunk arról, hogy szóba hozzunk valamit, amit el is

hagyhatnánk, sokkal jobban meg fogjuk érteni azt, amiről hallgattunk. A fölösleges beszédről még mindig könnyebb lemondani, mint egy távol lévő harmadik hibáinak megtárgyalásáról. Ilyenkor hagyjunk el mindent, amit az illető jelenlétében nem mondanánk. Amikor a fölösleges beszédtől már megszabadultunk, elkezdhetjük a pozitív gyakorlatokat. Ennek egyszerű a szabálya: csak akkor beszéljünk, ha van mondanivalónk. Talán úgy érezzük majd, hogy a gyakorlás itt is főleg hallgatásból áll.

Ha csak a beszéd tartalmát vesszük figyelembe, valóban ritkán gondolunk újat, és ritkán van lényeges mondanivalónk a másoknak. A beszéd azonban nemcsak a tartalomról szól, a tartalom például lényegtelen is lehet, ha a másikat azért szólítjuk meg, mert az együttérzésünket, a közösségvállalásunkat akarjuk ezzel kifejezni. A helyes beszéd az adott helyzetben helyes, amikor valami mondanivalónk van a másoknak. A

valami és a másik egyaránt fontos, és ha a valamit nem tudjuk megfogalmazni, marad a testbeszéd, a közösséget ez is kifejezheti. A hallgatás, a szófukarság sem erény, úgy kell beszélnünk, hogy azzal a másikat értésre, továbbgondolásra indítsuk.

Az igazi beszélgetés mindig rögtönzés, ezért váratlan fordulatokat, meglepetéseket hozhat, a lélekjelenlét igazi próbája. Magam is a lépcsőházi bölcsek köré tartozom, azaz a helyes folytatás, a jó válasz csak utólag, a lépcsőházban jut az eszembe, amikor már nem a beszélgetésben vagyok jelen. Az utólagos elemzés eredménye mindig ugyanaz: megosztottam a figyelmemet, azaz a jelenlétemet a téma és valami más között. Ez a valami lehet a sikeres szereplés vágya, a jó előre kialakított véleményem becsempészése a beszélgetésbe, a beszélgetők személye, és még sok más. A nem megosztott, összpontosított figyelem megszerzése csak hasonló gyakorlatok útján lehetséges.

A beszélgetések során érhetnek minket olyan meglepetések is, amelyek a beszélgetés értelmét ássák alá. Ez a személyeskedés, amikor a beszélgetőtárs mondanivalója nem az eszmei tartalomra, hanem a személyes érzelmekre, érdekekre vonatkozik. Ez legtöbbször személyes és önző elemeket érint bennünk, ezért nehéz helyesen válaszolni, vagyis a beszélgetés eredeti értelmében, hiszen egy ilyen támadó jellegű lépés — kevés kivételtől eltekintve — nem az emberi közösség megteremtését, hanem éppen a lerombolását, ellehetetlenítését célozza. Ilyenkor célszerű hosszabb szünetet tartani, ezalatt visszatérhetek a beszélgetés eredeti témájához, és a támadási szándékot is értelmezhetem ebből a szempontból. A ritmusváltás megtörheti a támadás lendületét is.

A beszéd terén korlátlanok a gyakorlati lehetőségeink, hiszen ha belegondolunk, a helyes beszédhez két dolgot kellene ismernünk: amit mondunk, az igazságot, és akinek mondjuk, a másik embert. Milyen mélyen ismerjük az igazságot és a másikat, akihez beszélünk? Jakab apostol ezt írja levelében: „Hiszen úgyszólván sok dologban vétünk mindannyian. Aki szavában nem vét, az tökéletes férfi, az féken tudja tartani egész testét is” (Jak 3,2). Tökéletesek nem lehetünk, de törekednünk kell rá, ebben is.

Időbeosztás

Ha az előzőekben vázolt gyakorlatokat nem szorítanánk időbeli korlátok közé figyelemösszpontosítási képességünk gyengesége miatt, a mindennapi élet teendői akkor is napi néhányzor tíz percre szűkítenék a gyakorlásra szánt időt. Annyi dolgunk van, és olyan kevés az időnk, mintha valaki ellopná. Lehet, hogy nem jól osztjuk be? Ha szeretnénk jobban bánni az időnkkel, akkor tudatosabban kell élnünk. Ehhez pedig áttekintésre van szükségünk; ilyen múltba és jövőbe nézési alkalmak voltak valaha az ünnepek. Az áttekintés hatására az ember elszánhatja magát valamilyen életalakítási változtatásra, például egy napi gyakorlatra.

A napi gyakorlás — mondjuk a helyes beszédé — eleinte olyan nehéz, mint a korai fölkelés, idővel azonban múlik a nehézség, és lassanként megkedveli az ember, szinte már a te-

vékenység hozza magával az örömet, a sikertől függetlenül. A gyakorlással megszerzett képesség a tanulás, az alkotás örömét adja, és ez az öröm egészen más, mint az önző, önérző öröm, amely pusztán szenvedély (el-szenvedése valamilyen érzékelésnek), nem a kielégíthetetlen vágyak körül forog, hanem a személyiség fejlődésében gyökerezik. Az öntudatlan életvitel megbolygatása persze kellemetlen ébredést is okozhat, olyan kérdések merülhetnek föl bennünk, amelyekről azt hisszük, hogy valamikor régen egyszer és mindenkorra megválaszoltuk, vagy éppen soha föl sem tettük, pl.: „Mi végre vagyok a világon?” Erre senki más nem válaszolhat helyettem, és bármilyen kész választ személyesen nekem kell megértenem, megítélnem és elfogadnom vagy elutasítanom. Életünk minőségét az is jelentősen befolyásolja, ha nem tudunk választ adni erre a kérdésre, de legalább tudunk róla.

Csak akkor vállalhatunk az életünkért bármiféle felelősséget, ha valamilyen célt tűzünk ki magunk elé, és ennek alapján ítéljük meg, hogy miként használjuk fel az időnket. Természetesen kitűzhetünk önző célokat is, de ezek az önzésünket, a kis én átélését fogják erősíteni, és megakadályozzák a valódi én, a nagy Én átélését. Ehhez odaadott, összpontosított figyelem kell, az önzés, az önző szempont jelenléte viszont éppen ezt teszi lehetetlenné. A következő gyakorlat segítségével figyelmünk összpontosítását fejleszthetjük. Próbáljunk meg gondolatainkkal egy előre elhatározott témánál maradni. Ez a választott téma ne legyen fontos, ne érintsen minket személyesen, így a gyakorlás nagyobb erő kifejtést kíván. Naponta többször is kényszerű várakozásra kárhozzatnak minket a külső körülmények, ezeket a különben bosszantó, holt időket jól kihasználhatjuk figyelem-erősítő gyakorlásra.

Ha ez a gyakorlat túl nehéznek bizonyulna, akkor választhatunk könnyebbet is, például az észlelést. Válasszunk egy természeti jelenséget, és figyeljük meg pontosan. Azt hihetjük, hogy ez nem is olyan nehéz, hiszen aki nem vak, az meg tudja mondani, hogy mit látott az imént. Valójában a legtöbb észlelésünk pontatlan, sablonos, utólag nagyon nehezen tudnánk csak pontosan felidézni, hogy mit is láttunk, valójában nem azt jegyezzük meg, amit megfigyeltünk, hanem a hozzá rendelt fogalmat. Pedig a valóságban nincs két egyforma példány egyet-

len konkrét fogalomnak vagy fajnak sem, sőt, egyetlen létező is változik az idővel és a körülményekkel. Olyan színeket, formákat, mozgásokat, hangokat, illatokat, sugárzásokat észlelhetünk, amelyekre nincsenek szavaink, fogalmaink, mégis közvetlenül észlelhetjük azokat. A gyakorlatban éppen ezekre a kimondhatatlan részletekre érdemes figyelni, az érzékelés azon finom különbségeire, amelyeket átélünk, de amelyekhez hiányoznak a szóbeli kifejezés megfogalmazásai. Ha jól csináljuk, ez a gyakorlat visszahozza gyermekkorunk világát, amikor még minden titokzatos, érdekes, új volt, nem úgy, mint a felnőttkor közvetlen érdekekre kihegyezett észlelésében a hétköznapi unalmas környezete.

A következő gyakorlat akaratumk erősítésére szolgál. Lényege a szándékos tétlenség. Előre elhatározott időpontban, meghatározott ideig nem csinálunk semmit. Először csak gondolunk rá, hogy ez most a tétlenség ideje. Azután egy teljesen fölösleges, számunkra közömbös, semmiképpen nem hasznos cselekvésre gondolunk, pl. csomót kötünk a zsebünkönkre, azután kioldjuk. Majd eldöntjük, hogy végrehajtjuk-e vagy nem. Ha úgy döntünk, hogy nem csináljuk meg, akkor részletesen elképzeljük a végrehajtását. Ez a gyakorlat a nagy Ént erősíti, mert haszontalansága miatt teljesen mentes a kis ént befolyásoló vágyaktól és szokásoktól. Továbbá képzelőerőnk működését is serkenti, hiszen ki kell találnunk, hogy mit fogunk tétlenkedni.

Képzelőerőnk is fejleszthetjük bizonyos gyakorlatokkal. Először is kerüljük az ösztönös, képzetársításos fantáziálást, mert abban a tudatalattiból származó érzelmi élet uralodik az értelmünk fölött. Válasszunk természeti témákat, egy tájat, egy növényt, egy állatot, egy jelene-t ismerős vagy ismeretlen embe-ekkel. Fontos, hogy a téma ne érintsen minket se kellemesen, se kellemetlenül, s az elképzelés legyen tárgyilagos, pontos. A jól sikerült képalkotást meg is fogalmazhatjuk.

A gyakorlatokhoz idő kell, mégsem ajánlatos ezekkel sietni. Éppen ellenkezőleg, minél lassabban vég-
zük a gyakorlatokat, annál hasznosabbak, mert annál erőteljesebbek. A mai rohanó élet ütemének ellenében maga a lassúság is gyakorlatként fogható föl. Ha szeretnénk gyors gondolkodásra szert tenni, gyakoroljuk a lassú gondolkodást, a zenészek is így alapozzák meg technikai tudásukat. A lassúság csak akkor hasznos gyakorlat, ha odaadottsággal, teljes

figyelemmel párosul. Az álmodozásból, eltérítő fantáziálásból, restségből fakadó lassúság viszont káros. A lassúságot érdemes az evésben és az ivásban gyakorolni, ezzel nemcsak gyomrunkat kíméljük, hanem egészen új ízeket és illatokat is felfedezhetünk.

Önismeret — önmegvalósítás

Mindannyian tudjuk, hogy a világválságot az emberi önzés okozza, ennek pusztán belátása azonban nem oldotta meg, és a jövőben sem fogja megoldani a problémákat. Az önzés ugyanis nem belátásból keletkezik, hanem teljesen értelem nélküli módon a tudatalatti táplálja. Az önző tudat nem más, mint a szokásos hétköznapi tudat, amelyet a tárgyiasult gondolatokhoz kötött jellege miatt múlt tudatnak is nevezhetnénk. Ezzel a tudattal nagyon nehéz elképzelni az önzés leküzdését. Önző lelkiállapotban nem tudunk képzetet alkotni az önzetlenségről, fogalmat azonban igen, mert az intuíció az önző hétköznapi tudatban is működhet, hasonlóan a megismeréshez, amely a tudatfölötti szintről fogadja be az értéket és az újat anélkül, hogy magát a folyamatot átélnék.

A megismerési folyamat a tudatalatti kész formái és önérzésre törekvő vágyaink zavarják, megfordítva a megismerés egészséges szerkezetét, tudatunk tartalmai nem fönről lefelé, hanem letről fölfelé irányulnak. Ezért olyan fontos, hogy a megismerésben, beleértve a gondolkodást és az érzékelést, lelkünk a helyes irányban működjön, ezért állnak a javasolt gyakorlatok a megismerési funkciók összpontosított, zavartalan, pontos gyakorlásából.

A világválságot okozó önzés túlfűtött, lázas emberi sürgölődésben nyilvánul meg, amelyet kielégíthetetlen öngazolási és önmegvalósítási szándék mozgat. Az önmegvalósítás szándéka nem más, mint a kisebbrendűségi érzés ellensúlyozási kísérlete. A kisebbrendűségi érzés valódi oka a *mi lehetnék* és a *mi vagyok* közötti különbség megítélése a nagy Én, vagyis tudatfölötti önmagunk szempontjából. Ez az önmagunk elől oly szívesen elfedett tudás, ítélet azt mutatja, hogy óriási lemaradásban vagyunk lelki-szellemi lehetőségeink megvalósításában. Ez a tudatfölötti látás is hat ránk, és ezt a hatást nem ellensúlyozza semmiféle pótlék vagy kiegészítő sikerélmény — bármit érünk is el az életben. Félelmeink nem szűnnek meg a látszólagos kiváltó okok megszűntével, hiszen az

elsődleges ok ebben a létbizonytalanságban keresendő: vajon vagyok-e valójában, létezem-e ténylegesen, ha ennyire alatta maradok annak, aki-vé lehetnék?

Az önbizalom hiánya nem más, mint annak a hiánya, aki én vagyok, akiben bízhatnék. Ezen a hiányon nem segítenek az eszmék; senki nem lesz adakozó, szelíd és szolgálatkész attól, ha tudja, hogy ilyennek kellene lennie, sőt attól sem, ha elképzeli, hogy milyen is lehet az, aki olyan önzetlen, békességteremtő és gondoskodó, mint maga Jézus. Csak attól lesz valaki összeszedett, komoly, jó és okos ember, ha konkrét gyakorlatokat végez annak érdekében, hogy összpontosítva tudjon gondolkodni, érzékelni, ha komoly elszánással tesz valami jót, ha értelmét tanulással fejleszti. Az önbizalomhiányon a sikerek, a sikerült tettek is csak átmenetileg segítenek, gyógyulást csak a valódi öntapasztalás kiépítése hozhat, ez pedig a hétköznapi tudat számára önmagától nem adott. Az önmegvalósítás, ahogyan azt sok mai sikerre vezető kalauz értelmezi, a földi élet elpusztításához vezető önző túlekedést növeli. Ehelyett inkább azt kellene fölnevelni, aki önmagát megvalósítja. Aki tényleg van, az minden külső cselekedettől, sikertől, elismeréstől függetlenül már megvalósította önmagát. Ha a létbiztonságunk a többiek ítéletétől függ, akkor valamit félreértettünk.

Az előzőekben elsorolt gyakorlatokban önmagunk megtapasztalása egyszerre jelent önmegismerést és önmegvalósítást. Az önmegismerésben nem valamiként, hanem tevékenységként tapasztaljuk meg önmagunkat, pontosabban a gyakorlatok célja az, hogy a nagy Én ténykedése olyan erősen átélhetővé váljon, mint a fizikai világ érzékelései. Föltételezéseink szerint az emberi megismerő tevékenységben találhatunk leg hamarabb olyan képességeket, amelyekkel a megismerő lény öntapasztaláshoz juthat, és innét elindulva fokozatosan meghódíthatja a lelki tevékenységek gyengébb területeit is. Egy ilyen további gyakorlat következik, a pozitívitás gyakorlása.

Mindennapi életünkben gyakran találkozunk olyan történetekkel, emberekkel, helyzetekkel, amelyeket negatívan értékelünk. Saját magunk is átélhetünk olyan eseményeket, amelyek számunkra kellemetlenek, károsak, ezért eredményüket negatívan értékeljük. Néha előfordul, hogy először negatívnak érzett események

később pozitívnak mutatkoznak. A gyakorlat két lépésből áll. Először próbáljuk megismerni a negatív történetben, emberben, helyzetben a pozitívát. Vigyázat, nem belemagyarázni, hanem fölfedezni, megismerni kell a valóban létezőt! Ha semmi ilyesmit nem találunk, akkor próbáljuk fölfedezni a pozitív fejlődés reális lehetőségeit. Vigyázzunk ezzel is, ne képzelődjünk, a pozitív lehetőségnek ismert oka legyen. Ennek során jó megfigyelőképessegre és megkülönböztetőképessegre tehetünk szert. A gyakorlat második lépése a megvalósítás, vagyis az esetleges rosszból vagy gonoszból próbáljunk meg jót kihozni. Azaz tanuljunk az adottságokból. Például ezzel a kérdéssel: Mikor kezdődött a rossz bennem, milyen gyökerekig nyúlik vissza a kellemetlen, káros történet? Ha jól csináljuk, lassanként átalakul az életvezetésünk, bizonyos következetességet viszünk élettörténeinkbe. A pozitív-negatív megítélés alapja a többé-kevésbé tudatos világnézet, ez maga is változhat az időben.

A másik ember

A mai ember tudatának két legfőbb jellemzője az önzés és a tárgyiasult, múlttá vált gondolkodási elemek használata. Ebből a korlátoltságból viszont egyenesen következik, hogy az ember magányra ítélt lény, hiszen együtt, közösségben csak olyan lények lehetnek, akik jelen vannak, jelenléti tudatban élnek, tapasztalnak, és együttlétüket a jelenlét rögtönzése alakítja. Ennek hiányában az ember szenved a magánytól és megpróbálja azt pótszerekkel megtörni. A sikertelenségek csalódottá is tehetik, ilyenkor visszavonul, hogy elkerülje a sikertelen együttlét keserves tapasztalatát.

Az ember társas lény mivolta egymás megértésére, az értelmes szóra épül, ennek pedig csak a másakra vonatkoztatva van létjogosultsága. Ennek ellenére a mai közösségek szinte kivétel nélkül szükségletek kielégítésére szerveződnek, a férfi-nő kapcsolattól kezdve a családi üzemen át a közös érdek vagy érdeklődésre épített közösségekig. Mindezekben az ember valamilyen szükségletét akarja kielégíteni, kapni akar valamit, és ez az önző indíték nemcsak összehozza, hanem el is választja a közösségi társakat. Az önzetlen indítékból létrehozott közösségekben (szerelem, barátság, család) is a meg-

szokás, a rutin a kapcsolat legnagyobb ellensége. Egy kapcsolat akkor marad élő, ha naponta megújul a rögtönzésekben megragadott új lehetőségek által. A pozitívitás gyakorlata itt különösen jól használható, a szeretett emberben naponta meg kell ismerni azt, ami értékes, és ezt kell beépíteni a róla alkotott képbe. Gyengeségeit, tudatalatti törekvéseit pedig tőle eltulajdonított, számára idegen erőkként kell számon tartani. Ezek is hozzá tartoznak, ahogyan a hibái, de amikor valakivel kapcsolatba lépünk, őt magát akarjuk megszólítani, nem a tudatalattiját.

Az önzésre épülő, tudattalan vagy félig tudatos világnézetet az élvezet és a kényelem kergetése irányítja, és az önzést adja tovább az uralkodó életmód és a nevelés útján. Ennek szerves tartozéka a természet és az ember kizsákmányolása. Az önzést nem lehet elhatározással, akarattal vagy jó szándékkal megszüntetni vagy átalakítani. Lehet viszont az észlelés és gondolkodás iskolázása útján a szellem öntudatra ébredésével örömet szerző teljesebb tudatosság felé haladni, amelyben fölöslegessé válik az öröm silány pótléka, az élvezet.

Az út kezdetén

Mindazok a gyakorlatok, amelyekről szó volt, és még inkább azok, amelyekről nem beszéltünk, csak további lehetőségként utaltunk rájuk, egyetlen alapelvet szolgálnak: gyakorlati segítséget nyújtanak az emberi lélek létezésének megtapasztalásához. Azon előfeltevésből indulunk ki, hogy a világválság és minden válság oka az ember mint tudatos lény bizonytalansága önmaga valószínűsége létezésében. Valóságos létezésen örök, múlhatatlan, testi életünktől független létezését értünk, régebbi korok nyelvezetével szólva a halhatatlan lélek részesedését az isteni lét valóságában. Ha csak az értelmünkkel látjuk be, hogy többre hivatunk a világ élvezeteinek habzsolásánál, semmit sem tettünk a világválság megoldásáért. Tapasztalatot kell szereznünk arról, hogy olyanok vagyunk, mint Isten, a világban elért sikerektől függetlenül fennálló és megmaradó szellemi lények. A világválság és minden válság megoldása csak ezen tapasztalat lehetőségén fordul. A tudati iskolázás útján ígéretes kísérlet lehetőségét kínálja.

Az ősz folyamán hagyta el a nyomdát a szerző Szent Pál teológiáját bemutató könyvsorozatának befejező, hetedik kötete, amelynek utolsó előtti fejezetét közöljük az alábbiakban.

A szövegben szóba kerülő „páli három lépcső” rövid magyarázata: „Első lépcső”: Egyedül Krisztus kereszthalála üdvözít minket. „Második lépcső”: A Krisztus kereszthalálába vetett hitünk üdvözít minket. „Harmadik lépcső”: Jöcselekedeteink üdvözítenek minket.

Bulányi György

Szövetségteológiai tanulságok

Isten egyetemes szövetsége

1979-ben Ottawában napvilágot látott egy figyelemre méltó munka Walter Vogels tollából: God's universal Covenant. Megírja a szövetség tan történetét az Ószövetségre vonatkozóan. Megérdemelné a magyarra fordítást. Nem kevesebbet mond, mint amit a mű címe is elárul: *Istennek az Ószövetség lapjain kibontakozó szövetsége egyetemes szövetség, melyet Isten az emberiség egészével kötött.* Szent Pál úgy gondolta, hogy ez az egyetemes szövetség elkezdődött ugyan az Ószövetség lapjain Ábrahámmal, de partikulárisra vált a Mózes által megkötött Sinai-szövetségben; neki tehát érvénytelennek kell igazolnia az egyetemes partikulárisra szűkítő Sinai-szövetséget, hogy felkínálhassa zsidónak és görögnek, szabadnak és rabszolganak, férfinak és nőnek egyaránt az ábrahám szövetséget folytató Krisztusnak a szövetségét mint régi-újat.

Napjaink vallásközi párbeszéde nyilvánvalóvá teszi, hogy a más vallási kultúrákban nevelődők számára teljes képtelenség elfogadni azt a szövetségi tartalmat, amelyről Pál úgy gondolta, hogy a Sinai-szövetség partikularizmusával szemben egyetemes elfogadásra tarthat igényt. Azért képtelenség, mert Pál a harmadik lépcsőbe teszi az egyetemes tartalmat, s merőben partikuláris tartalmakat helyez az előtte levő két lépcsőbe. Jézus az első két lépcső nélkül képviselte a páli harmadik lépcsőt. Jézus tanítása alkalmas az egyetemes elfogadásra, s Vogels munkája azt mutatja meg, hogy az Ószövetség szövetségében ott rejlik a Jézustól is képviselt egyetemesség.

A szövetség tan Juszinosz utáni történetének megírása alighanem kétségtelemné tenné, hogy az elmúlt kétezer esztendő nem a jézusi és juszinoszi szövetség tan vitte tovább, hanem a pálit. Az idő fogja megmutatni, hogy a keresztény egyházak képesek lesznek-e a páli három lépcsőből vissza-kapcsolni a jézusi egyetemesbe, s hogy ezáltal Jézus számíthat-e arra, hogy az ő akaratából létrejött közösség (kahal) Isten eszköze arra, hogy egy akol legyen és egy pásztor.

Zsinagóga és egyház szétválása

Ha a szövetség az Isten emberkapcsolatát és az ember istenkapcsolatát jelzi, akkor megállapíthatjuk, hogy e kölcsönkapcsolat címén a zsidó-keresztény kultúrkörben az alábbi gondolatok születtek meg.

a) Isten megígér valamit az embernek a jövőt és az abszolút jövőt illetően. Örökre ígéri azt meg. Szövetségi hűsége abszolút.

b) Isten bizonyos feltételek ellenében ígéri meg az embernek azt, amit megígér.

c) A feltételt teljesítők kapják meg, amit Isten megígért, azaz szövetségi hűségük fejében kapják meg azt.

A keresztény szövetségteológia arra az eredményre jutott, hogy Jézus nagy-pénteki halála óta Isten szövetségének címzettje már az egyház. A szövetség volt-népe, a zsidóság csak akkor maradhat címzett, ha belép az egyházba. Ennek az a következménye támadt, hogy a szövetség volt-népének teológusai, azaz a zsidó írástudók megszűntek partnerek lenni az egyház számára a teológiában egyáltalában, s így konkrétan a szövetségteológiában is. Egy nép, amelyből Izajások és Jeremiások támadtak, Jézus korában és Jézus mellett pedig Gamálielek, mint nép kiszállt abból a gondolattermelésből, amelyet az egyház mint az ige szolgája mindig a magáénak tudott. Úgy gondolom, hogy ez a szolgáltni akart Ige mérhetetlenül nagy kárára történt így. Azért gondolom, mert a Jézus előtti kétezer esztendő nevelődés e népben olyan génbankot halmozott fel, amelynek érvényesülése nyilvánvaló a valóságot elfogulatlanul szemlélni akaró ember számára az emberi élet bármely területén. Ha mindezt egyszerűbben s talán érthetőbben akarom megfogalmazni, akkor ezt mondom: amit az egyház a maga zsinagógától elszakadt volta következtében az elmúlt kétezer esztendő alatt gondolt, azt e kétezer esztendő előneveltségű nép közreműködése nélkül gondolta. Vulgárisan: a teológiát a gojok csinálták, a bölcs rabbik nélkül. Nem tudom, hogy hány Magyarországon született ember kapott már Nobel-díjat, csak azt tudom, hogy ezek nagyobb része zsidó szár-

mazású, pedig a Magyarországon született embereknek legföljebb 5%-a tartozik közéjük. Kodály Zoltán is hivatkozott erre, amikor a negyvenes évek végén a Zeneakadémián a felvételi vizsgák eredményeképpen népi kérdések alig voltak felvehetőek. A polgári (értsd: zsidó) elemek túlsúlyát azzal magyarázta meg a bizottságnak Kodály, hogy Dávid királynak az udvarában már háromezer esztendővel korábban is otthonos volt a magas szintű zenekultúra.

Témánkon belül arra szeretnék utalni, hogy a keresztény szövetségteológia aligha rögzülhetett volna bele abba, amibe belerögzült, ha ezt a teológiát zsidók is csinálhatták volna, azaz ha a nem-zsidók a zsidó gondolkodás kontrollja alatt dolgozhattak volna. E kontrollhiánynak is vélem betudni néhány fenn nem tartandó rögzülésünket.

Immanens

és transzcendens örökség

Az Ószövetségben is, Jézusnál is a szövetségben megígért örökség tartalma — *immanens és transzcendens* volt. Jézus úgy ígerte az örök életet, hogy azt is megígérte, „a szelídek fogják örökölni a földet” (Mt 5,4). A sokezer esztendő zsidó bölcsesség talán megóvhatta volna Jézus követőit az immanens remény feladásától, a siralom-völgy koncepciótól. E koncepció következtében Isten az egyház ellenségei által kényszerült visszaadni a megkeresztelt embereknek az immanens reményt — a felvilágosodás filozófiájában. Csak a kiváltságosak és a hatalomgyakorlók képesek elméletileg igent mondani egy csak mennyországra korlátozó reményre. Azért csak ők, mert immanens reményük a maguk privilegizált helyzete következtében már beteljesült. De a hatalmon kívül maradtak, a szegények erre hosszú távon aligha képesek, s ha vallásuk papjai örök élettel akarják vigasztalni őket, addig maradnak meg az egyház irányítása alatt, amíg valaki fel nem okosítja őket, hogy milyen képmutató és hazug magatartás jól szituált emberek — legyenek ezek akár egyházi tisztségviselők — részéről a szegényeket mennyi-

országgal etetni. A történelem egyértelműen azt mutatja, hogy a súlyosan hátrányos helyzetbe taszított egyének, társadalmi rétegek, nemzetek előbb-utóbb elviselhetetlennek élik meg helyzetüket, s fellázadnak ellene — guruk, sztárcécek minden jószándékú *lelki* gondozása ellenére is.

Kenyérral *is* él az ember; s nemcsak kenyérral, hanem kenyeret adó földdel, szülőfölddel is. A szülőföldet el lehet hagyni. De ha kényszerítenek erre, alighanem lebíráhatatlanul hazavágyok. A héber nyelv ugyanazzal a *tesuvah* szóval jelzi a megtérést Istenhez és a hazatérést is Izrael földjére. A mi Vörösmartynk szerint: a nagyvilágon e kívül nincsen számunkra hely... itt élünk s halunk kell. Az észtek is egy bizony gyilkosnak átélt „nemzetiségi politika” hetven esztendeje után észként, az ész nyelvvel beszélve akarnak élni a maguk ész hazájában. Ha ez így van, akkor az, aki úgy akar szövetségre nevelni, hogy a megígért mennyországról dobunk kellene a földi létben Isten akaratából bennünket megillető javakat s emberi kiteljesülésünk bármelyik — személyes, családi, nemzeti — dimenzióját, nem ígérhet sok sikert munkájának. Egy zsinagógától el nem szakadt és jézusi egyház alighanem elkerülte volna a csak a mennyországra koncentrálnó teremtés-teológiai abszurdumot.

Hit és hűség

egymástól el nem választható

Pál korában minden zsidó tudta a maga kétezer esztendő neveltetésének erejében, hogy a megfelelő héber szó kiválóan alkalmas arra, hogy kifejezze Izrael szövetségi hűségét. Tudta, hogy *a hit hűség is*. Nem elég valamit igaznak tartani, rá is kell tennünk az életet. Azt az igaznak tartást, amelyre nem tesszük rá az életünket, nevezhetjük akárminek, de hitnek nem. A hit mindig hűség is. Tudta ezt Jézus is, akinek zsidóként nem is volt két szava: az igaznak tartásra külön egy, és az életet a megismert igazságra rátevésre külön egy másik. Az evangéliumok Jézus ajkára adott *πιστις* szavának elemzése ezt kétségtelenné teszi (KIO 45–46). Tudta ezt a zsidó Jakab is, aki a leg-egyszerűbb szavakkal, tanítóbácsisan oktatja ki erről a Galata-levél szerzőjét, aki szembeállította egymással a hitet és a cselekedetet. De tudta ezt még a Galata-levél szerzője is, mert csak a „második lépcsőben” állítja szembe egymással a kettőt, de a „harmadik lépcsőben” — a másodikkal bizony ellentmondva — vallja, hogy aki hisz, annak bizony mindenképpen cselekednie, szeretnie kell, hiszen a hit olyasvalami, ami a szeretetben fejt ki a maga funkcióját. Csakhogy kánonba kerül a Corpus Paulinum is, és kánonba kerül a Jakab-levél is. Luther ki is akarja dobni a kánonból a Jakab-levelet..., s napjaink protestánsai bizony

keményen kintlónak hit és cselekedet szembeállításának páli-lutheri hagyományától.

Mindennek következtében évszázados és évezredek a skizofréniát az egész keresztény világon belül. Ennek a skizofréniának eredményeképpen ma is terheli a keresztény teológiát és a keresztény ember tudatát a kérdés: cselekedeteim vagy a valahová tartozásom erejében vagyok elfogadott és kedves az Isten előtt? Évszázadokon keresztül, talán csak az utolsó történelmi öt percet kell leszámítani, azt gondoltuk, hogy aki azt a brosúrát hiszi, amit mi hiszünk, az üdvözülhet, és aki más brosúrát hisz, az nem üdvözülhet. Jézusnál viszont a niniveiek könnyebben üdvözülnek, mint az Isten üzeneteit ugyan ismerő, de azokat mégsem megvalósító választott nép, akár Kafarnaumban, akár másutt.

Sokféle kultusz lehet

kedves az Istennek

Aki embert mond, az törvényt mond. Ember nincsen törvény nélkül. Ezért kaptuk Istentől a lelkiismeretet, s Jézus szeretet-parancsa is törvény. Az emberiség egésze kivétel nélkül képes lehet egy nyelven beszélni. Ezen: Ne tedd a másikkal, amit nem kívánsz magadnak! Nagyon is lehetséges viszont, hogy *nem akarunk* egy nyelvet beszélni, mert nem akarjuk lefizetni az árat, amit le kell fizetnie annak, aki ezt a nyelvet beszéli. De a képességünk megvan az egy nyelvet beszélésre. Ez „megadatott” mindnyájunknak, az ateistának is. Ha ezen a nyelven beszél, akkor istentagadóként is megvallja az Istent. Ha nem ezen a nyelven beszél, akkor akár főpapként is ateista, istentagadó.

Az ember liturgikus lény. Az állat nem, mert nem tud Istenről. Aki viszont tud róla, az valahogyan: kőbe, fába, színbe, alakba, templomba, keresztvízbe, körülmetélésbe, állat- és ilatáldozatba, kenyérbe, borba fogja jeleníteni az Istent. Ezt teszi, mert ő, az ember matéria is, s ennek következtében a hit tudaton belül létrejövő nem materiális aktusát exteriorizálni is akarja, matériában. Így vagy úgy, akárhogyan. Jézus is ezt tette, és akarta, hogy mi is tegyük. Ezért és erre a célra rendelte a vizet, a lábmosást, a kenyeret és a bort. De soha nem szólt le a körülmetélést, a templomot, azaz népének ősi kultuszát. Ellenkezőleg: részt vett benne. Az utolsó vacsorán is. Micsoda krisztustalanság, azaz micsoda szeretetlenség leszólni a másik ember, a másik népcsoport exteriorizálás céljából létrejövő kultúráját, s a magunkét kiáltani ki olyannak, ami kizárólagosan alkalmas Isten megközelítésére, az istenkapcsolatra, a szövetségre!

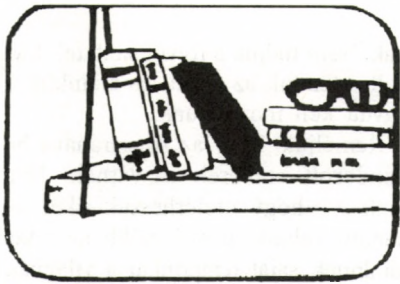
S mennyire értelmetlen azt képzelni, hogy ez az exteriorizálás elfogadottá tehet minket Isten előtt a törvény meg-

tartása, azaz a hűség tartalmú hit nélkül is. Micsoda értetlen sötétség azt gondolni, hogy van olyan exteriorizálási aktus, amely képes az ember bűnét elvenni... legyen az erre a célra szolgáló „bűnbak” — akár csupán bika vagy borjú, akár maga az Isten Fia. Izajás tudta, hogy nincs, ami az Istent mérhetetlenebbül bosszantja, mint az az ám főpapi kultusz, amely „a jót cselekedni tanulás nélkül” akarja kifizetni a velünk szövetségre lépni akaró Istent. Szövetségre... abból a célból, hogy létrejöjjön az az Isten Országa, amely Isten embert és az ember Istent és embert szeretése erejében tud csak kibontakozni az időben.

Kodifikálás és prófétaság

Őszövetségi, de mindenképpen jézusi nyilvánvalóságok ezek, amelyeknek ellenkezőjét az ember a maga történelmi útja során bizony újra és újra gondolja is meg teszi is. De nem volna szabad kodifikálni őket mint szükségképpenieket és mint visszavonhatatlan érvényűeket. Ebből következően azonban olykor mégis megteszi: kodifikálja is. Isten Lelke azonban felháborodva utasítja vissza ezt a kodifikálást, mégpedig Isten tolmácsain, a prófétákon keresztül. A szövetség írásai (a Biblia) nem kodifikálnak. De az egyház a maga történelmi útján kodifikálta a maga új szövetségét. A zsidó kánon nyitott volt. Isten őszövetségi népe tudta, hogy Isten bármikor, a jövőben is támaszthat prófétát. A zsinagógában bárki harmincéves férfi szólásra emelkedhetett. Az egyházban ma csak a fizetett hivatalnokok szólhatnak, akik anyagi és lelkiismereti, s mindenkéftől hivatali függőségben vannak püspöktől, azok meg ugyanúgy a pápától. Az egyházban közel kétezer esztendő óta „nem várható” újabb tolmács, s a kánon, ha millió évekig is él még az emberiség, nem-bővíthetőnek monadtik. A kinevezett hivatalnokok tiszte eldönteni, hogy valaki próféta-e. Ha nem azt mondja, amit a kinevezett hivatalnokok mondanak és mondatnak nyájukkal, akkor nem próféta; akkor eretnek. A régi szövetségben a prófétának volt illetékessége szólni, mert az Őszövetség ismert olyat, hogy „próféta”. Az újban nincs illetékessége, mert az új nem ismer olyat a maga jelenében, hogy „próféta”. A hivatalt nem viselőnek annyi a szerepe, hogy Ament mondjon.

De Isten nem hivatallal, hanem az emberrel kötött és köt szövetséget. S éppen azért, hogy az embert embernek teremti. Azáltal, hogy értelmi képességet ad az embernek Istent is gondolni, Róla beszélni. Azáltal, hogy lehetővé tette, hogy az ember által, akiben lakást vett, üzenetet küldjön az embernek. Tegnap, ma és holnap.

Miriam Rose Ungumerr

Dadirri – a gyógyító odafigyelés

Az ausztrál őslakók vallása

Ausztrália őslakóinak vallása közel 40 000 éves, szóban hagyományozzák tovább. Miriam Rose Ungumerr otthon van benne, de egyúttal katolikus vallású ökömenikus teológusnőnek is vallja magát; a ngangikurungkurrok népének tagja, a Daily River menti Nafivuban él, a fehérek számára nem járható régióban Ausztrália észak-nyugati csücskén.

Törzsemet *ngangikurungkur*nak hívják. E szó azt jelenti: „a mély víz hangjai” vagy „a mélység hangjai”, és három részből tevődik össze: *ngangi* anyyi, mint szó vagy hang, a *kuri* jelentése víz, a *kurr* pedig mélyet jelent. A következőkben azt szeretném megmutatni, hogyan lehet méríteni ebből a mély forrásból, amely bennünk található.

Egyre több fehér ausztrál érti meg, hogy mi, őslakosok különleges, tiszteletteljes kapcsolatban állunk a természettel. A köztünk és a föld közötti szoros kapcsolat szent és egyedülálló. Sok fehér kezdi már ezt jobban megérteni.

Időközben sok olyan fehér ausztrál is támadt, aki értékeli, hogy mi, őslakosok igen fejlett közösségi érzéssel rendelkezünk: mindenki fontos, valamennyien összetartozunk. Egyre több fehér kezdi megérteni, hogy mi, őslakosok olyan nép vagyunk, amelynek lényege azáltal marad eleven, hogy „együtt ünnepelünk” a szó vallási értelmében. Fehér teológusok a „party spirit” kifejezéssel próbálják meg lefordítani ünneplésünk szellemét. Népünk közösségi létét „az élet ünneplése” alkotja, amely magában foglalja és hordozza egész életünket.

Emellett van még egy további különleges vallási tulajdonsága a népnek. Sőt úgy vélem, ez a legfontosabb. Ez a mi legeredetibb adományunk; talán a legnagyobb, amelyben ausztráliai honfitársainkat részesíthetjük. Nyelvünkön *dadirrinek* hívják ezt a tulajdonságot.

A *dadirri* odafigyelés bensőnk legmélyére, és halk, csendes megismerés. A *dadirri* tud a bennünk létező mély forrásról. Feléje fordulunk, és ő felel nekünk. Ez az az adomány, amelyre Ausztrália vágyik. Olyasvalami ez, amit a fehérek „kontemplációnak” neveznének.

Ha megtapasztalom a *dadirrit*, ismét egészsé, ismét egészségessé válok. Úlhetek a folyóparton, vagy sétálhatok a fák alatt; még akkor is megtalálhatom ebben a halk megismerésben lelkem békéjét, ha meghalt a barátom. Nincs szükség hozzá szavakra. A *dadirri* nagyrészt odahallgatás, odafigyelés. Gyermekeként és fiatalként éveken át figyeltünk történeteinkre. Évtizedredek

óta, mintegy a lét kezdetei óta meséljük és énekeljük újból és újból ezeket, miközben egymást váltják az évszakok. Még ma is ott ülünk a tábornak körül, és együtt fülelünk a megszentelt történetekre.

Ausztrália őslakosai festenek — és azáltal valószínűleg megvallásukat. Művészeik nem szabadok a témaválasztásban. Közel 40 000 éve szinte mindig saját életjeleiket festik: az öregek által az adott személy számára kiválasztott mitikus állat-, kő- vagy növényalakokat.

Közben idősebbek leszünk, és magunk is a történetek elbeszélőivé válunk. Szóban adjuk tovább a fiatalabbnak mindazt, amit tudniuk kell. A történetek és dalok halkán lesüllyednek emlékezetünkbe, és ott rejtegetjük őket a mélyben. Az ünnepek idején szentként ünnepeljük ezt az életünkre vonatkozó tudást.

A *dadirri* kontemplatív formája át fogja egész életünket. Megújít minket, és békét hoz nekünk. Hatása az, hogy ismét egészségesek leszünk. Az egyik ünnep, amely ezt a gyógyulást eredményezi, a „füst-ünnep”.

Részt veszek ezeken az ünnepeken. Tetszenek a befestett testek, szívesen nézem el táncosokat. Kedvelem a *didgeridook*, mély fuvoláink hangját és a hangkeltő botok pergését. Ezeken — a fehérek időfelfogását meghaladó és ezért turisztikailag nem fogyasztható — szertartásokon sosem vagyok egyedül. Olykor együtt üldögélünk, míg megkezdődik a tánc, és fülelünk, hogyan kezd bele az énekes vagy az énekesnő a történetbe. Elrejtettnek és boldognak érezzük magunkat. Valamennyien együtt vagyunk, és ez jó.

Egyúttal mély részvétet érzek népem sok tagja iránt, akik elvesztették ünnepeiket és kultúrájukat. Történelmünk elmúlt 200 évének nélkülözései és tragédiái népünk sok tagját sebesítették és ölték meg. Sokan még most is belső halált halnak. De népként tovább élünk. A túlélés képessége önünk részévé vált az évszázados harc és kitartani akarás révén. Kultúránk még eleven. Remélem, hogy az oktatás és a másokkal folytatott értékeszere révén

ismét megerősödik. Az a véleményem, hogy ezáltal mindnyájan, őslakosok és fehérek egyaránt jobbak leszünk.

Mi, őslakosok a világ kezdete óta megtanultuk, hogy a magunk módján odafigyeljünk. Nem élhetünk jó és hasznos életet, ha nem fülelünk oda. Számunkra ez a tanulás normális formája, nem pedig a kérdezés. Megfigyeléssel, odafigyeléssel, várakozással tanulunk — s aztán cselekvéssel. Népünk 40 000 éve hagyományozza át az odafigyelésnek ezt a formáját.

A pápa szolt hozzánk Alice Springs-ben. Szava a vallásunk és kultúránk iránti mély megértéssel és tisztelettel tüntetett ki minket. II. János Pál azt mondta: „Ti spirituális közelségben éltetek a földdel, annak állataival, madaraival, halaival, vizeivel, folyóval, dombjaival és hegységeivel. A földhöz fűződő kapcsolatokat révén az embernek Istenhez fűződő kapcsolatát érintettétek, hiszen a föld olyan létező bizonyítéka, amely erősebb, mint ti magatok. Ti nem tettétek tönkre a földet, nem használtátok el, nem lúgoztátok ki, hogy aztán otthagyjátok. Ti megértettétek, hogy földetek az élet eredetével kapcsol össze titeket.”

Népem nem fél a csendtől. Bizalmasa a csendnek. Sok évezreden keresztül élt a természet csendjében. Ma a nagy életadó szellemet, mindannyiunk Atyját ismeri föl és tapasztalja meg népem ebben a csendben. Számomra egyszerű dolog megtapasztalni Isten jelenlétét. Ha vadászaton vagyok, bokroktól, fáktól körülveve, egy hegyen vagy tavon: olyan pillanatok ezek, amikor egyszerűen érzem Isten jelenlétét. Népem szoros kapcsolatban áll a természettel. Magától értetődő, hogy közel érezzük magunkat a Teremtőhöz.

Stanner, a fehér antropológus, akinek munkája nagyrészt a Daily River környéki törzsekkel foglalkozik, azt írta egy alkalommal: „Az őslakosok vallása egyike azoknak az általunk ismert vallásoknak, amelyek a legkevésbé materiális irányultságúak, és a leginkább tájékozódhatnak az élet szerint.”

Az utóbbi időben egy igen szent szóra fülelünk, amely Istentől, Atyánktól érkezik hozzánk. Ez az új szó: Jézus.

Jézus, Isten szava otthonra talál *dadirri*-inkben, mély odafigyelésünkben és békés csendünkben. Jézus Krisztus a maga módján és a magunk módján gazdagítja és újítja meg kultúránkat.

Szelid mozgást visz bele belső nyugalomunkba, de nem veszi el a békénket. Mi szívesen hallgatjuk a béke ígétit úgy, ahogy Jézus mondta el azokat. Szívesen fülelünk olyan szavakra, melyek igazak és jók, és szívesen adjuk tovább őket — azokat a szavakat, melyeket kultúránk és hagyományaink révén szálltak ránk, vagy a Jézus evangéliuma révén hozzánk eljutott szavakat.

Erre vágyom: hogy ezek a szavak vezéreljenek minket, és odafigyeljünk Isten hangjára. Mindannyiunknak meg kell próbálnunk odafigyelni — a bennünk élő Istenre, földünkre, a másik emberre.

De van a *dadirri*-nek egy másik, a fehér világ számára idegennek tűnő része is: a várakozás.

Kultúránk, az ausztráliai őslakosok kultúrája megtanított minket arra, hogy nyugodtak legyünk és várakozzunk. Nem próbáljuk meg gyorsítani a dolgokat. Hagyjuk, hogy minden a maga természetes menete szerint haladjon, akár az évszakok. Megfigyeljük a hold minden fázisát. Várunk az esőre, hogy megtöltse folyóinkat és megöntözze a szomjas földet. A föld ritmusa szerint élünk. Amikor alkonyodik, előkészülünk az éjszakára. Reggel a nappal

kelünk. Barangolásaink során mindig megnézzük az erdő gyümölcsseit; de megvárjuk, míg megérik, csak akkor szüreteljük le őket. Várakozunk fiataljainkra, akik lépésről lépésre nőnek föl, s ez a beavató szertartásokon válik láthatóvá. Ha meghal egy rokonunk, hosszú ideig gyászolunk. Miénk a fájdalomunk, és mi megengedjük neki, hogy lassan gyógyuljon.

Megvárjuk a találkozásaink és ünnepeink szempontjából kedvező időpontot. A megfelelő embereknek kell jelen lenniük. Mindennek megfelelő módon kell lezajlania. Mindent gondosan elő kell készíteni. Számunkra nem okoz nehézséget, hogy várakozunk, mivel azt szeretnénk, hogy minden körülményeséggel történjék. Olykor órákig tart, amíg egy testet kifestünk egy fontos ünnep előtt.

Nem loholunk. Ez mélységesen megkülönböztet minket a fehér kultúrától. Nincs fontosabb annál, amivel éppen foglalkozunk. Nincs fontosabb, aminek kedvéért valahová sietnünk kellene.

Várakozunk — Istenre is. Az ő ideje a helyes idő. Várunk arra, hogy szava fölragyogjon számunkra. Ezért nem foglalkozunk sietős, nyugtalan gondolatokkal. Hiszen tudjuk, hogy időben és a *dadirri* — e mély odafigyelés és e békés csend — szellemében meg fogjuk ismerni az ő útját.

Minket, a *ngangikurungkurro* népét meghatározza az a folyó, amelyet a fehérek térképei Daily Rivernek hív-

nak. Nem tudjuk a folyót siettetni. Meg kell értenünk az útjait, és áramlásával együtt kell mozognunk.

Reméljük, hogy az Ausztráliába bevándorolt emberek is várnak: Nem ránk — hogy utolérhessük őket —, hanem velünk, mivel előbb meg kell találunk saját tempónkat a világban.

Sok fájdalmat és harcot szenvedünk el várakozásunk során: Még mindig arra várunk, hogy a fehérek jobban megértsenek minket. Nekünk sok éven keresztül kellett megtanulnunk megérteni a fehérek életmódját, gyakran kényszer hatása alatt. Megtanultuk a nyelvüket. Odafigyeltünk arra, mit akarnak mondani. De ennek a tanulásnak és odafigyelésnek végre mindkét irányban meg kellene történnie. Még mindig tiszteletre és megértésre vágyunk. A pápa megértette ezt a türelmes harcot, és azt mondta nekünk: „Ha egymással szoros kapcsolatban maradtok, akkor olyanok vagytok, mint a gumifa, az az ausztráliai fa, mely ott áll a tomboló bozóttűz közepette; levelei megégték, kemény kérge megperzselődött és tele van égési foltokkal, de a fa belsejében áramlik a nedv, és gyökerei erősek a földben. Ahogy ez a fa, úgy állatok helyi ti is a lángokkal szemben.”

Forrás: Publik-Forum, 1995/3

Tolerancia, humor, szolidaritás

A távoli leány önállósul

Thomas Seiterich–Kreuzkamp beszélgetése
Eugene Stockton ausztrál katolikus teológussal

Miben különböznek Ausztrália egyházai és keresztényei a világ más tájain élőktől?

Egyházaink ökumenikusabbak és testvéribbek, mint sok helyütt a földtekén. Ez a bevándorlás eredménye, amelynek dinamikáját egy nem-auztráliai többnyire alig tudja elképzelni: A legutóbbi időkben a földünkön élő 275 nemzet közül 260-ból jöttek bevándorlók kontinensünkre. Ezeket az embereket az a közös álom köti össze, hogy békében és toleranciával olyan életet építsenek föl, amelyet érdemes élni. Ez a stabil, terherbíró remény határozza meg a mi életvilágunk alapszerkezetét. Ez a szellemiség optimistává, fáradhatatlanná teszi az embereket, bizonyos értelemben fiatallá és elevenné. És ez a szellemiség megváltoztatja és csalogatja a bevándorolt egyházakat is. Ez még az ausztráliai fehér hagyomány vallási mentsvára, a történelmi kötelekek révén a brit monarchiával összefonódott anglikán egyházra is érvényes.

Mi jelenti a sajátos kihívást a keresztények számára Ausztráliában?

Mi, ausztrálok egymástól szélsőségesen idegen nemzetekből, kultúrákból és társadalmakból származunk — de békében, nagyon kevésbé erőszakosan élünk együtt. Ez csodálatos, ha az Afrikában, Ázsiában és Kelet-Európában zajló vallási konfliktusokra és etnikai háborúkra gondolunk, ahonnan menekülnek az emberek, hogy hozzánk vándoroljanak be. Gyakorlatilag mindenki, aki az utóbbi 200 évben útnak indult, hogy Ausztráliában kezdje újra az életét, közös, mélységes alaptapasztalattal rendelkezik: Szó szerint mindent maguk mögött hagytak, tehát a szűkösséget, a régi ellenségképeket, az átélt kizsákmányolást és kínzó elnyomást is, hogy új égbolt alatt új életet kezdjenek. Annyira szenvedtek régi hazájuk korlátozott életviszonyaitól vagy intoleranciájától, hogy lebontották sátrukat, és átszelték az óceánt. Korábban ez veszélyes utazás volt; de még ma is

az ismeretlennek vágnak neki, például a boszniai, a közel-keleti, a burmai, a vietnami vagy az afrikai háborús területek menekültjei, akik mostanában nálunk próbálják újrakezdeni az életet. Ennek a „kivonulásnak” a megkockáztatásához és a benne való kitartáshoz bátorságra és bizonyosságra van szükség — és erre irányul a keresztény egyházak lelkipásztori feladata, de Ázsia régi vallásaié is, melyek elkísérik híveiket Ausztráliába.

Ausztráliát tréfásan úgy hívják, „Down under”, „Egészen lent”. Érvényes ez a teológiára is?

Ebben a tréfában kicsit ott vibrál az óvilág leereszkedése, amellyel egyes európaiak újból és újból gyötörnek minket, ausztrálokat. „Egészen lent” csak azok számára vagyunk, akik szemellenzősen Londonból nézik Isten egyetlen világát.

Természetesen nem sokkal ezelőttig a teológiában is „egészen lent” voltunk. Európából importáltuk a különböző felekezeti teológiákat és gondolatépítményeket. De ez változóban van. Az óvilág mértékadó teológiai nagy hangsúlyt helyeznek arra, hogy igazuk legyen — olyan hangsúlytevés ez, amely minket viszonylag kevésbé érdekel, olykor szinte mulattat. Am ezek a teológiák szemmel láthatóan kevésbé adnak választ azokra a kérdésekre, amelyek a mi kontinensünkön mozgatják az embereket. Ezt a hiányt az itteni ortodox teológusok éppúgy tapasztalják, mint a protestánsok vagy katolikusok. Ezért lassankint létrejön, mégpedig először az egyházközösségek és egyházi csoportok gyakorlatában egy multikulturális ausztrál teológia. Végre elkezdünk odafigyelni az őslakosokra, és szembenézni — a fehérek okozta — rettenetes szenvedéseik történetével.

Néhány évtizeddel ezelőttig Ausztrália a brit világ és egyházi távoli leánya volt. Kezdetben a kalkuttai anglikán püspökség részének számítottunk. Ennek rég vége. Képileg szólva: önállósulunk. Saját lábunkra állunk — de nem égetjük föl a hidakat.

Milyen tartalmak határozzák meg az egyházakat és a teológiát Ausztráliában?

Elsőként a szomszédok fölfedezése; tehát az a boldogító tapasztalat, milyen gazdag istentiszteleti kincsekkel rendelkezik a sok egyház. Másodsor a hitbeli elkötelezettségből fakadó erős társadalmi szolidaritás a szegényekkel; tekintettel éppen arra a gazdasági depresszióra és anyagi elszenyvedésre, amely több mint tíz éve meghatározza a társadalom széles rétegeit. Figyelemreméltónak tartom, hogy

Ausztráliában — eltérően a gazdasági válság és a süllyedő életszínvonal által próbára tett más társadalmaktól — a társadalom nem tűri a jobboldali radikalizmust és az idegenek elleni erőszakot. Ez abból az életerős szolidaritásból fakad, amelynek a keresztények is részesei a politikai, szakszervezeti vagy egyházi struktúrákban.

Ugyanattól a szerkezeti válságtól szenved-e a katolikus egyház Ausztráliában is, mint Nyugat-Európában?

Az itteni klíma sokkal oldottabb. Ausztrália katolikus egyházában nincs komoly zavar a „fönt” és a „lent” közötti dialógusban. Ez püspökeinknek köszönhető, de ugyanúgy az elkötelezett laikusoknak is, akiknek a munkáját nagyra becsülik. A katolikus adminisztráció kicsi, a bürokrácia és az ellenőrzés nem tartozik a mi problémáink közé. A rendi közösségek pedig sok mindent belevisnek egyházunkba a Harmadik világbeli tapasztalataikból.

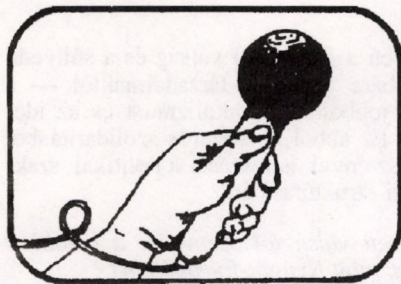
Ausztráliai katolikus teológusként a katolicitás következő körülményére jutottam: a mi társadalmunkban katolikusnak lenni annyi, mint „all embracing”, „mindenkit meghívni”, „mindenkit átölelni”. Ez talán csodálatba ejti az európaikat, mert ők gyakran szigorúnak és elválasztónak élik meg a hivatalos katolicizmust. Melbourne vagy Sydney bármelyik elővárosi katolikus egyházközösségében ír, brit, szicíliai, albán, vietnami, kínai és laoszi katolikusok vannak együtt — ebben nincs semmi rendkívüli. Hitbeli kultúrájuk toleráns sokfélesége alkotja ezeknek az elővárosi plébániáknak az életét. E katolikus-multikulturális elővárosi egyházközösségtől látótávolságra pedig egy ortodox templom áll. Ott találkoznak más nemzetek görögjei, szírei és ortodoxai (Melbourne a világ második legnagyobb görög városa). Ugyanebben negyedben természetesen vannak még evangélikus templomok, és többnyire egy kínai is.

Minket, katolikusokat arról ismernek Ausztráliában, hogy nem tartozunk a legnagyobb jólétben élő egyházak közé. Viszont mi többnyire igen sokszínűek és multikulturálisak vagyunk. Nem az a helyzet, hogy a keresztény egyházak vezetői járnak élen a gondolkodásban; inkább az emberek adnak lendületet lelkészeiknek és egyházaiknak. Ily módon egyházaikat, a katolikusait is mélységesen meghatározza az emberek önkritikus humora, pragmatikus, kitartó bizakodása, realista optimizmusa és tudatos toleranciája.

Forrás: Publik-Forum, 1995/3

A rovat mindkét írását fordította: g.g.a.

Születésnap-i beszélgetés Kovács Teréziával

Születésnapodon a jókívánságok mellé hadd tegyek rögtön egy kíváncsiságod kérdést: a fiatal Weöres Sándor Öregek című versében így írt:

*„És rabok ők már,
egykedvű, álmos, leláncolt rabok;
hetven nehéz év a békő karjukon...”*

Te is ilyennek látod-érezed a 70 éves kort?

Nem, egyáltalán nem. Sőt, inkább csodálkozom: hogy elszaladt...! Néha meglepődöm, amikor — nálamnál jóval fiatalabbak is — mondogatják, hogy „az én koromban már...” ez vagy az, így vagy úgy szokott lenni. Én meg csak azt tudom, hogy rengeteg dolog történt az életem során, s rengeteg feladat vesz körül most is nap mint nap.

Ha visszanezel: ilyennek tervezted az életedet?

Sosem voltam tervezgetős, álmodozós. Nem dédelgettem ábrándokat, így azután nem is csalódtam nagyokat. Mindig alakultak a dolgok: adódtak a helyzetek, amelyeket azután vállaltam. És általában élveztem azt, amibe belekerültem. Szerencsés természetűnek mondhatom magam? Talán igen.

Életed utóbbi félszázada szorosan összekapcsolódik a Borkor Bázisközösséggel. De mi volt azelőtt? Kérlek, mesélj egy kicsit indító családról!

Hétgyermekes család második gyermekeként születtem. Nagy örömmel mondhatom el, hogy testvéreim valamennyien élnek, s máig élnek közöttünk a kapcsolat. Édesapánk vasutas volt, így kicsi koromban többször költözködtünk. A Szatmár megyei Zajtán születtem: egy vasúti végállomáson, a szolgálati lakásban laktunk akkor. Azután Mátészalka következett, majd pedig Debrecen. Itt azután gyökeret vertünk.

Kétszobás, kertés házban laktunk kilencen. Szűkösen, mégsem éreztük sosem szegénynek magunkat.

Szüleim vallásos emberek voltak, akik természetes légkörben, jámborkodás nélkül éltek a hitüket. Sokat énekeltek — többszólamban is —, és úgy tapasztaltam, ennek nagy összetartó ereje van. Halk szóval, szeretettel, bizalommal, de határozott elvárásokkal neveltek bennünket.

Én a nagycsaládnak csak az előnyeit tudom sorolni: beosztóak és megosztóak voltunk. A feladatokból is kivettük a részünket, de nem éreztük terhesnek. Mindenkinek volt egy kicsi saját helye: egy fiókja vagy egy polca. Rendet tartottunk a dolgaink között, s ez logikus rend volt. A családi életnek is állandó ritmusa volt, szokásaink szinte törvénné váltak, de mi jól éreztük magunkat benne. Megtanultuk, hogy nem az anyagiak jelentik az élet értelmét, s hogy mindig számíthatunk egymásra.

Elgondolkodtató, hogy egy ilyen értékes családból indulva Te magad sosem alapítottál családot.

Úgy gondolkodtam, hogy csak akkor megyek férjhez, ha emberileg-erkölcsileg többre jutok a párommal együtt, mint egymagamban, de ilyen társra nem leltem. Ma, visszanezve úgy látom, hogy nekem jó volt ez így. De mindig sok ember vett körül és sok-sok gyerek. Néha az az érzésem, hogy legalább annyi pelenkát mostam az életben, mint egy négygyermekes anyuka.

Tanulmányaidról, pályaválasztásodról is kérdeznék.

A Svetitsben érettségiztem 1948-ban és pedagógusnak készültem. Képességeim szerint matematika szakra kellett volna jelentkeznem. (Már gimnazista koromban előfordult, hogy alacsonyabb évfolyamokban helyettesítettem beteg matematikatanárunkat.) Én azonban inkább valami világnézeti szakot akartam: olyat, ahol az eszmére nevelés, az értékadás jobban érvényesül. Így lettem magyar szakos. (Mellette előbb franciát, majd pedig történelmet hallgattam a Debreceni Egyetemen.)

Tanárnak készültem, de azután másként alakult. Akkoriban az egyetem helyezett el bennünket, én Kiskunfélegyházán kezdtem volna tanítani. Azonban 1952 nyarán nagyhirtelen Bárczi professzor ajánlása alapján Budapestre, a Nyelvtudományi Intézetbe kerültem, s először a Leíró Nyelvtan kötetének munkájába kapcsolódhattam bele. Érdekes-értékes munkatársi kör volt itt együtt; sokak számára afféle oázis, „mentsvár” volt az Intézet. Tudtuk egymásról, hogy ki kicsoda, hogyan gondolkodik, hogyan él. Rólam is tudták például, hogy munka előtt mindennap szentmisére járok.

Azután két év múlva „racionalizáltak”: a létszámcsökentés első fordulójában elvesztettem az állásomat (pedig jó munkaerő voltam), s csak szerződéses, külső munkatársként dolgozhattam tovább.

Ekkor felébredt bennem az elégedetlenkedés: fiatal vagyok én még ehhez az „elfektetéshez”, meg amúgyis pedagógusnak készültem! Elhatároztam, hogy tanítani fogok. Budapestten akkoriban csak az itteni állandó lakosok kaphattak állást, én pedig albrétben laktam Óbudán. Elmentem hát a Budai Járási Tanácsra, hogy tanítani akarok, hol tudnak Budapest közelében alkalmazni? Budaörsre kerültem, először a lányiskolában tanítottam, aztán 56 után „büntetésből” áttettek a fiúiskolába. Jól éreztem magam ott is. Ekkor is, itt is képviseltem a meggyőződésemet, tartottam a kapcsolatot egyházi-közösségi barátaimmal. Ennek meg is lett az eredménye: 1960 decemberében házkutatást tartottak nálam — ez volt a kiközöségi perek második hulláma —, és azután egyik percről a másikra a pedagógus munkára alkalmatlannak nyilvánítottak: elvesztettem az állásomat.

Gyorsan el kellett helyezkednem, nehogy munkakerülővé váljak, hiszen annak súlyos következményei lettek volna: melós lettem — három műszakban — a Gyapjúmosó és Finomposztógyárban. Életemnek ez volt talán a legsötétebb, legreménytelenebb korszaka. Hogy lesz ennek vége?, tőprengtem. A munka nehéz volt, azok a közösségi emberek, akikre felnéztem, börtönben voltak... de azért ebből az időből sem csak rossz emlékeim vannak.

A nyelvészek meghallották, hogy betanított munkásként dolgozom, s üzentek, hogy indulnak az Értelmező Kéziszótár munkálatai; állást nem tudnak ajánlani, de részfoglalkozási, szerződéses munkatársként jöhetnek. Ez 60%-nyi munkaidőt és persze 60%-nyi fizetést jelentett, de mentem boldogan. Mindig három hónapra kötöttek szerződést, s ez így ment évekig. Végül aztán egyszer bementem a vezetőséghez: döntsék el, hogy kellet-e vagy sem. Kreáltak nekem egy tudományos ügyintézői státust (nem voltam jó káder!), s csinálhattam tovább, amit addig. Innen mentem nyugdíjba, amint elértem az 55 éves kort.

A „nem jó káder”, a „megbízhatatlan, veszélyes elem” minősítéset bizonyára közösségi kapcsolataidnak köszönhetted.

Ez biztosan így van, azonban az ebből adódó hátrányok soha nem ingattak meg. Még Debrecenben, diákéveim alatt ismerkedtem meg Bulányi Györggyel, (ma már) Gyurka bácsival, aki fiatal piarista tanárként került a városba, majd pedig egyetemi lelkész lett. Részt vettem a körülötte kialakuló ifjúsági csoportban. Tudatosan készültünk a kommunista-ateista körülmények között a keresztény hit és életvitel „átmentésére”.

52-ben ugyan a vezetőink többségét — Bulányi Györgyöt is — letartóztatták, de akik kint maradtak, azokkal tartottam a kapcsolatot. Lénárd Ödönnel nemegyszer találkoztam. Kálly Emillel a Regnum Marianum munkájában vettünk részt. Néha bizony vitába is szállok Gyurka bácsival, amikor azt mondja, hogy a bebörtönzésüket követően minden elhalt; lehet, hogy nem pont ugyanabban a formában, rendszerben, mint korábban, de éltek a személyes kapcsolatok, léteztek tanulókörök. A gondolkodásunkat, a beszélgetéseinket sosem tudta megfojtani semmiféle hatalom. Ahogyan a templomból sem maradtam el soha, pedig ezért sem járt jópont! Akiket 52-ig megismertem, akiket becsültem, azokat sosem tagadtam meg, sőt!

68-tól, a csoportélet újraindulásától kezdve persze könyvebb volt. Ez sem volt veszélytelen időszak, de mégis élénkebb közösségi életet éltünk, mint az azt megelőző másfél évtizedben. Lakásunk a 70-es években — ekkor már Bulányival és egy fiatal családdal laktunk együtt — a közösségi élet központja volt, s éppen ezért állandó megfigyelés alatt állt. Mégsem féltem.

Ma gyakran esik szó a kommunáról, a lakóközösségről. Te már évtizedek óta tulajdonképpen így élsz. Hogyan alakult ez ki?

Amikor 52-ben Debrecenből Budapestre kerültem, albérletbe költöztem. Aztán másik albérletbe, majd megint másikba. Legalább féltucat helyen laktam. Néha nagyon nyomorúságos körülmények között. Egy időben Péch Lilla közösségi testvéremmel együtt szerettünk volna lakáshoz jutni, de végül az nem jött össze; maradt az albérlet. Azután egyszer csak szóltak: Gyurka bácsi és a Márczi házaspár lakást akarnak venni; ha akarok, társulhatok. Pénzem persze nem nagyon volt. Így aztán kicsi pénzzel kicsi szobát kaptam. Ez aztán az alkalmazkodás magasiskoláját jelentette, de szerencsére már sokéves gyakorlatom volt benne. A fürdőszoba-használatot pontosan be kellett osztanunk, ahogyan a kicsi konyhában a főzést is. Megoldottuk.

Egymás magánszféráját is mindig tiszteletben kellett tartanunk: sosem figyeltem, nem kérdeztem, hogy ki járt itt, miről beszélgettek stb. Nem hozzám jött, nem velem beszélgetett, nem rám tartozik. Legfeljebb annyi, amennyi a

rám háruló feladat: pl. hogy milyen harapnivalót készítsék. Szerintem ez fontos az együttélés sikeréhez.

Jópár év elteltével mozdultunk tovább: Gyurka bácsi álma volt, hogy legyen egy kertés-tágas hely, ahová embereket hívhat; ehhez viszont pénz kellett. Eladtuk hát a drága lakást, s megvettük a sokak által megismert és megszeretett óbudavári telket-házat, meg a mostani, a korábbinál jóval kisebb lakásunkat. Itt is kicsi szobám van, de nagyon szeretem; otthon érzem magam benne. Minden tárgy hosszú évek óta kísér (albérletből albérletbe, lakásból lakásba), mindegyiknek története van. Szeretem a dolgaimat, mert személyesek: tudom, hogy mikor és ki készítette, ajándékozta.

A kert sok munkát és sok örömet ad, de nem szabad a rabjává válni. Az életemet ma is inkább a közösségi élet ritmusa, feladatai szabályozzák, mint a mezőgazdasági munkák. Ha választanom kell, hogy a gyümölcs rohadjon a fán, vagy én bebedjek bele a közösségi és a kertészeti feladatok együttesébe, bizony azt mondom, „rohadjon ő — mármint a gyümölcs — nyugodtan, én nem akarok”.

Határozott egyéniség vagy, önálló véleményed van, mégis mindig a háttérszolgálatot láttad-látod el a nagyközösség életében. Sosem bántott ez?

Tulajdonképpen nem. Mindig olyasmit csináltam, amiről tudtam-láttam, hogy szükség van rá. Ebbe a közösségi találkozók szendvicskészítése épp úgy beletartozott, mint a Karácsonyi Ajándék köteteinek gondozása vagy most az óbudavári kert karbantartása. Ha nyugodtabb lett volna az életem, talán többet írtam vagy fordítottam volna. De vajon gazdagabb lenne-e a világ azzal? Azt viszont tudom, hogy szegényebb lenne, ha nem csinálom meg mindazt, amit az élet feladatként elélem hozott.

Szívesen tanulok, olvasok ma is. Régebben szívesen jártam színházba vagy hangversenyre, de mindig valakivel együtt, hogy lehessen az élményről beszélgetni. Mára már itthonulósabb lettem. Igyekezem rendet tartani. Ragaszkodom a pontossághoz. Alkalmazkodni is kész vagyok, ha megbeszéljük-megérveljük, de nem szeretem, ha győzködnek vagy kész tények elé állítanak. Tudom, hogy úgysem lehet mindenkinek a kedvében járni.

Két fiatal — legalábbis hozzám képest fiatal, mert közülük jónéhányan már negyvenesek! — közösségem van, s már bő húsz éves múlt áll mögöttünk. Amikor összekerültünk, még általában mindenki egyedülálló volt. Az évek során társra leltek, s mára többségük nagycsaládos. Az élet alakulása, az egymás gondjaiban-örömeiben való részvétel, a közös ünneplések mind-mind közelebb hoztak bennünket

egymáshoz. Szeretjük egymást és élvezük egymás különbözőségét. Természetesnek tartom, ha felnőtt emberek, önálló egyéniségek sokféle szint képviselnek. Kölcsönösen sokat kapunk egymástól. Mint az életem más területein, így a közösségi munkában is hagyománytiszteelő vagyok, de azért nem merev. Olyanokkal tudok jól együtt dolgozni, akik hasonlóak.

Összefoglalva tehát azt mondhatom, hogy általában békesség van bennem. Úgy tapasztalom, hogy a jelen, a mindenkori jelen sok mindent áthúz, fölülir, tehát jobb, ha nem tervezgetek túl sokat. Jönnek a helyzetek, s ha már benne vagyok, meg kell oldanom őket. Minden nap, amíg csak élek.

Mit kívánhatok a beszélgetés végén? Tulajdonképpen azt, amit az elején: Isten éltesse! Így: békésen, feladatokat megoldóan.

Schanda Beáta

OLVASÓK FÓRUMA

Kedves Kovács László Úr!

Az „Értem vagyok” idei 3. számában megjelent vitaindító cikkére (Vissza a katolikus eszköztárhoz?) szeretnék reagálni levelemmel. (...)

A nevelés valóban igen fontos tényezője az emberformálásnak — de nem az egyedüli. (...) Igen sokat számít a *gén*ek adottsága, a *környezeti hatások*, elsősorban pedig a *szabad akarat* jóra irányulása és a *lelkiismeret* (...), továbbá fontos az igaz és jó út *megismerése*, amihez viszont tanulni kell, és nem mellékes, mit és hol tanulunk.

Ha elavultnak bélyegezzük a hit és erkölcs eddigi normáit, csak azért, mert a társadalom zöme nem tartotta be, akkor valljuk be, a csőd nem a normákban van, hanem azok be nem tartásában. (...)

Igaz, hogy voltak a nagy szenteknek is néha súlyos hitbéli kételyeik. Isten mindenkit megpróbál. De aki kitart, Benne bízván, az túl is kerül a problémáján. Mert aki kér, annak adatik, és a *hit* végső fokán *kegyelem*. (...)

Hiányolom azonban az egész kérdésfelvetésben, sőt az egész lap szellemében a *kegyelem*tan, valamint a *megváltás tényének* elfogadását, ill. ennek beépítését filozófiájába! (...) Aki tagadja ezt mint a kereszténység bá-

Kedves „ÉRTEM VAGY”!

1998. júniusi számod 2–6. oldalán jelentkezik vitairatával Kovács Laci. Ehhez fűzném hozzá megjegyzéseimet.

A megjelenés óta Lacinak többször is megköszöntem ezt a cikket, és állításával alapvetően egyetértek. Azonban fel kell hívnom a figyelmet egy jelentős mozzanatra. A cikkben a 3. oldal 3. hasáb 2. bekezdésében a következők olvashatók: „Mindezen a tanbeli tényen semmit sem változtat, hogy a mise lakoma is egyben, hiszen ez a lakoma, a dogma szerint, a meggyilkolt fiú testének és vérének magunkhoz vétele, magyarul kulturált felfalása. Kulturált forma, hiszen a kannibalizmus, a legyőzött vezér testének megevése (ime ismét a mágia!) ma már csak ilyen módon elképzelhető.”

Nehéz úgy. Én még nem láttam áldozót, aki felfalta volna azt, amiről itt szó van. A szöveg tehát már ezen a helyen rossz. De menjünk tovább. A kannibalizmus kulturált formájáról beszélni értelmetlenség. A kannibalizmus emberevést jelent, ezt mindenki tudja, persze lényeges hozzátétel, hogy nem feltétlenül a legyőzött vezér testének „felfalásáról” van szó. Akárkié-

zisát, az nem is nevezheti magát kereszténynek! Merem remélni, hogy Ön is csak a vita kedvéért veti fel ezt a kérdést. Ilyen értelmezés mellett ugyanis, mint az Öné, Krisztus minden felénk irányuló kegyelmi segítsége is teljesen hiábavaló és fals, e kegyelem elnyerésére való törekvésünk pedig („régi eszköztár”) teljességgel felesleges! (...)

Például a házasságot miért emelte Jézus szentségi rangra? Mert nagyon nehéz a minden negatívum ellenére való hűség és kitartás egy életen át. De a szeretetben és az Ő kegyelmének különös erejében mégis lehetséges. (...) Igenis *szükség van tehát a „rég*i eszköztárra”. De kizárólag úgy, hogy annak gyakorlása hitből, meggyőződésből és szeretetből származik, nem pedig magamutogatásból, feltűnési viselkedésből, hogy az „elíthez” tartozónak lássanak. (...)

Vannak *isten*i parancsok, melyek minden lélek mélyén élnek és félreérthetetlenek. De nem kétfélék! Az emberek pl. nincs joga életet kioltani. De Isten az élet ura! Ő adja és Ő el is veheti bármikor, még közvetve is, ha erre embernek ad parancsot. Vannak viszont emberek által hozott parancsok, melyeket a Jézus Krisztus által alapított egyház hozott. Mert Ő előre

ről lehet szó, főleg ha az ember az éhhalál szélén áll, és már csak a fennmaradás, újabb kifejezéssel a túlélés lebeg a szeme előtt. De ez nem csak kultúra kérdése, hiszen van ember, aki nyugodtan meghal, mert undorodik elhalt embertársa testének „felfalásától”, más pedig éppen emiatt marad életben. Vagy is van, aki a „kannibalizmus” erejében nyeri el az örök életet, mások pedig távol maradván a kannibalizmus embertelen és kulturálatlan barbarizmusától, elveszítik azt. Vagy hülyeséget beszélt Jézus János szerint, mikor ezeket mondta: „Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő vérét, nem lesz élet bennetek” (Jn 6,35)? Semmiképp sem vagyok hajlandó belemenni itt egezetikai kérdésekbe, mert azokból nem jön ki logosz. De az biztos, hogy itt vagy Jézusnak, vagy a róla tanúságot tevőknek valami olyan archetipikus gondolatáról van szó, amely még csak analógiás kapcsolatba sem hozható azzal, ami a magyar nyelv értelmezése szerint kannibalizmusnak volna nevezhető, akár reális, akár átvitt értelemben. Sajnálom, hogy ezt a ragyogó cikket, amely minden klasszikus hívőre ugyancsak ráfér gondolatébresztőként, sok testvérünk

látta, hogy a társadalmak időben milyen sokat fognak változni, és ennek ismeretében hatalmat adott *oldani és kötni* (...), de kizárólag erre felhatalmazott személyeknek, ill. testületeknek. Semmiképpen nem egyéneknek saját kényelmük vagy felmentésük érdekében. Az *Úr Péternek adta a „menn*yország kulcsait”. (...) Ő igenis sziklára építette egyházát, és nem homokra, különben már elvitték volna a viharok; mégis 2000 éve él és diadalmaskodik (vö. ÉV februári szám, 13. old.). (...)

Az egyház parancsait viszont minden hívő köteles teljesíteni — Isten iránti szeretetből és saját érdekében. Mert senki sem lehet önmaga bírja. Az anyaszentegyház iránti *engedelmesség* viszont senkit nem fog lealacsonyítani, ellenkezőleg, az ehhez szükséges *alázat* emeli őt naggyá Isten előtt. A legnagyobb győzelem mindig önmagunk legyőzése, ez a képesség emel minket az állatok fölé.

Az igaz emberré nevelés útja tehát legcélszerűbben valóban a vallás-erkölcs alapjain áll, de nem az erőszak útján kell alkalmaznunk, hanem a szeretet alapján és jól felfogott önérdékből, párosítva saját akaratunkat és erőnket egy felülről kapott kifogyhatatlan erőforrással. (...)

Szíves üdvözléssel:

Dr. Buday Józsefné
ny. tanár, Budapest

azért nem tudja sajtóapostoli tevékenységéhez felhasználni, mert a kannibalizmus túlzóan harsány hasonlata elriasztja őket a lényegesebb kijelentések tudomásulvételétől.

Az eucharisziával kapcsolatban a kannibalizmus gondolata persze nem mai keletű. Más kortársak gondolatvilágában is felmerül, kiváló példa erre Gyurkovics Tibor egy versrészlete: „De elfogott a rémület, / mint kannibálók vasárnap, / megesszük az istenünket / áldozata áldozatának? / Föláldozzuk a legszebb testet / rámatricálva és előre? / Fölzabáljuk a kenyeret / és Jézus Krisztus lesz belőle?”

Még szerencse, hogy utána hozzáteszi: „Ugye, rémeseket és okosakat mondtam? De hinni? Az — Isten kitüntetésé.” A rémesekkel egyetértek, az okosakkal kevésbé! Dehát aki a hitet Isten kitüntetésének gondolja, az bizony még rémesebbekre is képes... (Gyurkovics Tibor: Isten homlokán, Kairosz Kiadó 1998.)

Bp., 1998. augusztus 15.

Testvéri szeretettel:

Hampel Károly

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Ródlizás

Körülbelül két héttel ezelőtt levelet kaptam egy barátomtól, egy rajzolóművésztől. Arra kért, hogy ha legközelebb bejövök Pestre, mert mint tudjátok, a Börzsöny hegységben lakom, látogassam meg. Megírta azt is, hogy ezúttal nem csupán beszélni szeretne velem, hanem szeretne lerajzolni, mégpedig többször is. Megbízást kapott ugyanis rajzfilm készítésére, s minthogy a filmen törpét is kíván szerepeltetni, nagy segítség lenne számára, ha néhány vázlatot készíthetne rólam. Az lenne a legjobb, ha egy egész napot nála tölthetnék, ha este mennék el hozzá, nála aludnék, és másnap már korán reggel megkezdhetné a munkát. Szívesen teljesítettem kívánságát. A múlt hét elején amúgy is be kellett jönnöm Budapestre, s dolgom végeztével nem a Nyugati pályaudvarra mentem, hogy hazavasutazzam Törpeháza-ra, hanem a fogaskerekű vasútra ültem fel. Gyurka barátom ugyanis – a rajzolóművész – a Szabadság-hegyen lakik. Igen megörült, mikor becsöngettem hozzá. Tüstént szemlélgetni kezdett, nézett jobbról, nézett balról, ide-oda forgatott. Látszott rajta, alig várja, hogy reggel legyen és munkához láthasson. Le is feküdtünk már korán, és másnap, amikor felébredtem, Gyurka már készítgette rajzlapjait, hegyezte sok-sok ceruzáját, részemre meg már odaállított valami dobogófelét az ablak közelébe. Reggelizés után fel is álltam arra a dobogóra. Gyurka meg rajzolni kezdett. Ekkor még azt hittük mind a ketten, hogy így fog eltelni az egész nap. Tíz perc múlva azonban valami közbejött. Az jött közbe, hogy én egy igen furcsa kéréssel fordultam Gyurkához. Azt kértem tőle,

hogy kérjen kölcsön számomra a házban – de minél gyorsabban – valami gyermekruhát meg egy szánkót. Persze megkérdezte Gyurka – mégpedig igen csodálkozva –, hogy mi célból kérem ezeket, erre azonban nem feleltem, még a magyarázatra is sajnáltam az időt, olyan sürgősen kellett intézkednem valamely ügyben. Gyurka átsietett egy szomszédjához és néhány perc múlva kisfiú ruhákkal meg egy szánkóval tért vissza. Ekkor még azt hitte, hogy a filmje számára támadt a fejemben valamely ötlet és ezért öltözöm át kisfiúnak, hogy úgy rajzoljon le. Hosszú szakállamat elrejtettem a téli kabátocská alá, gallérját felhajtottam, még sálát is csavartam a gallér köré, fejemre piros hősipkát húztam, aztán a tükörbe pillantottam. Elégedett voltam a látvánnyal: már három lépésre se látszott rajtam, hogy törpe vagyok, egészen olyan voltam, mint valami öt-hat esztendőes kisfiú. Vállamra vettem a szánkót. Gyurka meg sietve visszaült a rajztáblája elé és várta, hogy fellépjek a dobogóra. Ekkor azonban némi meglepetés érte. Én ugyanis a dobogó helyett az ajtó felé siettem és odaszóltam neki: „Tüstént visszajövök.” Az ajtóból még visszatekintettem rá és megállapítottam, hogy most ő is igen jó modell lehetne egy ilyen című képhez: „A meglepődött rajzolóművész.”

Amikor becsuktam magam mögött az ajtaját, változtattam a járásomon is. Általában fűgén mozgok és gyorsan járok, most azonban totyogni kezdtem s a ház kapuján már úgy totyogtam ki a havas Melinda útra, hogy egy szembejövő néni rám is szólt: „Mi az, te csöppség? Már

te is ródlizol?” Ti persze már tudni szeretnétek, miért tettem mindezt. Az történt, hogy mialatt modellként ültem a dobogón, ki láttam az útra, a ródlizó gyerekekre, hallottam kiáltásukat is, és nagyon elszomorított valami. Ha elmondom, mit cselekedtem, tüstént megtudjátok, mi szomorított el.

Odakint lassú, kisgyerekes mozdulatokkal leemeltem vállamról a szánkót és húzni kezdtem fölfelé, a lejtős út legmaga-

sabb részére. Alig húztam néhány lépést, már robogott is felém egy ródlis, rajta három nagyobbacska, tíz-tizenkét éves kisfiú. Nem voltam újukban, a kerítés mellett lépegettem, mégis már messziről kiáltottak: „Pálya! Pálya!” Azt hihette volna az ember, hogy jóindulatból teszik ezt, jó előre figyelmeztetik az úton baktató csöppséget, vigyáznak rá. De hajh, amikor mellém értek, a középső rám kiáltott: „Vigyázz, pocok! Ez nem óvoda!” A hátsó kisfiú pedig hóglyótyot vágott az arcomba: „Nesze, pocok!”

Egy házzal följebb megint jött szembe velem egy szánkó. Ez azonban nem robogott, csak szépen csöndesen siklott. Ezen

ugyanis két kicsi fiú ült, hat-hét esztendősek, tehát nem volt akkora súlya. De jött utána egy robogó szánkó is, azon megint három nagyobb fiú ült, egy negyedik meg állt rajta leghátul, és ezek megint kiáltoztak: „Pálya! Pálya!” Most azonban nem nekem kiáltoztak, hanem az előttük sikló két kisfiúnak. Úgyes kormányosa volt ennek a robogó szánkónak, mesteri módon fordult a kanyarban, könnyen ki tudták volna kerülni a két csöppesség szánkóját. Ők azonban – és ez olyan csúnya dolog, hogy kevés volna csupán annyit mondanom rá: „Ejnye bejnye, csirke csípje” – szándékosan nekimentek. De olyan ügyesen lökték meg, hogy ők maguk se fel nem borultak, se robogásuk nem lassúdott, a kisfiúk szánkóját azonban a kerítés felé fordították, felborították. A kisebbik sírni kezdett – talán megütötte magát –, de az is lehetséges, és ez még fájdalmasabb, hogy megbántottságában fakadt sírva. A nagyobbik viszont tüstént talpra ugrott és utánakiáltott a tovarobogó szánkónak: „Csibészek!” A hátul álló fiú visszafordult és nevetett: „Úgy kell nektek! Pockok!”

Most már hamarosan eljutottam az út legmagasabb pontjára, ráültem a szánkóra és siklani kezdtem lefelé. Véletlenül éppen az előtt a ház előtt, amelyben Gyurka lakik, szembe jött velem fölfelé a legelső szánkó három utasa, az a három nagyfiú, akik közül az egyik hógolyót vágott az arcomba. Ő húzta a szánkót, és amikor meglátta, hogy közeledem, rántott egyet szánkója kötélen, keresztbe lendítette a szánkót az úton és nevetve kiáltotta: „Tilos terület! Pockok végállomás!” Ez a cselekedet volt az, amely a legjobban elszomorított, amikor még a dobogóról néztem le az útra. Ha ők robognak lefelé, kiáltoznak fölöslegesen is: „Pálya! Pálya!”, de ha kisfiú szánkózik le, rákényszerítik, hogy megálljon, és a kisfiúk vagy sírnak, vagy dühösködnek.

En persze se nem sírtam, se nem dühösködtem. Fékeztem,

megállítottam szánkóm a keresztben álló ródlí előtt, nyugodtam felálltam, lehajtottam a gallérom, megmutatkoztam igazi mivoltomban. A fiúcska elé léptem és ráköszöntem: „Szervezsz, kisbarátom!” No, én már sok gyereket láttam elpirulni, de ilyen gyors pirulást még sose láttam. Egyetlen pillanat alatt olyan pirossá vált az ábrázata, mintha pipacs nyílt volna a hóban. Megszólalni is alig tudott zavarában: „Moha bácsi... Jónapot... kívánok... Moha bácsi... Jaj, ne tessék haragudni...” Néztem rá egy ideig, aztán csöndesen megkérdeztem tőle: „Mondd csak, kisbarátom: a Szabadság-hegyen vagyunk mi?” Nem értette meg, mire célzok kérdésemmel, és csodálkozva rebegette: „Ott... ott vagyunk, Moha bácsi, kérem... a Szabadság-hegyen...” Így folytattam: „És mondd meg azt is, kisbarátom: szerinted talán ez a hegy... csupán a tízévesek számára Szabadság-hegy? A hatévesek számára nem?” Látszott az arcán, nagyon is látszott, hogy most érti már, miről beszélék. Még meg is sajnáltam szegény-

két, mert most már olyan lett a pofikája, mintha a pipacsot, no, mihez is hasonlítsam, mintha a pipacsot még leöntenék paradicsommártással. Nem is szóltam többet, hanem belépegettem a házba.

Gyurka barátom örvendezve fogadott: „Csakhogy itt vagy végre! Eszembe jutott közben valami. Állj csak fel a dobogóra, úgy, ahogy vagy!” Nekem azonban abban a pillanatban szintén

eszembe jutott valami, és már indultam is ismét az ajtó felé, úgy, ahogy voltam. Az jutott az eszembe, hogy nemcsak ezen az úton szánkáznak gyerekek a Szabadság-hegyen. Nemcsak a Melinda úton éri bántalom a kicsinyeket. Eldugtam hát ismét a szakkállam, felhajtottam a gallérom és eltotyogtam kisfiúként a Diána útra, aztán a Normafa lejtőre, és még sok-sok helyen kérdeztem meg aznap ismét Moha bácsiként egy-egy nagyobb gyerektől, aki megkésérette a kicsinyek ródlizását: „Mondd csak, kisbarátom, szerinted talán ez a hegy... csupán a tízévesek számára Szabadság-hegy? A hatévesek számára nem?” A kicsiknek pedig megmagyaráztam, hogy se ne sírjanak, se ne dühöngjenek. Ha szánkót lódit elébük valamely nagyobb fiú, nyugodtan és vidáman szálljanak le, kerüljék ki a keresztben álló szánkót, üljenek fel ismét, és könnyek nélkül, durva szavak nélkül nyugodtan és vidáman szánkózzanak tovább.

Félve mentem haza sötétedéskor Gyurkához, attól tartottam, megbántottam elszökődéseimmel. Gyurka azonban ragyogó arccal mutatta munkáját: „Nézd csak, megrajzoltam a figurát fejből! Nagyon jól sikerült. Ugyanúgy magam elé tudtalak képzelni, mintha itt álltal volna a dobogón! Rájöttem, hogy csak be kell hunynom a szemem, és már látom is nagybecsű törpei ábrázatot. Bennem van.”

Én pedig azt tanácsolom a nagyobb kisfiúknak, a csacsi gézengúzoknak, tegyenek úgy, ahogyan Gyurka tett. Mert nagyon sok hegy és igen-igen sok szánkóút van az országban, én meg csak egyetlen egy törpécske vagyok, nem állhatok oda mindenik butuska nagyfiú elé, hogy megvédjem tőlük a kicsiket, őket pedig tulajdon rosszaságuktól. De tekintsenek önmagukba, találni fognak ott egy képzeletbeli Moha bácsit, és az a Moha bácsi ugyanazt kérdezi tőlük, amit én. Annak feleljenek.

Fő utcai Mikulás

Az 50-es évek elején sokan jártak a Fő utcai ÁVH palotában.

Ha kihallgatásra kísérnek, a rémesen kihalt folyosókon úgy érzed magad, mint egy elátkozott várkastélyban. Ilyen gondolatok forogtak az agyamban, mikor csinos kísérrmel a kihallgató katakombák előterébe érkeztünk.

Ma valami derű és dac élt bennem. A reggeli durva ébresztő sem fájt. A szomszéd kapucinus templom hangja már előbb köszöntött, az Advent hangulata magához ölelt. Ébredj, ember, mély álmodból, megszabadulsz rabságodból.

Az én belső békém vagy derűm sugárzott át az előadó úrra is. Ma nem szórta rám a díszítő jelzőket. Kezembe nyomott egy Isten tudja hány lapból álló iratköteget. Olvassa el az eddig felvett jegyzőkönyvet, és írja majd alá.

— Hol? — kérdezem.

— Hát itt, a végén — mutatja enyhe bosszúsággal.

Pillantásom a dátumra és a már aláírt névre esett hirtelenében. Elvörösödve kikapta a kezemből. Szaladt az íróasztalhoz — egy másik példányért.

Jaj, nem is tudtam, hogy ma Mikulás van, dobbant nagyot a szívem. De a bennem lakó derű nem apadt el. Ennek az embernek hüvelyes növény neve van, amit a vidéki ember vihartagnak titulál. Gondolom, már kitalálták, milyen nevet visel. Talán gazdag ajándékot hozott neki a Téliapó?

Kicsit összekaptunk, mert nem írtam alá a jegyzőkönyvet. Máskor keményebb módon reagált, de ma más fegyvert alkalmazott. Gúnyos humorizálásba fogott. Nem ért célt, lepatlant rólam.

— Minden férfi azt vallotta, csupán udvarolt magának — mondta felém fordulva (és elegánsan magázott).

Hirtelen felkaptam a fejem, gyilkos pillantással odavágtam:

— Én sem vagyok a világ csúnyája — de már lecsitulva enyhén mosolyogtam.

Istenem, mióta nem érte fésű az akkor még dús hajamat: tíz ujjam volt a fodrásza a zsírosan tapadó tömegnek.

Egyszer véletlenül láttam magam egy üveges ajtó tükrében. Ó, ez a 172 cm magas nő fekete gyászruhájában, mint egy madárijesztő a ráaggatott rongyaival! Micsoda kép meredt rám!

Ez a csontváz ember mer szépségről hencegni. Mit tehetsz ilyenkor? Nevetsz!

Már az elején el akartam mondani, milyen csinos kísérrm volt ezen a napon. Jól megnéztem, mert több ízben jöttünk együtt a kínvallató szobáig.

Legalább 195 cm, de lehet 2 méter magas, szőke hajú, barna szemű és szálfá egyenes, mint a válogatott koronaörök. Soha nem lökött előre a lépcsőkön, de a hangját még nem hallottam. Ma nála is megtört a jég. Egy kanyarnál a füttyjelzés miatt hirtelen meg kellett állnunk. Szinte lágy hangon azt kérdezte:

— Van, illetve volt magának gyereke?

— Igen — válaszoltam határozott bátorsággal.

— Hány?

Thomas S. Eliot
(1888–1965)

A fenyőfák tisztelete

Sokféle ünnepelése van a karácsonynak,
Némelyikre ne is gondoljunk;
A nagyvilágira, a lustálkodóra, a nyersen üzletire,
A duhajra (a bárok éjjelég nyitva vannak),
De a gyerekekre se — mert nem olyan ez, mint a gyereké,
Kinek szeméből visszacsillog a gyertya s az aranyozott angyal,
Mely szárnyát tárja a fa csúcán,
S ott nem dísz csak: igazán angyal.
A gyermek megcsodálja a karácsonyfát;
Hagyjuk meg neki örömét a csodálkozásnak.
Az ünnepen, melyet ő igazán nagy napként, nem ürügyként szeret,
Hogy vakító látomását, ámulatát
Az első-émlék Karácsonyfának,
Hogy a meglepetést, az új kincsek örömét, gyönyörét
(Mindéggyíknek van saját, ingerlő szaga),
Hogy a várakozást a líba- vagy pulykasültré
S megjelenésének izalmát,
Hogy az áhítatot és vidámságot
Ki ne törölhessék belőle későbbi tapasztalások,
Lapos megszokás, fáradtság, unalom,
A halál előre-tudása, a hullás előre-érzése
Vagy a megtérés kegyeskedése,
Melyet az Istennek nem tetsző, a gyermeket nem tisztelő
Önhittség szeplősíthet
(S most hálával emlékezem
Szent Lucára, himnuszára és tűzkoronájára is):
Hogy a Vég, a nyolcvanadik születésnap előtt
(„Nyolcvanadik”, mindenképp így értem: utolsó)
A minden-évi meghatódás lezáruló emlékei
Egyetlen óriás örömbé gyűlhessenek,
Mely óriás félelem is egyben, mint olyankor,
Mikor a rettegés ellepi a lelket:
Így a Kezdet elénk fogja idézni a Végét,
S az első Elővetel a másodikát.

Bán Ervin fordítása

T. S. Eliot századunk legnagyobb angolszász lírikusának számít. Ezt a versét, a fordító tudomása szerint, kevéssel halála előtt írta.

Mint aki nagyon gondolkodik, jobbra-balra ingattam a fejem.

— Pontosan nem tudom, talán 5 vagy 600... (A tanítványaimra gondoltam. Sajnos, nekem gyermekem nem volt soha. No, ezt nem közöltem vele.)

Nem válaszolt, mintha a Lipótmezőre kísérne, úgy villant felém a tekintete.

De nincs vége még a napnak. Azt hiszem, délután 3–4 óra lehetett. A földön ott várt csajkában a finom, dermedt ebédem.

Mit mondjak, ismét nevetnem kellett — mert paszuly volt a mai menü. Villámgyorsan belezúdíto-

tam a WC-kagylóba. Elég nekem a kihallgatóból. Az ügyeletes nem vett észre semmit. Valamiért dühös lehetett, mert a vasajtót úgy becsapta, hogy hullt a félfáról a vakolat. Egy kisujnyi darab a piros köveztet esett.

— Micsoda nap — ugrottam oda. Ránevettem társamra, a kedves Margitkára, és leguggolva hirtelen rajzolni kezdtem, mint az iskolában a táblára.

Mikulást rajzolni pár lendületes vonallal nem okoz gondot. Mintegy 40–50 cm nagyságúra sikerült. Az ajtótól a priccs felé igyekezett nagy botjával.

Az utolsó vonalakat húztam, mikor felpattant az ajtó, majd ellökött guggoló helyzetemben.

— Mit csinál? — szólt rám keményen az őr, de hirtelen sarkon fordult.

— Így marad! — vezényelte aztán, és elrohant.

Én maradjak guggoló helyzetben, vagy a műalkotás? Álltam nagy gondban.

Magamhoz sem térhettem, már újra ott volt.

— Mi ez? — kérdezte.

— Eljött a Mikulás — válaszoltam szelíden.

Vass Terézia

Assisi Szent Ferenc didereg

Korunk, a huszadik század kedvez természetes, biológiai énkünknek. Harcolni kell. Megfeszítenünk erőnket. Állapotban lenni — úgy érezzük, akkor vagyunk formában, ha küzdünk. A küzdelemhez erő kell. Erőnk teljében érezzük, hogy eléggé élünk, igazán élünk. Ha megütö-zünk, vívunk, győzünk.

Ó, ez az erőnk telje! Ez az erőkifejtés... ez a természetes állapot! Imponáló, s feltölti tudatunkat, bizsergéssel az agyat. De az erő nem pusztába hat, nem a semmibe. Valami ellenében hat, az erő mögött agresszió feszül — ilyen a napi kis összetűzésekben, ilyen az atomfegyverkezésben. Mért atomfegyverkezünk? Csak úgy, magában? Olyan finom atomfegyverkezni? Olyan élvezet? Hogy fölhalmozunk? Hogy sok silónyi rakétánk legyen, mindenestre karácsony estére? Ezzel akarjuk meggyújtani a csillagszórókat, meglobbantani pünkösöd lángját, vagy görögtüzet csinálni május elsejére? Az atomfegyvereket is valami ellenében készítjük...

Igen, de az agresszióhoz gyűlölet kell. Mint valami táplálék. Agresszió önmagában nincs. Kedves agresszió nincs. Ennek az agressziónak fűtőanyag is kell, hogy működjék. S ehhez megfelelő mennyiségű gyűlölet szükséges.

Ártatlan természetességgel gyűlölünk. A szeretetben mindig van valami engedékenység, elfogadás, odahajlás. A gyűlölet jó inger. Hamar hat. Milyen könnyen belea-kaszodunk egy ellenszenves arcba, egy csúnyának talált otrombaságba. Ellenszenvünket jogosnak tartjuk, mintha természetes gyökereinket érintené valami áram. Gyűlölni nagy érzés, erős inger. Milyen undorral tudunk elfordulni egy-egy antipatikus színészi arctól, milyen mozgásba hozza lelkünket egy-egy csúnya gesztus. Egy-egy tehetség-telen, ügyetlenkedő gesztus, egyetlen lúdtalpas pördülés a játszótéren; egész lényünk tiltakozásba csap. Agressziónk föléled — gondoljunk csak bele, mily sokszor nézünk kárörvendően egy-egy értekezlet előadójára: el-lene, ellene, ellene...

Az agresszió mozgó. Sok táplálék kell neki, sok fű-tőanyag. Beszerezzük, egész szervezetünk készen áll a

támadásra, eltiprásra, megsemmisítésre! Szeretünk kifogásolni. Összeütközni. Erőt kifejteni valami megsemmisítendőre. Jó meccs. Szívesen szállunk bele.

Szeretni nehéz. A szeretethez tökéletesség kell — már-mint odakinn. Belül: lefegyverezettség. A világban nincs tökéletesség. A lefegyverezettség védtelen, erőtlen állapot — gyöngének érezzük magunkat a szeretetben, tétovának. A gyűlölet erőt ad, „valakik” leszünk a gyűlöletben. Biológiai állapotunk meggyöngül a szeretetben, passzív-nak érezzük magunkat, elernyedtetnek.

A világ az agresszió terepe. Ezen edzzük az erőnket. A parancsoló jól érzi magát — kiadja agresszióját, gyakorolja lélekizmait, szűkös önbizalmát fejleszti. Figyeljük meg, a hatalmi szerepek milyen elégtétellel töltik meg hordozóikat. Egy portás milyen személyi öntudattal irányítja a neki rendelt kapu sorsát! Egy családapa a családját, egy közeg a közegét! Szerepük szerint önfeledten megélhetik az agressziójukat. Így éldegél a társadalom. Agresszívek az autók, a kerítések, a kereskedelem, a szerzés, az ezüst villák, a fehér villák, a finom malac-hús-daraboló vágóhidak, a lakomák. A torpedók.

Assisi Szent Ferenc áll dideregve a század közepén. Felszakadt ruhában, mezítelenül. Csak néhány követ koldul a Damiano-kápolna megújítására, csak szép pillangót keres rakétamáglyák fémes mezején.

És énekel, comme le jongleur de Dieu.

Assisi új pártot nyitott a történelemben. Visszariadt a kardvágástól, a vérző, átvágott férfivállaktól és a bársonnyal borított hűstestektől, a huszadik századi agressziótól, a kiépített eszmék megáldott betonrendszerétől, a természetes észttől és természetes erőszaktól. Az ügyes-ségtől, a praktikáktól. Az okos egyezkedéstől és az ok-talan támadástól. A tizenharmadik és a huszadik század-tól.

Védtelen lett és gyöngé.

Mint aki átöleli a kard pengéjét.

Átölelte a természetet.

Gyurkovics Tibor

Bécsi anziks

Három hónapot töltöttem Bécsben május elejétől július végéig teológiai kutatások céljából, az idő jó részében tehát könyvtárakban, ill. a lakásomban ültem és olvastam, de azért próbálkoztam egy kicsit körülnézni és „látni” is, főként persze az egyház háza táján. Minden vasárnap máshová mentem misére, és egyébként is igyekeztem sokféle egyházi rendezvényen ott lenni. Azért máshová is eljutottam olykor. Az alábbiak néhány tapasztalat-, élmény- és gondolatföredéket tartalmaznak, rendszeretlenül és az átfogó szemléltetés igénye nélkül.

Bécsben kiszámíthatatlan és szélsőséges az időjárás. Május első hetében 26–28 C fokos hőség, néhány nap múlva jégeső 10–12 C mellett. A legváratlanabb pillanatokban beborul és esik, aztán ismét nagyon kellemes. És örökké fúj a szél. Kivéve persze a 30 C fölötti júliusi kánikulában, amikor jobbra tökéletes a szélcsend.

Nagymise *Anyák napján* az egyik hatalmas templomban (Bécs „ugyanolyan”, mint Budapest, csak minden háromszor akkora). A mise kezdetén 60–80 hívő lehet jelen (a végén 100–110); néhány fiatal, 5–6 gyerek, de aztán az igeliturgia végén bejön még 10–12 kicsi (5–10 évesek), akiknek külön tartották az igeliturgiát a templom egyik helyiségében; 8 fegyelmezett ministráns, civil felolvasók, áldoztatók.

Általános tapasztalatom: az *istentiszteleteket* nagyon jól előkészítik, szépen megszervezik, összeszedetten, fegyelmezetten végzik, a szövegeket és énekeket igen gyakran kinyomtatják, a zenei színvonal legalábbis kielégítő, de inkább jó — a „mélység”, a „lélek” azonban valahogy legtöbbször mégis hiányzik. Magas színvonalú rutin.

A *prédikációk* szellemi szintje általában jó közepes, evangéliumi tartalma-súlyja gyenge. A jézusi világosságnak, egyértelműségnek és radikalitásnak nem sok nyomát látni. A legjobbnak még az *Universitätskirche* jezsuita plébánosának beszédei tűntek (zenekari misék okán itt többször is megfordultam). Ami viszont elképesztő: több helyen is szó szerint felolvasták a *prédikációt*...

Rengeteg *külföldi pap* misézik (lengyelek, indiaiak, afrikaiak stb.), és jobbra olyan katasztrofális német kiejtéssel beszélnek, hogy az már bántó és megkérdőjelezi az istentisz-

telet valódiságát. De ki lehet pipálni: ez a mise is megvolt, talán még *prédikáció* is elhangzott (mert pl. a munkaszüneti nap súlyával bíró Mennybemenetel ünnepének 20 perces esti „vadászmiséjén” elmaradt abban a templomban, ahová épp elmentem; igaz, nem is volt jelen több 20–25 hívőnél).

Bécs legmeghittebb temploma számomra a kicsi, alig észrevehető, vadszőlővel befuttatott *Ruprechtskirche* (először a XII. században említik oklevélben, de feltehetően 740 körül épült az első változata!); talán egyedül itt éltem át azt, amit úgy szokás mondani, „megszentelt falak”; az itt működő „bázisközösség” a szép liturgiára helyezi a fő hangsúlyt.

Grinzing. A hangulatos kisvendéglők, kiskocsok, borkimérések „negyede”, valóban elbájoló kicsi, régi épületekkel. Az egykori hangulatos budai, hűvösvölgyi kisvendéglők párijai — a nagyüzemi turizmusra alkalmazott verzióban. Kár. A szép környezet, a gyönyörű lugasok, a történelmi emlékek (Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert itt töltött órái) kétségtelenül az elmúlt századok patináját idézik, de az embernek az a benyomása, hogy a lényeg ma már nem a kedélyes családi, baráti borzások lehetősége, hanem a tömegturizmus, vagyis a minél nagyobb bevétel, a pénz. Magas színvonalú szolgáltatást nyújtanak cserébe, de a lényeg attól még lényeg marad.

Mint ahogy egyébként is úgy tűnik, mintha Bécs lényege az *idegenforgalom* lenne. De nemcsak felszínese értelemben, hiszen 100 000 külföldi egyetemista tanul itt (gyakorlatilag ingyen; hogy a járulékos költségek — étkezés, lakás, közlekedés stb. — mennyit emésztenek föl, az más kérdés).

Hundertwasserhaus. Turistaként ezért érdemes Bécsbe jönni. Gyönyörű templomokat, palotákat, kastélyokat, kiállításokat, parkokat másutt is lehet látni, de ezt a formabontó, csillogó, színes, ósdi-modern hangulatot árasztó öko-épületet (16 teraszán 900 tonna földben számtalan növény, virág, bokor és fa tenyészik...) csak itt.

19. *Osztrák Rézfűvös Ünnep*. Pontosan délután három óraker, ahogyan meghirdették, elkezdnek bevonulni a Rathausplatzra a különböző egyenruhába öltözött osztrák és kelet-európai fűvősegyüttesek, köztük hatalmas katonai zenekarok; és csak vonulnak, vonulnak, majdnem négy óráig; próbálom fölbecsülni, meny-

nyien lehetnek, végül 1500-ra tippelek; másnap az újságból megtudom, hogy 2500-an voltak és muzsikáltak együtt a Rathaus lépcsőin és terén állva. Valódi zenei csemege — és a hadsereg „ártatlan” jelenléte.

Volt konkrétabb is. Hatalmas *haditechnikai bemutató* a Heldenplatzon. Harckocsok, lövegek, híradástechnika, harci helikopter, s a legnépszerűbb (hosszú sorok várokoztak, hogy láthassák): korszerű vadászpilóta, amelybe bárki beülhetett. Mindez lacikonyhákkaal és egy katonazenekar magas színvonalú muzsikálásával körítve. A technikát bemutató katonák kedvesek, barátságosak, közvetlenek, szolgálatkészek. Piknik. Megfordult-e rajtam kívül valakinek a fejében, hogy a korszerű tömeges gyilkolás eszköztárát bámulhatta meg?

Talán azoknak — ha egyáltalán itt voltak —, akik néhány nappal korábban az egyik aluljáróban aláírókat gyűjtöttek a *NATO és a Nyugat-európai Unió*, az általános militarizálódás ellen. Aláírtam, és váltottunk néhány szót a magyarországi NATO-népszavazás körülményeiről és tanulságairól.

Tüntetés is láttam e tárgyban. A tüntetés mottójával csak egyetérteni tudtam: *Libertäre Galaxis statt Festung Europa* (A szabadság galaxisát az Európa-erőd helyett)! Amde! A tüntetés résztvevői, húszan-huszonöten ha voltak, valamennyien szemmel láthatóan „lecsúszott” fiatalok, feltehetően drogosok, toprongyos öltözékben, egy nagy dobort vertek, harsányan kiáltották jelszavaikat, időnkint Hitlerre emlékeztető karlendítésekkel. Lejáratták a jó ügyet. Más kérdés, hogy a józan és tisztességes bécsi polgárokat feltehetően nem érdekli a Festung Europa kérdés.

Kirándulok a gyorsvasúttal alig negyed órára lévő *Mödlingbe*. Varázslatos ékszerdobozka, rengeteg XII–XV. századi házzal, lenyűgöző gótikus városházával, templomokkal, román stílusú Karnerral (káporna a „dóm” mellett) — és a házzal, ahol néhány nyáron át Beethoven lakott és írta a *Missa sollemnist*; a korhűen berendezett emlékszobákban a jobbra szegényes használati tárgyakon, a természetes rendetlenségen, a kiállított dokumentumokon átsüt a már szinte teljesen süket zeneszerző nem emberi méretű magánya...

Fennállásának *100 éves évfordulóját* ünnepli a plébánia, ahol lakom. Az egyházközség híveinek hónapok

óta tartó meglátogatásával készült a pasztorációs team (a plébános, papi és civil segítői) a nagy ünnepre. Az ünnepi misét az olmtüzi segédpüspök celebrálja, az ünnepi szónok a bécsi teológia alighanem legnépszerűbb professzora, aki Zakeus története kapcsán annak az egyháznak a képét vázolja föl, amely nyitott, érdeklődő, amelyben Jézust vendégül látják és amely szociálisan érzékeny. A templom saját ének- és zenekara Mozart Koronázási miséjét adja elő, de közreműködik a cserkészek fúvószenekara is, többek között — elképesztő, de azért mégsem bántó módon — egy kis esztrádmuzsikával is. (A borzasztó inkább az, hogy az egész misét végigszaladgálja és végigordította néhány fegyelmezetlen kigyerek, akiknek a szüleit ez láthatóan nem zavarja, mert semmiféle ellenintézkedést nem tesznek, s amúgy is mindenki békésen tűri, csak a szónok hangján érzek némi feszültséget, de lehet, hogy csak az erőfeszítést, amellyel ez a csendes szavú, rendkívül rokonszenves ember túlkiabálni kényszerül az alapzajt.) Van itt minden. Mint ahogy a mise után is. Laticionya, csapra ütött hordók, játék és versenyek a gyerekeknek, s egy valódi élmény: az európai turnén járó Miami Choral Society 10–16 éves, fehér, sárga, barna bőrű, főként lányokból álló remek énekkara. Éneklésüket a tíz lépésre lévő Gürtelen folyamatosan rohanó autók és a harminc lépésre lévő, itt épp a felszín fölött, magasvasútként robogó metró sem tudja megzavarni.

Előadások az egyetem teológiai fakultásán. Ami először szembe ötlük és meglep, az a hallgatóság összetétele. Természetesen túlnyomó többségben van a fiatalság, de magyar szemmel hihetetlenül nagy arányban van jelen a középső, sőt az idősebb korosztály is. Egyetemista nyugdíjasok? Igen. A „ráérős évek” értelmes és szép kihasználása. Ami pedig az előadások színvonalát illeti, összességében jónak mondható. A megítélés persze a mércétől függ. A húsz évvel ezelőtti budapesti teológiai oktatást, amelyben részesültem, nem lehet ezzel egy lapon emlegetni. Egy ismerősöm viszont, aki járatos a magyar egyetemi oktatásban, azt mondja, talán csak annyi a különbség, hogy itt egy világnyelven adják elő az anyagot. Nem tudom eldönteni, mi a valóság, mindenesetre a filozófia, az ószövetségi egzegézis és a pasztorálteológia előadásokon különösen jól éreztem magam.

Ukrán katolikus mise Aranyszájú Szt. János liturgiájával. Az ókori Bizánc hamisítatlan légkörét árasztja. A külsőségek ünnepélyesek, látványosak, a liturgia szövege azonban

áruklódó. Bár visszatérő fordulata az „irgalmas és emberszerető Istenünk”, az ilyen és hasonlóan szép megszólítások sem tudják feledtetni, hogy még gyakoribb a „hatalmas és erős Isten” emlegetése és ezzel összefüggésben a minduntalan ismétlődő „Kegyelmezz, kegyelmezz!” könyörgés: az ember nem tud szabadulni attól az érzéstől, hogy ennek a liturgiának vajmi kevés köze van az evangéliumhoz, sokkal inkább az ókori rabszolgatartó társadalom viszonyait tükrözi, a korlátlan hatalmú despoták és a csúszó-mászó, megalázkodó (mert megalázott!), hízog rabszolgák viselkedését és kapcsolatát, s ezeket a viszonyokat vetíti rá az Isten–ember kapcsolatra. (Nem mintha a római katolikus liturgia lényegileg mást tükrözne, de ugyanaz a teológia itt kevésbé durván jut kifejeződésre.) Viszont a mise után a plébánia közösségi termében feltálat, s az ukrán katolikus hívők által főzött borscs menneien finom.

Homoszexuálisok ökumenikus iszentisztelete. Összesen 20–22 résztvevő lehet jelen, de nemcsak „érintettek”. Római katolikus pap, evangélikus pásztor. Lelkesítő–bátorító prédikáció, szép és méltóságteljes zene, két szín alatti úrvacsora, mindenki kezében égő gyertya, táncmeditáció, a végén agapé. A kiközösítettek itt otthon érezhetik magukat.

Filmfesztivál a Rathausplatzon. Július–augusztusban jó idő esetén minden este hatalmas vászonra hangversenyek, operák, operettek filmfelvételeit vetítik. A belépés ingyenes, legalább 2000 ülőhely van, s ezek meg is telnek. A közelben a világ minden tájának konyháját bemutató sátrak; észak-kínai, indonéz, spanyol specialitások. Bécs a turisták városa. És a zene egyik fővárosa. A harmadik alkalommal félidőben elmenekülök az előadástól, pedig Mozart Requiemjét adják Karajannal, a Bécsi Filharmonikusokkal és a Bécsi Énekegyesülettel. Talán éppen ezért. A nézők ugyanis csevegnek közben, eszegetnek, söröznek, cigarettáznak, szerelmeskednek. Lehet, hogy mindez elmegy A mosoly országa közben. De a Requiem? Karajant amúgy sem szívelem, az énekegyüttes tagjai pedig Karajánhoz méltó kifejezéstelen, rezzenéstelen arccal énekelnek, mintha egy meggyőződésükkel ellenkező hitvallást kellene fölmondaniuk... Talán minden egy kicsit másképp menne a nézőtérén, ha a műsorközlő nem ugyanazt a néhány primitív mondatot ismételné minden este, századunk két legnagyobb karmestereként emlegetve Karajant és Bernsteint. Mintha Toscaniniról, Mitropoulosról és Ansermet-ről sosem hallott volna; de legalább ismer-

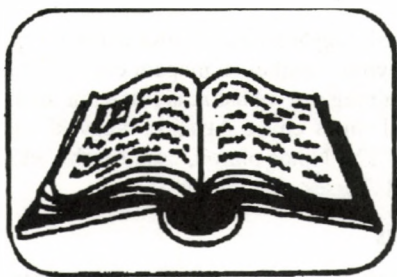
hetné Furtwänglert, Böhmöt vagy Klempert, ha már megfelelnek a nagy magyarokról, Széllről, Fricsayról, Ormándyról vagy Soltiról. Ami a téren zajlik, az nem zene, nem művészet, hanem vendéglátóipar.

Stefansdom, vasárnap este 7 óra, ifjúsági mise. Lehetnek vagy ezren (!), többségük valóban fiatal, főként az egyetemista korosztályból. 15 fős ének- és zenekar működik közre, elég halványan. A bécsi érsek misézik és prédikál, nagyon gyöngén. Többet néz a földre, mint az emberek szemébe; a bűnbánatra felszólítás után nem hagy időt a magunkba szállásra, hanem rögtön kezdi az imát; konzervatív, papos, majdhogynem kenetes. Viszont az egyik olvasmányt combközépig érő fekete miniszoknya, piros dzsekis, kopaszra nyírt lány olvassa...

A mise után ugyancsak a bécsi érsek tart *ifjúsági katekézist*; általános iskolai színvonalon beszél a Világkatekizmus alapján (amelynek ő az egyik fő szerzője) a péteri hivatalról; megtudom, hogy az egyházat sokkal inkább Mária testesíti meg, mintsem Péter, aki csak alapköve és vezetője az egyháznak, Mária viszont mintája, ideálja és tökéletes megvalósítója. A végén lelkes taps. Elgondolkodom. Kik ezek a fiatalok? Sosem hallottak még tisztességes katekézist? Vagy miért tapsolnak?

Pápalátogatás. Pontosabban még csak annak előkészítése. Mindenütt szórólappokat osztogatnak, szervezik a fiatalságot (és akit csak lehet: a pápai mise délelőttjén Bécsben elmaradnak a misék, hogy ne is lehessen máshová menni). Például zenei fesztiválra és közös imára hívják őket az egyik belvárosi térre. Csalátek is vannak: a YOU! együttes, a Bárány Kis Nővérei Franciaországból és egyedülálló esély arra, hogy aki oda megy, „csúcshelyet” („Spitzenplatz”) biztosító jegyet kapjon a pápai misére. Vagy: Éjszakai szentségimádás az Opus Dei egyik bécsi fellegvárában, a Karlskirchében. Pontosan a meghirdetett kezdésre, fél nyolcra érek oda. A hatalmas templomban senki. Aztán az egyik oldalkápolnában fényt látok. Bemegyek. Escrivának, az Opus Dei alapítójának képe alatt mindössze tizenketten kezdik el a rózsafüzért: egy pap, egy apáca, nyolc idősebb hölgy — és egy fiú meg egy lány, akik valóban fiatalnak mondhatók. Egyikük hamarosan elmegy, feltehetően csak betévedt turista. Az ifjúság készül a Szentatya fogadására. Vajon kik éljenztek aztán a Heldenplatzon?

Gromon András

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket Kovács Tádé, a januáriakat Király Ignác készítette.

December 6. — Advent 2. vasárnapja — Mt 3,1–12 —

Kövekből eleven fiakat!

Jók legyetek, gyerekek, mert itt van ám a Mikulás-nap! Készítsétek elő kisubickolt cipőcskéteket, különben mi-be pottyantaná ajándékait a Mikulás bácsi! Amit ma gyereknyelven így fogalmazznak a szülők, azt fogalmazza meg felnőtteknek 27 őszén János próféta Júdea pusztájában a ma olvasott evangéliumi szakasz szavaival: Térjete meg, mert itt van az égi királyság! Készítsétek elő az Úr útját, tegyétek egyenessé ösvényeit! János próféta nem nagyon hasonlított a mi aranyozott süvegű, lakkcipős Mikulásainkra. Nem vette igénybe a civilizáció semminemű áldását: sem a mezőgazdaságét, mivel étlapján csak sáska és vadméz szerepelt, sem az iparét, mert gardróbja egyetlen teveszőr lebernyeg volt valami bőrövel rögzítve.

Ám amilyen igénytelen volt az anyagiak terén, éppoly igényes volt szellemiekben: Illés volt a példaképe, Izajás a tápláléka. Bemerítő szolgálata meg is hozta a kívánt eredményt: a főváros is környékének lakossága tömegesen vonult ki hozzá a prérire, hogy meg-

vallja bűneit. Ő még sincs megelégedve a statisztikával, mert szerinte Isten kövekből is tudna magának fiakat teremteni, hanem továbbra is a növényekre jellemző tiszta minőséget követeli meg az embertől, főként azoktól, akik az eleve jól eleresztett elitesapatból valók. Érett, szép gyümölcsöket vár el, amelyek méltóak a belső átalakuláshoz, amelyeket érdemes tárolni, mert fajsúlyosak, szemben a szélre bízható pelyvával. Mily visszataszító a mosolygó alma, melyet ha megkóstolunk, előnti száunkat a keserű íz és férgek másznak ki fogaink közül. Persze könnyű kikerülni a férgek veszélyét, ha nem a legérettebb gyümölcsöt választjuk a tálból. Akkor viszont könnyen valami éretlen savanyúba harapunk.

János óv a divatvallásosságtól. Nem lesz tüstént Isten gyermekévé egy viperafióka pusztán némi lelocsolástól. A gyümölcsöknek meg kell érniök. Az embereknek át kell magukat nevelniök. Ábrahámnak is fejlődnie kellett, míg rájött: nem a mások feláldozása tetszik

Jahvénak, mégha az a legkedvesebb fiacskánk is, hanem egyedül az önfeláldozás, a magunk szolgálatba állítása. János próféta nem csupán másokat szólít fel az alámerülés alázatára, önmagát is csupán a Nagynak kicsiny rabszolgájaként mutatja be, aki még saruját sem méltó utána vinni az utána érkező (adventurus!) Messiásnak. A maga működését úgy arányítja a Messiáshoz, mint a vízbe mártást a tűzben edzéshez, a tisztogatást az áttüzesítéshez. Nem lehet felróni neki, hogy arról az övétől annyira különböző munkáról csak annyit tud mondani, hogy Szent Szellembe meríti az embereket, a részletezéskor azonban visszaugrik a maga kaptafájához, és fejszét, szórólapátot, rosszfátüzelést, *szerűtisztítást*, polyvaégetést emleget.

János az Úr érkezését (adventjét) az égi királyság beköszönésével azonosítja, amely mindenképpen bekövetkezik, de annak a maradiak, a fejlődésképtelenek, a rendszerváltásra csak színleg sort kerítők, a megtérést elmulasztók, a továbbra is nemtelen gyümölcsöket hozók nem veszik hasznát, sőt kíméletlen beavatkozásnak, könyörtelen pusztításnak élik át. Pedig a Szent Szellem, akinek szenteltük az egész 1998-as évet, tényleg tud Ábrahámnak *elven gyermekeket faragni élettelen kövekből* s istengyermekeké alakítani viperafajzatokat, ha engedjük neki, ha készek vagyunk ilyen fokú metanoiára, önnevelésre, átalakulásra.

A Szentlélek-év utolsó hónapját felölölő adventi idő pont ilyesfajta érelődéseknek akar teret nyújtani.

December 13. — Advent 3. vasárnapja — Mt 11,2–11 — **Tessék felülmúlni!**

Az öröm vasárnapján lehetőségeink parttalan távlatát tárja elénk az evangélium. Nincs plafon, csak még tovább! Itt a lehetőség, tessék próbálkozni! Asszonyok szülőttei között mindeztideig Keresztelő János volt a legnagyobb, de őt is felülmúlhatja a mennyek országában, aki még nála is kisebb tud válni az evilági országok térein.

Ez persze nem lesz könnyű. János igen kicsivé tudott zsugorodni az anyagi igények terén, amint a múlt vasárnap olvastuk. Küldetésének teljesítése következtében pedig a végén még egy fejjel is megkisebbitette őt Heródes Antipász. De talán a legsúlyosabb érvágás belső csalódottsága révén érte. Fejszés, szórólapátos, tűzre hajítós Messiást várt és hirdetett, s jött helyébe Názáreti Unokaöccse, a szelíd és alázatos szívű, a vámosok és bűnösök barátja. Ő pedig erre tette föl egész

életét, s jelenleg is a királyi börtön lakója miatta. Lehetséges, hogy rosszlóra tett? Lehetséges, hogy egész élete elhibázott?

Amilyen mélyre süllyedt János az érzelmek hullámtengerében, olyan magasröptű maradt viselkedésében. A legnehezebb, s egyben a legegyszerűbb megoldást választja: attól kér választ, akiben megingott a bizalma. Ha nem tudja tisztázni magát az Unokatestvér, úgyszint más, aki vigaszt nyújthatna neki; ha viszont megnyugtató választ ad, nincs az a kín, amit ne volna érdemes elviselnie érte.

Ráadásul a kényes kérdést csak a legkényesebb módon tudja feltenni: tanítványai révén, hiszen Jézus nem látogatta őt a börtönben. Ez is elég antiszolidaris dolog a részéről, hát még, hogy a kiszabadítására célzást sem tesz. Bizony, ezeket a mesterük sorsa miatt amúgy is elanyagult tanítványokat

kénytelen elküldeni egy, az előzmények után meglehetősen szegénylivaló kérdéssel: „Te vagy-e a Közeledő (Adventurus), vagy másra várjunk?” „Boldog, aki nem ütközik meg rajtam” — válaszolja Jézus. János tehát nem volt boldog, mikor ezt a kérdést fölvetette. De Jézus üzenete épp azt célozza, hogy boldog lehessen. Igen, boldog Heródes siralomházában is, annak tudatában, hogy igenis a Názáreti Unokaöccs keze nyomán teljesül Izajásnak a jövődőlése.

Aki az Isten Bárányának hírnöke, az nem tépdési bős oroszlánként láncait, hanem boldogan viseli azt az evilági kicsinységet és megrövidülést, ami égi nagyságot és örök meghosszabbodást jelent számára. Az Isten Bárányát is leölték, és sorsával is megpecsételte az Előhírnökéről kiállított bizonyítványt. Jánosnak a szabad polgárok kivégzési módja jutott: a lefejezés, és

születésnapj tortás tára került a feje, miután levágták. Jézusnak a rabszolgák kivégzési módja jutott: a keresztre feszítés, és töviskoronával ékesítették gúnyból a fejét, még mielőtt kiszenvették.

December 20. — Advent 4. vasárnapja — Mt 1,18–24 — Van megoldás

A mai evangélium tanúsága szerint csaknem utcára került vele az édesanyja, amikor jegyese észrevette rajta, hogy várandós vele. József kakukkfióknak tartotta a Gyermeket, hiszen a házasságkötés szertartása előtt ő bizony nem ivott a medve bőrére. Akkor pedig az ő szerelmetes mátkája nyilván félrelépett, megcsalta, és ezért Mózes törvénye szerint bizony halálra kell kövezni (MTörv 22,20–24). Ez ugyan lehet roppant sajnálatos és fájdalmas, de a szabály akkor is csak szabály. A Leviták könyve 20,7–10 egyenesen az Úr szentségére hivatkozva írja elő az efféle kivégzéseket: „Én, Jahve szentellek meg titeket... halállal lakoljon a parázna férfi és a parázna nő.” Bűnpártolás lenne az ellenkezője.

De van a törvénynek egy érdekes kitétele: „ha rajtakapják”. Márpedig Máriát nem lehetett rajtakapni. Akkor viszont igazságtalan lenne megköveztetni. József egyébként szereti is. A szeretet pedig találékony: mentségeket keres a tagadhatatlan tények ellenére. Ilyeneket például: lehet, hogy nem is lakott területen erőszakolta meg valaki, s akkor a törvény csak a férfit sújtja, hiszen a leány hiába kiabálna, nincs, aki megvédje. (MTörv 22,25–27) A férfi ismeretlen, mint legtöbbször. Az asszonyka meg szegényében, fájdalmában mukkanni sem mer a jegyese előtt.

Van más magyarázat? Van. Mária nem akarja közölni Józseffel, amit csak egy angyaltól tud. Hiszen ő elhitte ugyan, de hogyan várhatná el jegyesétől, hogy egy ilyen dajkamesének tűnő magyarázatot megegyen. Milyen rémes lenne, ha József nem hinne neki. Már az is rémes, hogy ő feltételezi Józsefről, hogy esetleg nem hisz majd neki. Szóval egyelőre jobb a hallgatás. Ha az égiek furcsa helyzetbe hozták, bizonyára tudják a módját annak is, hogy furcsa helyzetét megoldják.

Valóban. Akit egyszer az égiek kompromittáltak, annak nincs oka mentegetőzni senki előtt. Mentegetőznie annak kell, akit az alvilágiak kompromittálnak. A közmondás is úgy tartja: az kiabál, akinek a háza ég. Máriáé pedig nem ég. Nem is nyitja szóra száját. Ez viszont Józsefet hozza kínos helyzetbe. Ha bűnös a leány, nem tarthatja magánál, mert az Egek Urának szentségébe ütközik. Ha ártatlan a le-

Jánost maga a Mester mondta eddig a legnagyobbknak, de felülmúlhatónak. Jézusról maga az Atya mondta ki, hogy kedve telik benne, de még saját magát sem tartotta felülmúlhatatlannak, mert így beszélt: „Aki bennem

ány, nem pellengérezheti ki, mert a legnagyobb rosszat teszi azzal, akit a legjobban szeret a földön.

Áthidaló megoldás: titokban válólevelet adni neki. Ha ártatlan is, erre módot ad a törvény (MTörv 24,1), ha meg bűnös, akkor sem követ el hibát a titkon való elbocsátással, hiszen nem kapták rajta. De azért mindkét változatban van hátránya is ennek a megoldásnak. Az előbbi esetben ok nélkül szakítja el őt szerelmétől, és gyanúsításoknak teszi ki; a második esetben pedig mégiscsak futni hagy valakit, aki súlyosan szembeszegült Jahvéval.

Igaz ember volt József, sem hebegéssel, sem mulasztással nem

bízik, ugyanazokat a tetteket fogja végbeinni, amiket én magam cselekszem, sőt még nagyobbakat is fog tenni azoknál, mert én az Atyához megyek” (Jn 14,12). Nincs plafon, csak tovább, előre! Tessék felülmúlni!

akart hibát elkövetni. Tovább töprengött, s eközben megvilágosodott. Lehetetlen is, hogy a jószándékú engedelmes és a jószándékú töprengő szembe kerüljön egymással. Nem volna szép a Teremtőtől, ha ilyen lenne a világ. De nem is ilyen. Ha másképp nem megy, álomban angyalával tesz rendet ilyen esetben a Gondviselés. És küld egy megnyugtató ígét, mint ez esetben Iz 7,14-et: „És íme, a hajadon méhében várandós lesz és fiút fog szülni, és Emmánuel néven fogják nevezni. Ami lefordítva: Velünk az Isten!” Ha pedig ő velünk, nincs olyan furcsa helyzet, olyan erkölcsi konfliktus, amiből ne találnánk kiutat. Mindig van megoldás.

December 25. — Nagykarácsony — János 1,1–18 — Istenből születni

Végre itt a karácsony! Annyi készülődés, rorátéra járás, kisingesipke-hajtogatás, szalmaszál gyűjtés után végre átadhatjuk magunkat az ünnepi évészetnek, ajándékcsomag-kibontásnak és édes semmittevésnek.

És akkor felhangzik az ünnepi misében a János-prológos, és megint el van rontva a nyugalmunk. Minek ehhez a bensőséges családi szeretetünnephez ez a magasröptű filozofálás? Csak elveszi az ember kedvét a beiglítól meg a csillagszórótól! Rendben van, letérelünk majd a Hitvallás elmondásakor a „megtestesült” alatt, de minek ez a bosszantó kirohanás a vér, a testi vágy, a férfi akarattal ellen? Hát már egy jót zabálni sem lehet a karácsonyi halból, pulykából, szaloncukorból? Ha egyszer

testté lett az Ige, mire ez az ósdi, mindent elspiritualizálni akaró erőlködés a világgal szemben, mely egyébként épp Átala valósult meg? Ma az egész világ Krisztus születését hirdeti, a TV-műsoroktól a kirakatokig, a fenyőárusoktól az ünnepi asztalokig! Mire ez az elavult filippikázás a be nem fogadásról?

Betlehemben hiába keresett szállást a Szent Család, ez igaz, de ma annyi betleheemes keres jó pénzeket a pásztorjátékával, s annyi felekezet üli piros betűsként ezt a napot, hogy igazán időszertlenül emlegetni: „sajátjai nem fogadták be”. Ozeás prófétának még jól állhatott 28 évszázaddal ezelőtt ilyeneket dörögni, hogy „nincsen az országban igazság és szeretet” (4,1). De

mára annyi már a hivatalos segélyszerv és civil társulás, hogy bátran magunkra alkalmazhatnók a mai evangélium megállapítását: „bennünk *vert sátrat* az Ige, ...telve jósággal és igazsággal”.

Vagy nem? Kiket ajándékozunk meg karácsonykor? Kiket hívunk vendégségbe, kiket szeretgetünk (Lk 14,12–14)? És hány napig? Láta már valaki valahára az Istent, vagy legalább egy földre szállt angyalt a mi nagylelkűségünkben, szolidaritásunkban? Vagy még mindig a kezdeti magyarázkodásoknál tartunk (Jn 1,18)? Ideje, hogy végre magunk is Istenből születünk (1,13), másoknak is hús-vér valósággá váljék általunk az isteni jóságra saját jósággal történő replikázás (1,16).

December 27. — Szent Család vasárnapja — Mt 2,13–15. 19.23 — Ami nekik a legjobb

Idén Szent István vértanú és Aprószentek közé ékelődik Szent Család vasárnapja, kiszorítva Olajban főtt János ünnepét. A perikópa csak azért hagyja ki a betlehelemi gyermekgyilkosság részleteit, mert egyébként holnap úgyis az van soron. Nem túl sok a vér így a szeretet ünnepe körül? Túl sok, vagy sem, ennyi folyik. A szeretet nem pudingevés és habkarikarágcsálás a karácsonyfáról, hanem önzetlen magatartás, amely adott pillanatban kemény áldozatokat kíván. Legelső és mindvégig kiváló gyakorlótere pedig a család.

Pillanatnyilag épp az Egyiptomba menekülés az, amit a Szent Családdal kapcsolatban közöl velünk az evangélium. Bizonyítja a történet a tegnapi elöltti kijelentést: sajátjai nem fogadták be az Újszülött Messiást. Sőt királyuk éppenséggel el akarja tenni Őt láb alól mint vetélytársat, potenciális trónkövetelőt. Katonái nem is késlekednek a „bátor és férfias akcióval”, melynek során a napi parancs értelmében „biztonság kedvéért megölik” Betlehemet a két éven aluli ártatlan kisfiúktól. Isten csudája, hogy pont a keresett gyermek marad ki a botrányos vérengzésből. Isten csudája, és a gondos szülők óvatossága, mellyel a leggyengédebb — álombeli — figyelmeztetésre is azonnal fenekestül felfordít

ják amúgy sem túl szilárd egzisztenciájukat. Disszidálnak egy ismeretlen, idegen országba, ahol se rokonuk, se ismerősük nincs, de van reményük, hogy életben marad a gyermekük. Ez mindent megér. A szeretet pillanatnyilag ennyit kíván, nem kevesebbet, s az átlagos szülő sem nyújthat ennél kevesebbet, ha egyszer a sors így hozta magával.

De hát miféle sors küldi számkivételbe az egyiket, s hóhérok bárdja alá a többit? Vagy még élesebben föltéve a kérdést: Miféle Gondviselés az, amely megmenti a választottat és veszni engedi a többiekét? Mennyei Atya az ilyen? Van közlünk jóérzésű apa vagy anya, aki ennyire részrehajló tudna lenni a sajátjával mások rovására? Ha egyet meg tudott menteni, nem tudta volna ugyanolyan erővel a többit? Van erre válasz? Azt hiszem, van. Amíg a történelem nem bábszínház, és Isten nem dróton rángatja az embereket, addig bizony mi, emberek szabadságunk erejében sok szép és sok borzalmas dolgot tudunk elkövetni. Ő pedig legfeljebb néhány nagyon Órá figyelőt tud — átmenetileg! — megmenteni.

Végre megállapodnak, végre sikerül némi nyugalmas egzisztenciát kialakítani a családnak, és akkor jön a szelíd

unszolás ugyanonnan, ahonnan a disszidálásra való „felbujtás”. És lehet mindent előlről kezdeni. Ellenállni? Eddig még mindig az volt a legjobb megoldás, ami onnan jött!

Felszámolás, búcsúzkodás, magyarázkodás, csomagolás, utazás. És megint a rettegés, hogy vissza, de hova? A gyereknek feladata van ott. Azért menekült meg, és most is meg fog, hogy teljesítse majd e feladatot, de a részletekre nem az Aranypóknak kell ügyelnie, hanem újra és folyton nekik. Júdeában a rosszhírű Archelausz lépett atyja könyörtelen örökébe. Az utolsó támaszpont tehát kilöve, vissza egy előzőre, vissza a szintén rosszhírű (mi jó jöhet onnan?, Jn 1,46) Názáretbe.

Jó lesz így? Jó. Mi rá a garancia? Talán Izajás 11,1. Vessző kél majd Jessze törzsökéből, hajtás (necer) sarjad gyökeréből. Némi népies szöféjtes révén a sarj és lakóhelye: Názáret (Náceret) egyaránt stimmelnek. Nem a támpontok stabilitása a döntő, hanem a lelkiismeret nyugalma: azt tettem, ami a családnak a körülményekhez viszonyítva a legjobb. A többi az ő dolguk, a többi újra csak a Gondviselés dolga.

Január 1. — Újév — Lk 2,16–21 — Mária, Isten anyja

A pásztorok híreket hoztak, a hallgatóság elcsodálkozott a híreken, Mária szívébe véste azokat és elgondolkodott.

A hírek óriási halmaza ér el hozzánk. Elszörnyedhetünk a bajok hallatán, elcsodálkozhatunk a különlegességek láttán és elgondolkozhatunk azokon,

amelyek szívközele, személyre szóló üzeneteket hordoznak számunkra.

Megkezdődik az évezred utolsó esztendeje. Feltehető, hogy ez nagy év lesz. A nagy szavak éve. A profitorientált dollárpapok felfokozott trükkökkel, nagyobbánál nagyobb szóvirágokkal fognak elárasztani. Bizonyára előkerülnek a rettenet nagy szavai is a világ-

végéről, hogy a „hátha” mégis bennünk bujkáló bizonytalanságát kihasználva valamely vallási irányulás hívőjévé tegyenek. Találkozni fogunk a handabandázás nagy szavaival is, melyek a „füttyülök mindenre” jegyében arra hivatottak, hogy semmi ne zavarhassa meg az önzés vak, süket és néma nyugalmát.

Hogyan tehetnénk magunkat védetté a civilizációs mérgekkel szemben? Hogyan tehetnénk magunkat érzékenyebbé az olyan értékek iránt, amelyeket szívünkbe zárnunk érdemes, amelyeken elgondolkozni üdvösséges?

Sem az önmagunk megóvása, sem általában az értékek megvédése nem megy önfegyelem nélkül. Panaszkozhatunk a médiák romboló hatására, de ki és mi kényszerít rá, hogy olvassam, hallgassam, nézzem? Igaz, hogy könnyebb tiltakozni, mint magamat megvonni ezektől. Régi, jó katolikus fogadás: „a bűnre vezető alkalmat elkerülöm”. Vajon nem bűn-e a szükségest

és elégségest messze meghaladó fogyasztás, amire a reklámok biztatnak? Vajon nem bűn-e már a mesékből is áradó erőszakra figyelés akkor, amikor hajszolt életünk amúgy is erőszakra hajlamos? A fegyelmezett ember értékesebb ember. Szemben a kényszerpályán sodródó emberrel, akit mások döntően befolyásolnak, és csak a jószerecsén múlik, hogy a jó vagy rossz irányban történik-e mindez.

Az értékek sokszor házhoz jönnek, miként a pásztorok Máriáékhoz. Mária személyesen megszólítottak érzi magát a különleges jelekről szóló elbeszélésekben. Magunk döntjük el, hogy

mi a nekünk szóló üzenet. Mi döntjük el, hogy mit kezdünk ezekkel az üzenetekkel. Ha nem figyelünk, a jó — Istentől jövő — üzenetek is úgy haladnak el mellettünk, hogy megszólítottásuk elmarad. Meg kell őriznünk a fogékonyságot arra, hogy az eseményekben is üzeni akaró Istent meghalljuk. Ennek nélkülözhetetlen eszköze az irányt rögzítő reggeli „gyertyagyújtás”, a méregtelenítő déli elcsendesedés és a békességre simító esti ráhagyatkozás. Ebben a különlegesnek ígérkező évben is egyszerű, bevált eszköztárunk fog megmaradó gyümölcs-höz segíteni.

Január 3. — *Vízkereszt ünnepe* — Mt 2,1–12 — *Napkeleti bölcsek*

Az ősegyház hívó közösségében bizonyára több olyan tanítói célzatú történet szerepelt, melynek történelmi hitelessége vitatott. Mi, hívők azonban nagyon szegénynek lennénk, ha a tanítói célzatú történetek nem születtek volna meg, nem ihletik a művészeket, nem melegítik az egyszerű emberek szívét. Ilyen történet a napkeleti bölcsekről szóló is.

Elgondolkozhatunk a vezérlő csillagi jelén, az arábiai ajándékok jelképeként (arany, tömjén, mirha), a királyok–pápok–csillagászok személyén és sok tanulságot levonhatunk. A legrégebbi keresztény ábrázolások mitrás papokként, később királyokként ábrázolják őket. Az, hogy hárman voltak, csak az aján-

dékok számából következtethető ki, az pedig, hogy Gáspár, Menyhért, Boldizsár volt a nevük, a VI. századból maradt ránk. A XII. században már annak híre is elterjedt, hogy ereklyeként tisztelt földi maradványaikat Kölnbe vitték. Így jutunk el napjaink házzszentelő szokásához, amikor az évszám két fele közé nevük kezdőbetűit írjuk az ajtófélfára az áldás jeleként.

Ez a történet is arra hivatott, hogy Jézus nagyságát, jelentőségét kifejezze. Nagyságot, mely a kisbabán és szülein nemhogy nem látható, sőt ezzel szemben kicsiségük, kiszolgáltatottságuk és szegénységük az, ami nyilvánvaló. A külső csodás elemek (csillag, angyal, szózat...) különleges csecsemőt sejtet-

nek. Itt és most csak az nyilvánvaló, hogy Isten fel akarja hívni az emberek figyelmét. Az élet mindennapjaiba belegabalyodott embereket talán csodás elemekkel még fel lehet rázni. Az evangélista korabeli tapasztalata megégyezik a miénkkel: még a csoda is csak keveseket indít neki egy új útnak. Az igazság keresése, Isten keresése a fejlődni akaró ember jellemzője. Ki „Arábiából” indul, ki máshonnan. A cél felé vivő csillagnak állandónak kell lennie ahhoz, hogy ne eltévedt hangyaként szaladgáljunk ide-oda.

Ha a mennyei Atyát mint elérendő, megközelítendő célt határozom meg, akkor vezérlő csillagként a názáreti Jézust kell megneveznem.

Január 10. — *Jézus bemelegítése* — Mt 3,13–17 — *Isten hitelesített hírnöke*

A Jordánál történtek jobb megértését segíti, ha a köztudatban keresztelésként ismert kultikus gyakorlatot röviden áttekintjük. A zsidó–görög környezet bemelegíteni, alámeríteni, lemosni jelentéstartalmú „baptidzein” igéje a zsidó–keresztény gyakorlatban kapta a „megkeresztel” tartalmat. A profán tisztálkodásra is használt ige sokféle rituális gyakorlatot fejezett ki.

A kereszténység előtt a hellén misztériumvallásokban, Egyiptomban, Babilóniában és Indiában szokásban volt a rituális célzatú fürdés. Sokféle hatást tulajdonítottak neki: az erkölcsi és rituális tisztálkodásból való megtisztulást, az életerő növekedését, a láthatatlanná válást. Az izraelita vallásban a tisztálkodásuktól megszabadulást jelentette (Lev 14,8), személyeknek és tárgyakkal egyaránt (Lev 15,10–12). Jézus korában számos más előírással bővült (Mk 7,1–5). Ezek nem annyira erkölcsi tisztulást, mint inkább a törvény szerinti tisztulást szolgálták. Gyakorolták a tagfelvételi bemelegítést is a prozeliták (pogányból zsidó vallásra térők) esetében. A körülmetélkedéssel egyenértékű bemelegítéssel a pogány-

ként eleve tisztátalan és eleve bűnös embert tették alkalmassá a választott nép közé történő befogadásra (Jn 18,28; Gal 2,15).

Keresztelő János gyakorlata abban tér el ettől, hogy erkölcsi hangsúlyt ad a bemelegítésnek. Ezzel azt a vonalat erősíti, melyet a próféták is szerettek volna (Iz 1,16; Zak 13,1; Ez 36,25), akiknél a belső megtisztulás külső jele a bemelegítés. Az ősegyház ezt az Isten Országára felkészítésként értelmezte, és még nem a belépés jeleként (Mk 1,4; Lk 3,3).

Jézus beáll az őszintén megváltozni akarók sorába, helyesli az Istennek tetzesni akarásnak ezt a személyiség belső odaadottságát célzó gyakorlatát.

Az ősegyház Jézus bemelegítésétől számítja nyilvános működése kezdetét,

Január 17. — *Évközi 2. vasárnap* — Jn 1,29–34 —

Keresztelő János és Jézus

Keresztelő János az evangéliumok leírása szerint két ízben is Isten Bárányának nevezte Jézust. Ez a kifejezés számunkra azt az üzenetet hordozza, hogy a kora keresztény egzegézis szí-

amikor a Szentlélek reászallt és rajta maradt — mintegy kifejezve ezzel a messiási hitelességet, Istentől küldöttséget.

Ő a várva várt, a szeretett Fiú, aki már nem vízbe, hanem Szentlélekbe és tűzbe meríti be majd az Isten Országához tartozni akarókat. Így jutunk el a keresztény keresztelési gyakorlathoz, ahol a víz anyagának megtartásával a Szentlélek közvetítése a cél.

Az ősegyház ige hirdetése Jézusról tele van jelképekkel, költeményekkel, történeti tényekre épülő irodalmi alkotásokkal. Minden tanítói eszközükkel azt akarják szívünkbe vésní, hogy a názáreti Jézus az Isten Országába jutás jóhírért Istentől hitelesítetten hozta el.

Számodra is?

vesen alkalmazta Jézusra az őszövetési messiási képeket. Izajás (53,7) az Isten Szolgájáról azt írja, hogy a leölésre szánt juh szelídségével, csendességével fogadja a szenvedést. Az arám

„talja” szó egyaránt jelent szolgát és bárányt (J. Jeremias), így Keresztelő János az izajási messiáskép képviselője is. Így lesz Krisztus az igazi húsvéti bárány (Jn 19,36), aki elveszi a világ bűneit.

A szenvedő és tűrő Messiás azonban elsősorban az ősegyház tanítása. Keresztelő János inkább az ítélkező Messiaszt hirdeti. Nem valószínű, hogy pedagógizáló kérdés az, amit a börtönből tanítványai közvetítésével feltesz Jézusnak: „Te vagy-e a Messiás?” Az ő megváltója ugyanis lebontja a börtön falait, elsöpri a bűnöket. A tény pe-

Január 24. — Évközi 3. vasárnap — Mt 4,12–23 — *Metanoia*

Jézus megtérésre felszólítással kezdi nyilvános működését. Érdemes elgondolkodnunk ezen a fogalmon annak nyelvi, korabeli mélysége alapján.

Az evangélium a görög metanoia szót használja, amely a gondolat, a tudat értékszemléletének átalakítását jelenti. A filozófiában ez azt jelentette, hogy a hangsúlyt a leglényesebb pontra helyezték, egyetlen csúcsponttal szembeállítva gondolkodásunkat. Az evangelista ezt a görög filozófiai fogalmat használja arra, hogy megkísérelje visszaadni a héber nyelv arámi megfelelőjét, melyet Jézus is használt. A héber „tesuvah” sokkal többet jelent a magyar „megtérés”-nél. Mindenekelőtt a teljes ember megszólítását jelenti („teljes szívedből, teljes elmédből, minden erődből”). Felszólítás arra, hogy elindítson önmagában és önmagával egy folyamatot, mely az igaz Istenhez eljutást célozza.

Január 31. — Évközi 4. vasárnap — Mt 5,1–12 — *Boldogság*

Az ógörög kultúrkörben a boldogság nem más, mint a szenvedés nélküli élet és a gondtalanság. A zsidóknál a boldogság Isten jutalma a hozzá hűséges ember számára. Isten jutalmazó szeretete pedig abban nyilvánul meg, hogy az ember jó egészségnek örvend, gyarapodik anyagi javakban és sok fiúgyermek születik. Ez van azoknak a fejében, akiknek Jézus a boldogságmondásokat tanítja. Megérteniük sem lehetett könnyű, nemhogy elfogadniuk! Jézus nyolc fogalompárt mond, melyekben az első egy hiányból fakadó erény, a második annak jutalma.

A boldogság jele a gazdagság? Nem, a Lélek szerinti szegénység. A boldogság jele a látható meglelégedettség? Nem, a szív tisztasága és a szomszéd tudó fejlődőképesség. A boldogság jele a jóllakottság, a jól szituált ember si-

dig az, hogy maga János kivégzés előtt áll a börtönben, a Heródiás-félék pedig élik világukat. Hol itt a választott népet egybeszervező vezéregyéniség, hol az elnyomókat elsöpörő istenítélet? Helyette itt van az izajási szolgálak, aki Isten Emberének bizonyul különleges, de szelíd tetteivel. Milyen nagymértékű tudatátalakításra lenne szükség, hogy a betegségek és a halál fölött győzelmeskedő, irgalmas köldöttben a kortársak is felismerjék a Messiaszt?

Ez az ősegyháznak sem sikerült maradéktalanul, hiszen párhuzamosan él a kétféle messiáskép. Legfeljebb odáig

ennek a folyamatnak első fázisa — a fogalom első jelentése — az elfordulás. Be kell látnom, hogy ahol eddig voltam, ahogyan eddig láttam, az nem jó. Ami nem jó, az rossz, hiszen az egyetlen jó az igaz Isten felé tartani. A belátozott rossztól elfordulás konkrétan a kiismert rosszakarató emberektől elfordulást és a bűneimtől elfordulást jelenti. A régiak is tudták, hogy az elmenekülés a rossz kapcsolatokról előfeltétele az ember jóvá változásának (vö. italbarátság).

A „tesuvah” második jelentése a visszatérés. Az őseredeti harmóniára vágyakozás, melyet valamikor már megtapasztaltam. A tékozló fiú visszatérni akarása ez, mely valódi elindulásban nyilvánul meg. Az ember ismeri rosszabbik énjét is, de a jobbikat is. Ez az ősi fogalom a jobbik énünk „zsengejét” (vö: „első szeretet”) hozza felszínre és mozgósítja.

maarcú mosolya? A jézusi értékek miatti éhezés vállalása, a jobbálevésért sími tudás, az értékekért üldöztetés vállalása hordozza a Jézus szerinti boldogságot.

A köztudattól teljesen eltérő boldogságtartalom fölvehette a hallgatóságban azt a kérdést is, hogy a názáreti rabbi (Jézus) milyen Isten nevében tanít? Ami eddig Istentől jövő érték volt, az ezentúl értéktelen, sőt akadály az Isten Országának kibontakozásában? Jézus szerint a gazdagok már itt a földön megkapták jutalmukat, odaát gyötörődhetnek a lángokban (vö: a dúsgazdag és a szegény Lázár), számukra az üdvösség a vagyon odaadásával válik lehetségessé. Jézus szerint a látványosan, a hivatalosan hívók, a származásukban eleve kiválasztottak nem feltétlenül boldogok az Isten szerint, ha-

jutnak el, hogy egyre inkább az eszkatológiába helyezik a messiás ítélő, rendcsináló, hatalommal és dicsőséggel uralkodó alakját.

Az ember szívesen készíti a maga számára képet Istenről, Messiasról. A Jézusról faragott képek sokfélesége ott van a keresztény teológiákban. Az elbizonytalanító kutatások erősíthetik bennünk az igazságkeresést. A megtalált értékek pedig a kincset talált ember örömét.

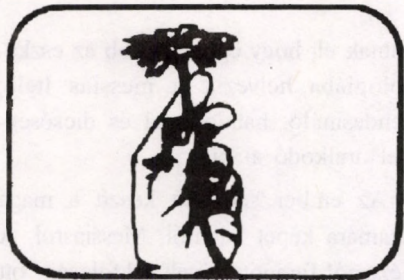
A harmadik jelentés a hazatérés. Az idegenből az otthon biztonságot adó melegébe. Az ember is csak ott tud fejlődni igazán, ahol ismer és ismerik, ahol elfogad és elfogadják, ahol segít és segítik. Ez az otthon. Ennek természetfölötti megfelelője az Isten közelsége. A természetfölötti honvágy az ember igazi biztonságát, igazi békeségét, igazi (álarc nélküli) feloldódását vágyja.

A negyedik jelentés a megtérés, a megérkezés. Ez a véglegesnek szánt odakötődés. Ez az értékszemléletben való elköteleződés, mely az odaadottság élelményét adja. Ez már az aktív feladatvállalás. Isten akaratának hivatástudattal történő vállalása.

Mi az igaz Isten akarat? Ennek elmondására és bemutatására jött el Jézus.

nem csak azok, akik meghallgatják, megértik és megteszik azt, amit a mennyei Atya akar.

Ahhoz sem férhet kétség, hogy Jézus teljes határozottsággal és öntudattal a maga tanítását az Atya akaratával megegyezőként képviselte. Az Istennek tetsző élet Jézus szerint ebben a világban nem úgy fest, mintha az Atya tenyerén hordozna minket, hogy kőbe se üssük lábunkat. Küzdelmet jelent ez az élet, folytonos munkálkodást, könnyeket és vágyódásokat, de mindenképpen a jézusi irányhoz igazodást. Az evilági meglelégedettség nélkül is lehet — csak úgy lehet? — boldog az ember, ha tudja és érzi, hogy a helyén van. A mennyei Atya által akart helyén van. Ha tudja, hogy a jobbik részt választotta, még akkor is, ha most fáj...

Decemberi számunk környezetvédelmi rovatába olyan írásokat válogattunk a GAIA-Sajtószemle őszi számaiból, amelyek meggyőződésünk szerint Magyarországon is megvalósítható kísérletekről szólnak.

Rózsa Sándor

Egy ökoremete jövőképe

Ma már a látványos környezetrombolás (munkánknak köszönhetően) egyre inkább eltűnik a szemünk elől, de nem szűnik meg, hanem elrejtőzik, szétkenődik, kiviszik oda, ahol nem tiltakoznak ellene.

Írásaimban az időszerű embereszemlényt, a lehető legjobb cselekedetet keresem, hogy önbecsülésünk megmaradjon, s ne kelljen azt mondanunk: „Nem tudtuk”, „Restek voltunk”, „Gyávák voltunk”.

Kirajzolódott előttem egyfajta „rideg embertartás”, egy, a rendszerből félig kiszálló, a legkevesebbet romboló, mert főleg önálló „ökoremete”. Kantot módosítva, egy „ökologiai imperatívusznak” eleget tevő, vagy Kierkegaard három életmód-típusát — az esztétikust, az etikust és a vallásost — tekintve úgy mondhatnánk, az ökológikusan élő ember van soron, akit nem a világmegváltás ösztökél, hanem csupán önmaga előtt kíván egyenes maradni.

Becsapathatják magukat azok, akik világrengető gondokkal, esőerdőkkel, üvegház-hatással, panda medvékkel foglalkoznak. Minél távolabbi az ország, annál nagyobb az együttérzés.

Állítsuk magunkat takaréklángra. Aki ma világmegváltói célokért tüntet, azt holnap hiába keressük. Hány olyan környezetharcos társamról tudok, aki, miután az irodáinkban „kitanult”, az iparba váltott át!

Nem a személtároló van jó úton, hanem aki nem csinál és nem csináltat szemetet!

Ehhez új fölismerések szükségesek: a világgazdasági hálózatról, a nemzetekfeletti hatalmáról, a munkamegosztás képtelenségéről, az egyén teljes rendszerfüggőségéről.

A környezetvédelem bírálata

Kölnben már elvetettük a környezetvédelmet. Rájöttünk, a környezetvédelem nem vezet célra, semmi szükség rá — csak egy egyszerű, mértékletes, egészséges életre. Egy egész ipart kényszerítettünk ki, míg megkérdeztük: Ki gyógyítja a gyógyítókat? Megtisztítottuk az országot, de úgy, hogy a szemetet átsöpörtük a szomszédba (a világgeres-

kedelemnek köszönhetően ma már mindenki szomszéd). A legkeserűbb fölismerés az volt, hogy a környezetvédelmet maguk a szennyezők pénzelik, akik minden pénzt környezetterheléssel termelnek meg. Ha ezeket a pénzeket elfogadjuk, becsapjuk önmagunkat. Ezen a címen bankokba is betörhetnénk, hogy cselekedeteinket pénzeljük. Itt fontosabb az ember, az emberi tartás, mint a környezet. Csak a saját kezünk önálló munkájáról tudhatjuk biztosan, hogy tiszta. Így szüntethetjük meg a munka elidegenülését is, ha nem gyanús világgazdasági árnyaknak, hanem saját szükségleteinknek dolgozunk. A tömegek nem sejtik, hogy a mai együgyű munka személyiségüket rabolja el és életüket teszi üressé.

Ökoremete?

Mondhatod: A társadalomból való kivonulás nem lehet eszmény, hisz akkor összeomolna a társadalom. Az ökokártya „rossz” oldala is azt kérdezi, hát akkor ki marad itt harcolni?

Ha a városvédő csapat önkénteseket keres a kirohanáshoz, senki sem kérdezi, hát a városban ki marad? A városokat is lehet természetesebbé tenni. A kérdést meg is fordíthatjuk: Ha senki nem „vonul ki” a társadalomból, akkor az nem omlik-e össze? A vidék egyenletes belakása ma inkább bevonulás egy biztosabb társadalomba!

Másképp is jöhet: a fiatal üzletemberek parancsuralma

A játékelmélet szerint csak akkor játszhatunk, ha a többiek is játszanak — mégpedig úgy, mint mi. Különbözőn abbahagyhatom a közösségteremtő kísérleteket.

Ma nem a közösségek idejét éljük. Ellenkezőleg: a társadalom szétaprózódását. A gyerekszobás nemzedékek mindent fölélló korát éljük, akik ha felnőve jól kereső, fényűzést kedvelő egyedül élők lesznek, nem hagyják magukat általunk, öregek által leszavazni, hanem az aggok házába fognak zárni bennünket. Ezek mindent el fognak követni, hogy

megkapják napi fejadagukat. Ne lepődjünk meg, hogy ha a maradékért kitér a harc, és polgárháborúban találjuk magunkat, amelyben fiatalok harcolnak az öregek ellen. Ez lesz a „YUPPIE”-diktatóra.

A világgazdasági hálója

A nemzetekfeletti szolgáltató kormány hajlja Németországot az EURO felé, hogy a vállalatok nagyobb hasznot kaszálhassanak. A kicsik — Dánia, Ausztria — sejtették is, hogy zsebre rakják őket. Berlinben most születik az új német birodalom. A magyar kormány az EU-ban, a NATO-ban hiszi magát boldognak. Hogy mennyire számíthatunk a Nyugatra, benne van minden kisiskolás történelemkönyvében...

Már a nyelvünk is mutatja, hogy nem tartozunk ebbe az Európába. A magyar nyelvnek egyszerűen nincsenek szavai az ilyen világra.

Nem a nyelvet kell idomítani, hanem elhagyni a téves utat! De nemcsak a nyelv, hanem minden természetes jóérzés is irtózik az ilyen életől. Az embereknek nem kocsik és négykérműs ház kell, hanem meghittség, bizalom, tisztelet, barátság, megbecsülés, szeretet, család, otthon.

A világgazdasági nemcsak ökológiai, hanem főleg végzetes gazdasági függőséget jelent. Mint agrárország még csak elvolnánk, de ha az egész bukik, velük együtt bukunk mi is.

Mint ökoremete mindeddig biztonságban éreztem magam. (Bár amikor a gyűjtött magról szaporított retkem nem hajtott gumót, valami gyanús volt). Mindeddig (96. május), a következő hírig:

Világcegek az ellenállóképesség hiány betegeként iránt nem fogékony afrikai törzsek génjeit szabadalmaztatják — a teremtés kisajátítása —, mások az indiai nim-fa génjeit, továbbá a szója és a kukorica összes még kinevelendő változatait. Mintha az első petróleumlámpa gyártója megvásárolta volna az összes feltaláló lámpák gyártási jogát... Brazília rendőrök lángszórókkal semmisítik meg a kisparasztk háztáji, honos növényterméseit.

Tehát ha nem sikerül elegendő magot félretenni saját kertjeinkből, elegendő háztáji jószágmagot továbbvinni, egy falatot nem fogunk lenyelni anélkül, hogy ki ne fizettük volna a tizedet a szabadalom-tulajdonos óriásvállalatnak!

Ekkor aztán az önellátásos életmód utolsó útjai is lezárultak — ha akar-nánk, sem tudnánk többé a városi rabszolgaleletből szabadulni!

Jövőkép:

ökologikus Magyarország

Kellenek a jövőképek. Az országban egyenletesen eloszló, a körzettekben letelepülő, főleg abból élő egészséges lakosságú Magyarország nem kecsesítő kép?

Egy ilyen tájegységre már van példa: a Rhöne folyó mentén a vendéglősök és boltosok csak helyben megtermelt élelmiszereket kínálnak. Ezek nem utaztak 8000 km-t. Hasonló elképzelhető „Tiszamenti”, „Alföldi”, „Baranyai” címkékkel is.

A szegényeket nem lehet kirabolni. Menekültek sem jönnek, ha megszűnik a csábító jólét. Egy kölni jövőkonferencián egy afrikai ezt mondta: „Ti eleget autóztatok, most én is akarok autózni.” Fölállt egy zöld: „Hajts kerékpárt, mint én!”

Néhány bunkósbotot azért megtartunk. Újjáépítjük a vizes Magyarországot: a csatornák és árterületek nemcsak olcsó halat adnak, hanem védelmet is.

Újrafalu-mozgalom

Albérli diákjaim utálják és megterhelőnek tartják az unos-un-talan járkálást a bevásárlóközpontokba és az élelem hazacipelését. Hogyan meséljek nekik arról a gyönyörű érzésről, hogy az ember nem jár többet ilyen helyekre, hanem a kertben maga termel meg mindent?

Falura nem lehet csak úgy vak-tában leköltözni, ekkor valóban ökoremeték leszünk. A falumozgalomra föl kell készülnünk. A városokban újrafalu-csoportokat kell szerveznünk, időterveket kell csinálnunk, üres falvakat kell földeríteni, nyári falutáborokat látogatnunk.

Leköltöző csoportok keletkezése legjobban fiatal, végzős főiskolások körében képzelhető el. Sajnos, a java házakat gyorsan elkapkodják, az árak emelkednek, a Namzi-féle 60 000,- Ft-os ház már rég ökofalu-történelem...

Magyarországon történnek kísérletek emberek talpra segítésére tanya-vásárlási kölcsönök segítségével. A baranyai Zsidnik falucska közelében híres a talpraálló fiatalok önellátó szövetkezete. Nem volna nehéz ezeket a támogatásokat tömegekre kiterjeszteni. Hány munkanélkülit lehetne így szerény, de önellátó élethez segíteni?

Egyre többet hallunk az amerikai közösségépítőkről, akik arra biztatnak, hogy a lakosság (ha jól akar) alakítson kis közösségeket és vegyen át föladatokat az államtól.

Mi késztet?

Szükség, meggyőződés, értesültség.

A legerősebb emberi késztetés a szükség. A legnagyobb német közösség, a kölni SSK (1975-ben 200–300

tag) a fiatalok szükség-hajtóerejéből lett, ami néhány sugárzó egyéniség jelenlétével esett egybe.

Magyarországon még nem elég-nagy a nyomor. Ha a házigyári lakásokat lakók kiválóan megszervezett indítósegítséget kapnának, akkor sem biztos, hogy vállalnák a kalandot. Kevés az olyan jó példa, mint Visnyeszéplak és Gyűrűfü. Hiányzik a tájékoztatás is.

Jó ha fejünkben van egy csomó szám: lakosság, munkanélküliség, jövedelem, nemzeti össztermék, szürkeenergia-fogyasztás — de rögtön fűzzük is hozzá, miről nem beszélnek ezek a számok. Húzzuk tovább a görbéket 2000-ig, 2010-ig, 2020-ig; mérjük föl, mire számíthatunk!

Beszéljünk sokat a falura költözésről — vagy más megoldásokról —, szerkesszünk és terjesszünk újrafalu-szórólapokat!

A szépségkirálynő ökoiskolája

Miró Kiss Ida beszélgetése Mary Anne Müller Prietoval

Agro-ökológiai szakközépiskola működik az Andok egyik völgyében, nem messze Santiagótól. Alapítója és fenntartója Chile 1978. évi szépségkirálynője. Az iskola egyszerre nyújt állami értekezést és biogazdálkodási technikai végzettséget.

A chilei „csoda” alapja a belterjes mezőgazdaság, mely gyümölcsöt, bort, „a tenger gyümölcseit” szállítja sok országba, továbbá az éghajlat, a kiváló termőföld és a tőkebefektetések. Ennek a „csodának” az ára a természeti erőforrások felélése, a talaj kizsárolása, a vegyianyag-terhelés, a hegyoldalak és a tengerparti sekély vízi terület pusztulása, az élővilág sokféleségének eltűnése. Egyelőre kevesen látják a „csoda” árnyoldalait.

Miss Chile, *Mary Anne Müller Prieto* magas, karcsú, szőke. Ősei között németek, angolok, spanyolok vannak. A Pirque-i Agro-ökológiai Szakközépiskola tanulói alacsony, barna, hollóhajú fiúk és lányok, indián őssökkel.

Szépek valamennyien. A szépségversenyeken azonban az olyanok esélyesekek, mint a szürke szemű, nyurga Mary Anne. 1978-ban érettségi után a lány nyári csavargásra indult a chilei Dél szépséges, de jeges vízi szigetére, Chilóera, meszticek és indiánok közé.

Egy női lap számára dolgozó fényképészek tévedtek arra, és rábeszéltek a lányt, induljon el a lap által szervezett szépségversenyen. Mary Anne elindult a versenyen, meg is nyerte, ő képviselte abban az évben Chilét a világversenyen.

— Amikor kikerültem a világversenyre, majd meghaltam attól a felhajtástól, ami azt körülvette. Fölrázott, ahogy a nőket eszköznek használják az üzlethez. De a lányok helyesek voltak, összeharatók voltak velük. India, Haiti és Bermuda királynőjével ma is tartom a kapcsolatot. A verseny után kaptam egy kocsit, melyet eladtam, a pénzzel továbbálltam Mexikóba, csak akkor jöttem vissza, amikor a következő évi királynőt kellett megkoronáznom. Néha szígyellem magam a szépségverseny miatt — azonban fontos, jó dolgokra tudom használni ismertségemet.

Mary Anne dolgozott szociális gondozóként, foglalkozott alultáplált gyerekekkel, fiatal kábítószeresekkel, a fiatalok börtönébe is bejárt. Úgy érezte, ez nem az igazi. Az ökológia foglalkoztatta igazán. Azokban az időkben egy gázvezeték-építkezés terve borzolta a kedélyeket Pirque környékén. Az építkezés feldúlta volna a Maipo folyó völgyének nyugalmát, a

békés mezőgazdálkodást, a háborítatlan erdőt. Mozgalom indult a völgy megmentéséért, és a mozgalom vezetői rábukkantak Mary Anne-re. Szükség volt hírnevére, külsejére, és ő elvállalta a szóvivő szerepét.

— Ez Dávid és Góliát harca volt. Másfél évig tartott. Ekkoriban ébredtem rá, hogy valójában a nagyvállalatok világméretű parancsuralma alatt élünk. Ha ennek titkos törvényeit megsértjük, rokonszenvenet ébresztünk magunk iránt. A közvéleménykutatások szerint a lakosság 78 %-a egyetértett velünk. Ekkoriban borzalmas dolgok történtek. Hamis telefonriasztásokat kaptam arról, hogy a fiam a kórházban haldoklik, a lányomat megerősztolták. Halálos fenyegetések is érkeztek a címemre. Egyszer olyan skorpió mart meg a kocsimban, amilyen Chilében nem él. Egy sajtótájékoztatóról jöttem éppen, az alatt rakhatták a kocsimba, amíg odabent voltam. Aznap reggel közölték velem, hogy halálra ítélték. Terrorista kézikönyvekben szerepel ez a módszer.

Ebben a kétségbeesett, zavarodott helyzetben állapotos lettem. Két hónapig ágyban kellett maradnom, de éppen erre volt szükségem a dolgok átgondolásához.

Sok évet töltöttem el a mozgalomban, kevés esetben győztünk. El kellett gondolkodnom: miért ilyen csekély a hatékonyságunk? A testemben növekedő gyermekkel négy fal között, ágyban töltött hetek alatt arra a következtetésre jutottam, hogy a változásnak, melynek érdekében tevékenykedünk, az eddiginél mélyebbre kell hatolnia, mélyebb megértésre kell törekednünk. Egész személyiségünkbe be kell épülnie a változásnak. Mozgalmunk értelmi érvelésen alapult, azonban ez nem elég, így nincs reményünk átfogó sikerre. Lelkileg is megélt világlátásra van szükségünk. Mi, nők, ezt talán erősebben átérezzük.

— Buddhista vagyok, ez segítette megértenem, hogy bolygói tudatra van szükségünk. Ha ijesztő adatokkal bombázzuk az embereket, megrémülnek és bezárkóznak. A karteziánus megközelítés nem segít. Rá kell ébrednünk, hogy részei vagyunk a természet rendszerének, kölcsönösen függünk egymástól. Hogyan tanítsuk meg ezt az embereket? Erre nincs meg a lehetőség.

Tudtam, az a dolgom, hogy megtaláljam valódi feladatomat. Egyszer csak, hetekig tartó töprengés után megnyugodtam. Azzal aludtam el: »Itt vagyok, Isten vagy Természet, akárki is vagy, rendelkezésedre állok.«

Másnap hajnalban felébredtem egy álomból. Az álom egy iskoláról szólt, melyben az anyafölddel foglalkozást tanulják a gyerekek. Minden részletét tisztán láttam, még a pirosra festett épületet is.

Még azon a héten telefonhívást kaptam: egy barátunk támogatásra érdemes terveket keresett. Egy-két napra rá nagybátyám keresett meg: elege van a mezőgazdálkodásból, pirque-i birtokának egy részét rám íratja.

1998 márciusában kilencedik tanévet kezdte meg a Pirque-i Agro-ökológiai Szakközépiskola. Négy évfolyamon 220 tanulót képeznek itt. Felvételi beszélgetésen választják ki az újakat, akik a tanévkezdés előtt három hetet töltenek az iskolában. Ez a tűzpróba.

— A mezőgazdaságban nincs megállás — mondja az igazgató, Roberto Miranda Orellana. A 4 hektáros gazdaságban a fiatalok megtanulják a zöldség- és gyümölcsstermesztés fogásait, az állatgondozást, a méhészetet, s mindezt vegyszermentesen, biológiai módszerekkel.

— Eleinte sokan még az állatokat sem képesek felismerni — meséli mosolyogva Julia Angelica Moya végzős, aki aznap az újoncok munkáját irányítja. — Némelyikük eleinte nem tudja megkülönböztetni a lámát a vicunától — mutat a nyitott karámban abrakot majszoló állatokra. — Meg kell tanulnunk a munkát irányítani — mondja, és hátraveti hosszú, fekete haját. — Vannak lányok, akiknek ez a legnehezebb, utasításokat adni. Hozzá kell szoknunk, aztán már megy magától.

Szélkerék húzza az öntözéshez, itatáshoz szükséges vizet a kútból. Öntöző barázdákon vágunk át, miközben az őszibarackost mutogatja.

— Nem használunk mesterséges vegyszereket, csak hagyományosokat — nyújt át egy szép, érett gyümölcsöt. — Az állatok főként a trágya végett szükségesek. Komposztálunk is. A talajtisztítását pedig vetés előtt a tyúkok intézik: Hordozható, fából készült baromfiudvarban kapirgálnak a csirkék. Néhány hét, és sem gyommag, sem bogár nem marad a talajban. Ha »elkészültek«, máshová telepítjük a karámot. Van viszont giliszta bőven a gilisztakomposzt-halomban.

— Tudjátok-e majd alkalmazni az itt tanult hagyományos, vagy éppen csak a megszokottól eltérő módszereket?

— A már végzetek egy része, aki saját családi gazdaságába megy vissza dolgozni, igen. A többiek aszerint, mi-

lyen beosztást kapnak. Államilag elismert mezőgazdasági technikus oklevelet kapunk, tehát előbb-utóbb lesz alkalmunk, hogy érvényesítsük az ökológiai szemléletet.

Miriam Quiroga Díaz, az iskola pedagógiai vezetője, biológianő.

— Hagyományos iskolai környezetben nagyon nehéz ökológiát tanítani. Nálunk a tanulók behozzák az iskolába tapasztalataikat, és együtt megbeszéljük ezeket. Más iskolákhoz képest itt szabadságban élnek. A közismereti tárgyak és a szaktárgyak mellett délutánonként szakkörökbe járnak a gyerekek, fotózással, színházzal, népművészettel foglalkoznak, ők szerkesztik az iskolarádiót, rodeókat és vásárokat szerveznek. A terményeket a tanulók,

tanárok, és a szomszédság vásárolja meg. A közös cél, közös tevékenység alakítja őket, de minket tanárokat is.

— Mennyi a tandíj? — kérdezem Mary Anne Müllert.

— Ingyenes az iskola, mert államilag elismerték, és a középiskolás tanulók után járó »fejpénz« fejezi a fenntartás és a fizetések 75%-át. A hiányzó részt »keresztapának« köszönhetjük, akik ösztöndíjakat biztosítanak. Egyre sürgetőbb a fejlesztés, nő a tanuló-létszám, könyvtárra és új termekre lenne szükségünk. Az iskola alaptevékenysége mellett gazdálkodó-iskolaterveket is nyújtunk városi elemi iskolásoknak, akik a tanév során többször is eljönnek ide, és kicsiben, saját tevékenységükön keresztül megtapasztalják helyüket az élet körforgásában — búzát vetnek, a

magot megőrlik, kenyeret sütnek, mind kicsiben.

Tanárjelöltek dolgoznak velünk, így a tanár-utánpótlással sincs gondunk. Az én dolgom az iskolában jelenleg a fenntartáshoz szükséges anyagi alapok előteremtése.

Működik egy értelmiségi kör, amely ökológiai szemszögből vitatja meg a világ dolgait. Jámak közénk művészek, kutatók, újságírók, színészek, festők, akik egy-egy kérdés megbeszélésére a hatalom képviselőit is meghívják. Rendkívül érdekesek ezek a találkozások, és azt hiszem, hogy ily módon is tudunk hatni. Ami engem illet, évek óta foglalkozom reikivel, idén fogom megszerezni a mesterfokozatot.

(Rövidített változat)

Donella Meadows

Előfizetéses mezőgazdaság

A bevásárlóközpontokban minden élelmiszert kiadott 1 dollárért 65 centbe kerül a csomagolás, a szállítás és a piackeresés. 30 centet kapnak a vegyi gyárak a műtrágyákért, növényvédőszerért és a genetikailag módosított szervezetekért.

Öt cent marad a termelőnek.

Ezért bukik meg az Egyesült Államokban évente 20 000 gazdaság, és ezért hasonlít az élelmed valamiféle ipari termékhez, és ezért nem friss, élő, egészséges, kedvedre való.

Korunk élelmezési rendszerének alapjai a vegyszerek, a bevásárlóközpontok, az ipari mezőgazdasági üzemek, amelyek aláaknázzák a falusi gazdaságot, károsítják a környezetet és az egészségünket. Fölhagytam ezekkel, hónapok óta nem jártam bevásárlóközpontban. Igen, ez lehetséges, sokan cselekednek így. Ha valaki a legjobb, a legfrissebb, legerőteljesebb élelmiszert akarja fogyasztani, akkor azt saját maga termeli, vagy egy helyi szövetkezetben vásárolja, termelői piacon vagy CSA-gazdaságban.

Ezt az utóbbit meg kell magyarázni. A CSA („community-supported agriculture”) közösség által támogatott mezőgazdaság, de ez a kifejezés semmit sem jelent. Esetleg jobb kifejezés az „előfizetéses gazdaság”, „társulási gazdaság” vagy a „bérelj egy gazdaságot”. Vannak ilyenek nagy városokban, még New Yorkban is.

Hogyan működik ez? Egy helyi gazdasággal részletfizetési szerződést kell kötni az egész évszakra, s egyszer egy héten megkapjuk a frissen szedett fi-

nomságokat, ahogyan érnek: salátát, parajt, újhagymát, répát, cukkinit, zöldbabot, gyökeret, brokkolit, paradicsomot, csöves kukoricát, majd ősszel a burgonyát, hagymát, káposztát, póréhagymát, tököt. Sok gazdaság termel virágot és apró gyümölcsöket is.

A termelő előre tudja, hogy mennyit ültessen, előleget kap és jobban-rosszban osztozik a fogyasztóval. Ha elfagy a saláta, akkor meg kell várni a második ültetést, ha jó év van dinnyére, akkor mindenki több dinnyét kap.

A fogyasztó a leszedés napján kapja meg az árut, nem szállítják azt ezer mérföldre. Tudja, miként termelnek, ismeri a termelőt, kérdéseket tehet fel neki.

Az a legjobb, hogy egészséges, friss, jóízű dolgokat kapunk, és a CSA-termelő a vegyszerre és eladásra fordított 95 cent legnagyobb részét eloszthatja saját maga és a fogyasztó között. Massachusetts három CSA-gazdaságában a zöldségek ára fele akkora, mint a bevásárlóközpontokban. Olcsón vásárolunk és a termelő is jobban keres.

Pontosan tudom, hogy miként működnek a CSA-gazdaságok, mivel tavaly létesült egy a közelemben. A tulajdonosoknak máshol már hat éves gyakorlatuk volt. Részjegyeket kínáltak 200, 300 és 400 \$-ért, 18 családdal írtak alá szerződést.

Aztán figyeltem, mi lesz ebből. Ültettek, gyomláltak, szedték a zöldségeket, tisztogattak, válogattak, csomagoltak (újra felhasználható eszközökbe).

A termelők, Kerry és Stephen a közeli városban két elosztó pontot léte-

sítettek. Felajánlottam, hogy munkába menet minden kedden reggel berakom a kocsimba a zöldségeket, és az ajánló recepteket. Nem mindenki tudja ugyanis, hogy mit csináljon az arugulával (ez valami kelkáposztaféle), a zellerrel, a tatsoival, kollárddal (ez is kelkáposztafajta), rutabagával (ez meg sárgarépaféle). Örömmel vittem el ezeket a megrendelőkhöz.)

Kerry és Stephen az 1 acre földjükön (0,4 ha) többet termeltek, mint amennyi a részvényeseknek kellett, ezért a felesleget eladták a termelői piacon vagy a helyi szövetkezetnek. A fogyasztók lelkesedése fölbátorította őket, és az idén kétszer akkora területen folytatják a termelést. Fogták norvég lovaikat, Marit és Cassimát, felszántottak 240 lábnyit, és parajt meg borsót vetettek.

Nem tudom, hogy a nagy távolságú hajózástól, az olajtól, gépektől, mérgező vegyszerektől, lármás reklámozástól és alulfizetett vándorló munkaerőtől függő ipari élelmiszertermelés meddig fog kitartani. Tudom, hogy mi helyettesítheti azt: a CSA-k és a helyi piacok. Valószínűleg mindig fogunk kereskedni, juharszörpöt és almát adva narancsért és téli salátáért, de az élelmiszereket inkább a saját évszakukban fogjuk fogyasztani, megértve, mit jelent az évszakok változása. Élelmünk frissebb, ízesebb, olcsóbb és egészségesebb lesz, és kistermelőink talpon maradnak az üzleti életben.

Ha ilyen jövőt szeretnél, nem kell, hogy várj rá.

TARTALOM

Karácsonyi színdarab

Szóllósy Zoltán: Betlehemes játék 2-4

Tanulmány

Demeczky Jenő: A világválság lélektani okai (II. rész) 5-8

Bulányi György: Szövetségteológiai tanulmányok 9-10

Kitekintés

Miriam Rose Ungumerr: Daddirri – a gyógyító odafigyelés
(Az ausztrál őslakók vallásáról) 11-12

Thomas Seiterich-Kreuzkamp: A távoli leány önállósul 12-13

Interjú

Schanda Beáta: Születésnap beszélgetés Kovács Teréziával 14-15

Olvások fóruma

Olvások leveleiből 16

Gyerekeknek Moha-mese

Ródlizás 17-18

Szépirodalom

Vass Terézia: Fő utcai Mikulás 19-20

Thomas S. Eliot: A fenyőfák tisztelete (vers) 19

Gyurkovics Tibor: Assisi Szent Ferenc didereg 20

Úti beszámoló

Gromon András: Bécsi anziksz 21-22

Elmélkedések

Vasárnapi szentírási elmélkedések 23-27

Környezetvédelem

Rózsa Sándor: Egy ökoremete jövőképe 28-29

Miró Kiss Ida: A szépségkirálynő ökoiskolája 30-31

Donella Meadows: Előfizetéses mezőgazdaság 31

Felhívás!

Kérjük Olvasóinkat, hogy ha továbbra is igénylik lapunkat, akkor 1999. január 31-ig újítsák meg előfizetésüket. Az előfizetés díja postai kézbesítéssel 600,- Ft, egyébként 540,- Ft.

Helyesbítés

Előző számunk 5. oldalán Gyököcssy Endre írásának elején a két idézet helyesen:
„Az életet egész életen át tanulni kell s a halált is.”
„Az öregkort nem megélni, elviselni a művészet.”

Fülöp-hegy

*Hóhatárt mímel az erdő, vastag
zúzmara nőtt ki a gallyakon ott,
szél borotválja a szürkén fázó
ágakat már napok óta.*

*Hónak a dermedt partról láthatod,
ősz öreg bölcs-koszorúzó hajnak,
megbékélten a hátralevővel
bámulom csendesen én is.*

*Álmos víz csobog, lassul a hangja,
sálamat szél kanyarítja körém,
szürke a lellei domb meg az ég
is a borzas víz tetején.*

*Életet már csak a mélyben sejték,
múlt nyarak izzó napsugaráról
távolí kedvesem szép szava szól,
messze vitorla fehérlik.*

B. E.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

IX/6. (52.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám:

10200964-20210809 Magyar Hitelbank Rt.

Budapest V., Szabadság tér 5-6.

Olvásóink a Család Alapítvány fent jelzett szám-
lájára „Érted vagyok” megjelöléssel
támogatást küldhetnek lapunknak.

Az Alapítványnak adott összeg
az adóalapból levonható!

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

E-mail: jeno@demec.zpok.hu

Internet: <http://c3.hu/~idory/ev/ev.htm>

A lap az „Ingyen kaptatok, ingyen is adjátok”
(Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem
váró írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül
a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hoz-
zájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közöl-
hetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség
ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a VÁCI OFSZET KFT nyomdaüzemében,
Vácott.

Felelős vezető: Szilva István

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for
communities and families”, about gospel, charity,
third world, ecology, nonviolence, family life, edu-
cation and radical renewal movement in the Hun-
garian Catholic Church.

Editor: GARAY András

Adress: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c

The materials published by „Érted vagyok” can be
republished free, without distortion of contents. The
editorial board hereby asks for complimentary cop-

Előfizetés és terjesztés:

Kovács László („Érted vagyok”)
1076 Budapest, Thököly út 11. I.6.

Előfizetést *belföldi postautalványon* a fenti címre
lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén
a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és
a hátán, a közleményben világosan legyen leírva,
hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1998-ra (postaköltséggel):

Belföldre: 600 Ft

szociális előfizetés

a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint

Külföldre:

Itthon előfizetve:

a szomszédos országokba 600 Ft

egyéb külföldre 2400 Ft

Nyugaton: 36 DM

A konvertibilis előfizetési díjak
az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle
segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító
kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük
az adományokat és a terjesztők munkáját.

A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány
szociális célokra fordítja.